

Jean TARDIEU

ODA TİYATROSU
ON ALTI OYUN

BİLGİ YAYINEVİ

TARDIEU VE DÜNYASI

Jean Tardieu'nün 1965'te Bilgi Yayınevi'nin ilk kitapları arasında yayımlanan "Sekiz Oyun" çevirisi aradan geçen yirmi beş yılda tükenmiştir. Yeni tiyatronun belki de en ilginç örneklerini oluşturan Tardieu'nün "Sekiz Oyun"unun bugüne değin uzun bir süre de bile olsa gördüğü ilgi, ülkemizdeki tiyatro severler açısından kıvanç vericidir.

İlk baskısı sırasında "Sekiz Oyun"u yazarın "Oda Tiyatrosu" adlı yapıtından, Fransa'da ve Avrupa'nın öteki ülkelerinde en beğenilen ve en çok oynanan oyunlar arasından seçmiştik. Bu kez yapıtın tamamını Türk okuyucusuna sunmayı kararlaştırmıştık. Tardieu de, 1966'da kitabını yeniden gözden geçirmiş ve genişletmiştir. Ancak "Oda Tiyatrosu"nda yer alan bir oyun "Konuşmak ne demek ya da ailelerin lehçesi" Fransız dilinin incelikleri üzerinedir. Aile çevresinde ve çocuklar arasında kullanılan bu sözcüklerin Türkçede karşılıkları olmadığı gibi aynı çeşitlilik ve zenginlikte benzerleri de yoktur. Doğrudan ve yalnızca Fransız dili ile ilgili oyunun Türkçede gerektiği gibi anlaşılması, sevilip okunması ya da oynanması olanağı da bulunmadığından kitaptan çıkardık. "Konuşmak ne demek ya da ailelerin lehçesi" dışında Jean Tardieu'nün "Oda Tiyatrosu"ndaki bütün oyunları bu kitapta yer almaktadır.

İkinci basım nedeniyle Jean Tardieu'nün yaşam deneyi ve dünya görüşüne yeniden değinmekte yarar görüyoruz.

Jean Tardieu 1 Kasım 1903'te Saint-Germain-de-Joux'da, ressam bir baba ile müzisyen bir annenin

oğlu olarak dünyaya gelmiştir. Gerek dizelerinde gerek tiyatrolarında resmin ve müziğin çok büyük bir payı vardır. Hukuk ve felsefe okumuş, "Hachette" ve "Gallimard" kitabevlerinde çalışmış, uzun süre Fransız radyosunda müzik ve tiyatro yayınlarını yönetmiştir. Tardieu 17 yaşında iken yaşamının en önemli olaylarından biri ile karşı karşıya gelmiştir. Bir gün aynada kendisine bakarken, görüntüsü ile kendisi arasında bir ikilem olduğunu fark etmiş, bu yüzden geçirdiği bunalım nedeniyle bir süre hastanede yatmıştır. Bu ikileme de Tardieu'nn bütün dizeleriyle oyunlarında rastlamak olasıdır. Yazar bu deneyimin etkisi ile, biri içinde yaşadığımız, bildiğimizi, gördüğümüzü ve duyduğumuzu sandığımız bir dünya; bir de bilmediğimiz, görmediğimiz, duymadığımız bir dünya olduğu sonucuna varmıştır. Bilmediğimiz dünya, bildiğimiz 'dünyanın dsmanıdır. Kaldı ki bildiğimiz dünya da doğal afetler ve birbirleri ile çekişen insanların dünyasıdır. Dünyanın başlangıcında kaos vardır; bu kaos bugün de sürmektedir. İnsan kendisine korku veren bildiğimiz yaşam ve bilmediğimiz gler karşısında savunma için, kişilikler, biçimler, görüntüler yaratmaya zorlanmış; ama görünmeyen dünya yine de her zaman ölümle egemen olmuştur.

Tardieu doğduğu bölgede ırmakların akışına hayranlık duymuş, ama Heraklit gibi bunun ancak bir an sürdüğünü fark etmiş, ayrıca ırmakların altında bilinmeyen gler olduğu dşnne kapılmıştır. Tardieu'ye göre insan yaşamı hep "geçmiş"te yaşanmaktadır. Yaşanılan an derhal bitmekte, "geçmiş" olmaktadır. Yaşam ise yalnızca o an için vardır. İnsan böylece geçmişin verdiği korku ile geleceğin boşluğu, bilinmezliği ve uyumsuzluğu arasında, yalnız, perişan ve çaresizdir.

Yazar bir dizesinde bunu şöyle deyimlendiriyor:

*Bir şey gelir,
Bir şey gider
Öteki geçer
Size nasıl geliyor?
Anlamak olası değil!*

İnsanın –burada söz konusu olan bilinçli, düşünen, duyan aydın insandır– yaşamı, bilinmeyi bulmaya çalışmak ve bilinmeyenin tehdidine karşı kendini savunmakla geçer. Yaratılan biçimler hep bu amaca yöneliktir. Aslında insan, öteki insanların ve eşyanın saldırısı ile karşı karşıyadır. Tardieu çevremizi saran eşyada hep bir yalnızlık ve tehdit edici bir sükûnet ve ölüm görmüştür. Canlılar gelip geçicidir; ama ırmak, ama orman, ama güneş, ama taş, zamanın etkisine de uğrasa hep kalacaktır. Bu nedenle Tardieu, Camus gibi taş olamamanın yakınması içindedir. Ona göre doğa da insana karşı saldırı halindedir ve insan bu çevresindeki karanlık gecede gizemi çözememenin endişesine, korkusuna düşmüştür. Kaderine razı olmuş, beklemektedir.

İnsan, "şekiller" yarattıkça, bu dünyaya karşı koyduğu duygusuna kapılır. Her şekil bir anlam demektir. O zaman kaos dağılır ve geçici bir varlık kazanır. Siyasal ve ekonomik düzen, yollar, yapılar, makineler hepsi düşünceyi kaostan kurtarmaya yönelmiş kalıplar, şekillerdir. Bütün kültür; bilim ve sanat buradan çıkmıştır. İnsan aklı, zamana ve mekâna karşı koymak ister. Tehdit edici boşluk yapı olur; karışıklık düzen; madde şekil; bilinmeyen ve kişiliksiz olan da görüntüler halini alır. Herkesin bir adı vardır; demek herkes bir yere yerleşmiştir.

Ne var ki şekiller bir süre sonra yozlaşır ve içeriğe egemen olmaya başlar; yapaylaşır. Yeniden olanaksız fethetmek hevesi verirler. Değişiklik gereksinimini doğururlar. İşte bu geçişte, şekilleri kırıp yeni şekiller bulmaya geçmeden, ama arayış içindeyken yaşanan "bir anlık" bir mutluluk vardır. Gecenin bitmesi ile gün doğması arasındaki alacakaranlıktır bu. Mucize bu değişim anında yaşanır. Valéry'nin alacakaranlığıdır; bir tür masumiyete ve özgürlüğe dönüştür. Aşk da ancak bu anda yaşanabilir. Burada insan, kendisini kadere bırakmıştır. Stoisyenlerin ve Buda'nın sırrı da buradadır. Kaderinden ayrılmamak, ona karşı koymamak, "zamanla bir olmak" stoisyenlerin ve Uzakdoğu düşü-

nürlerinin de "bilgeliğin sırrı" dedikleri olgu değil mi? Bu, kara ve acı gecede bir şimşek gibidir; ozanların ışığı da budur. Burada da doğal olmayan bir kendini bırakma vardır, ama biçimlere karşı koymak, yenilerine yönelmek de kolay değildir.

O anda her şey tekdüzeliğine kavuşmuş ve yatışmıştır. Ama sonra tekrar iç sıkıntısı başlar. Boşluk ve hiçlik yeniden tehditle dönüşür. Güven ile umutsuzluk arasında gidip gelir insan. Belirsizlik egemen olur; kaos gittikçe koyulaşır. Bu Heraklit'in "Evet mi, hayır mı"sıdır. Düzensizlik, boşluğu, hiçliği ve yokluğu getirir. Devrimci olmayan bir nihilizmdir. Ya kendimize yeni bir duvar örmemiz ya da fırtınanın üstümüze gelmesini kabullenmemiz gerekir. Bu anda bizi kurtaracak olan düştür yalnızca; o da yalnız yaratıcılara verilmiştir. İnsan, Promete gibi kaos ile mücadele görevini üstlenir ve yeniden yarattığı şekillere sığınır.

Tardieu duygularını bir dizesinde dile getiriyor:

Dinginim

Dosdoğru, dikkatli ve korkusuz

Avuçlarımı yapıştırdım

İtmek için duvarlara

Yenmek için

Bir nefeste.

Taşlardan esinlenmiş

Sabırdan gayri

Bir gücüm yok.

Silahsız

Ama bekleyen

Ölçen ve

"Biliyorum" diyen

Gülümseme ile.

Tardieu'nün bu bilinmeyen, saldırgan ve tehdit eden dünyadaki silahları müzik, dil, onlar aracılığı ile alaya almak ve gülümsemektir. Dil ve müzik, insanın düşmana karşı, müthiş gürültüsünü oluşturur. Dil ve müzik olmadığı anda dünya en büyük sessizliğine gö-

mülecek ve silahını teslim edecektir. Dil ancak yazı ile kendisini belli eder ve böylelikle de tehlikeleri alaya almak olanağı doğur. Dil elbette ki adsız bir kaçamak da sayılabilir. Ancak uyumsuzu ortaya çıkarmak, uyumsuzun sınırlarını itmek ve anlamsız dünya ile birleşmenin de başka çaresi yoktur. Alayın arkasında sadece sessizlik ve trajedi vardır.

Tardieu'nün ayrıntılarına inmeden özetlemeye çalıştığımız bu dünya görüşü bütün dizelerine ve oyunlarına sinmiştir. Oyun kişileri sanki kendilerinin olmayan bir rolü oynayan kuklalar, geçmişi ve geleceği olmayan görüntülerdir. Hep bir uçurumun kenarında gezinir; kim olduklarını bilmedikleri gibi ne olduğundan da haberleri yoktur ve her olayı hayretle karşılayarak, söylenemeyecek olanı en basit biçimi içinde söylemeye çalışırlar. Yunan trajedisinde olduğu gibi kader düzeni, insancıl düzenden; şekil içerikten önce gelir. Kişiler, dünyanın gizemini çözmek için bulamayacakları bir anahtar arama peşindedirler.*

Bu oyunlar XX. yüzyılın ikinci yarısına egemen olan büyük tiyatro yazarları (Beckett, Ionesco, Adamov, Obaldia gibi) ilk yapıtlarını vermeden önce yazılmaya başlanmıştır. Sonra gelenler, bu dünya görüşünü ve tiyatro tekniğini geliştirmiş, daha soluklu yapıtlar yaratmışlardır. Tardieu çağımıza rengini veren tiyatronun teknik ve düşün açısından ilk ve en önemli öncüleri arasındadır.

Yıldırım KESKİN

---

* Bkz.: Emilie Noulet, Jean Tardieu, Seghers "Poetes d' Aujourd'hui", Paris 1978; Jean Onimus, Jean Tardieu Un rire inquiet, Champ Vallon, Paris 1985 ve Jean-Yves Debrewille, Lire Tardieu, Presse Universitaire de Lyon, 1988.

KİM VAR ORADA?

KİŞİLER

- BABA : Yaşı belli değil.
ANA : Yaşı belli değil.
OĞUL : Genç yaşta.
KADIN : Nereden geldiği belirsiz bir kişi.
ADAM : Buyruk üzerine adam öldüren biri.

Sahne boş ve çıplaktır.

Dipte, bir kapı; solda bir pencere.

Kapı kapalıdır. Pencere karanlıktır, çünkü dışarısı gecedir. Birinci planda sağda üzerinde üç tabağın bulunduğu bir masa vardır. Baba (solda), ana (ortada), oğul (sağda) masanın çevresinde oturmuşlardır. İstasyonların bekleme salonlarındakine benzer, hüznü, sıradan ve tekdüze bir ışık sahneyi aydınlatır.

Oyuncular, rollerinin ölçülü ve nerede ise tüyler ürpertici basitliği ile (susukular, bazen çok ciddi, bazen bir çocukla konuşur gibi ses tonları, heyecanlı anlar dışında çok ağır devinimler) –psikologlarca pek iyi bilinen– bütün bunların yeryüzünün bir yerinde geçtiği duygusunu uyandırmalıdır.

BABA — *(Başını salona çevirerek)* Ben babayım. Bu kanım, bu da oğlum. Dışarıda gece uzun ve soğuk. Mevsim kış. Ama burada birbirimizi ısıtıyoruz ve bu masaya da sevecenlik dolu sözler söyleyerek açlığımızı gidermek için oturduk *(bir an)*.

BABA — *(Sorduğu sorulara yanıtları kendisi verir; ana ile oğul gözleri değişmez bir noktaya dikilmiş olduğu halde susmaktadırlar)* Bu sabah ne yaptın? Okula gittim. Ya sen? Pazara çıktım. Ne buldun pazarda? Sebzeler dünden daha pahalı idi; ama et ucuzlamıştı. Biri, ötekini karşılıyor demektir; bu iyi. Ya sen? Öğretmenin sana ne söyledi? Çok ilerleme gösterdiğimi. Çalış, oğlum çalış, göreceksin her şey ne kadar iyi olacak. Birlikte ne kadar mutluyuz. Dışarıda gece ne denli kara ve soğuk. Dışarı çıkmak zorunda olmadığımız için sevinç duyalım.

(Sol taraftan bir kadın çıkar ve baba ile konuşur. baba dinler ve başını çevirmeden karşılık verir.)

KADIN — Babalık, dikkat et! Dışarıda geceden başka şeyler de var.

BABA — Ne demek istiyorsun?

KADIN — Dikkatli ol, dikkatli ol! *(alçak sesle)* Kapının arkasında bir adam var sanıyorum.

BABA — Ne yapıyor orada?

KADIN — Bilmiyorum. Bekliyor.

BABA — Ne bekliyor?

KADIN — Seni, belki de...

BABA — Öyleyse, gidip bakayım *(Kadın kaybolur. Baba ayağa kalkar. kapıya doğru gider. açar: çok iri, uzun tören redingotu giymiş başı çıplak bir adam. eşikte ayakta durmaktadır)*. Ne istiyorsunuz? Benimle mi konuşmak istiyorsunuz? O halde, girin... Bana ne söyleyeceksiniz?

(Sesini çıkarmadan, babayı yakalar ve boğar. Ansızın, pencere kendiliğinden açılır. Adam, cesedi sırtlar ve kapıdan kaybolur. Bu sırada ana ile oğul, yüzlerini elleri ile kapayarak başlarını sağa çevirirler ve bir süre öylece kalırlar. Kara giysili kadın sağdan tekrar girer.)

KADIN — *(İç çektikten sonra)* İşte böyle. Olanlar oldu... Dışında gece sonuna yaklaşıyor. Anacık, ağlamayı bırak da pencereye git *(ana kalkar ve pencereye gider)*... Ne görüyorsun? Yanıt ver! Artık konuşabilirsin!

ANA — Tarlalar ölümlerle dolu.

KADIN — Ya çevresi?

ANA — Çevresi çiçeklerle dolu.

KADIN — Ya güneş... ne yapıyor?

ANA — Güneş bir mahzenin dibinde, ama ilk ışınları kapaklarından sızmaya başlıyor *(bir çılglık atar)*... Hii!

KADIN — *(süratle)* Ne görüyorsun?

ANA — Babayı görüyorum... orada... ölümlerin arasında...

KADIN — Orada olduğunu bilmiyor muydun, garip kadın?

ANA — Biliyordum; ama ne kadar çok arkadaşı varmış!

KADIN — *(Oğula)* Delikanlı, pencereye git ve babanı çağır!

(Oğul kalkar, pencereye gider ve bağırtır, ana gelip yerine oturur.)

OĞUL — Baba, baba! Baabaa!

KADIN — Sesini duydu mu?

OĞUL — Evet. İşte ayağa kalkıyor... Öteki ölümlerin üzerinden atlıyor. Eve doğru geliyor...

ANA — Merdivenlerde ayak seslerini duyuyorum. O! *(Baba, davranışlarında ölümün ağırbaşlılığı ol-*

duğu halde. açık kalmış olan kapının eşiğinde görünür. Oğul "Baba" diye bağırarak atılır. Ana, yüzünü bir an ellerinin içine alır, sonra ayağa kalkar, yüzü seyircilere dönük olduğu halde, babaya bakmadan)... Seni kim öldürdü?

BABA — Bir insan değildi beni öldüren.

ANA — Sen kimsin?

BABA — İnsan değilim.

ANA — Kimdin?

BABA — Hiç kimse.

ANA — İnsan nerede öyleyse?

BABA — Hibirimizde değil.

ANA — Oysa, anımsıyorum: Sen yaşıyordun.

BABA — İnsan, hepimizde öldü. Yok artık, yaşamıyor, ya da daha değil.

KADIN — Nerede?

BABA — Birlikte arayalım: Günün birinde, aramızda, ortaya çıkacak... var olacak...

(Ana, baba ve oğul, yavaş yavaş masanın çevresine otururlar)

KADIN — Pencere aydınlanıyor... *(gerçekten bir ışık, camları renklendirir)* Birisi yaklaşıyor... Bekleyelim!

PERDE

GEREKSİZ TERBİYE

KİŞİLER

PROFESÖR
ÖĞRENCİ
ZİYARETÇİ

Sahne profesörün çalışma odasını gösterir. Dipte solda küçük dikine bir koridor giriş kapısına uzanır. Ön planda sağda üzerinde kitapların bulunduğu bir orta masası, iki koltuk ve doldurma bir karaleylek vardır. Arkada yüksek bir kitaplık görülür.

Profesör öğrenciyi kapıya dek götürür ve son öğütlerini verir. Öğrenci kitapları koltuğunda, beresi elinde, derin bir saygı ile dinlemektedir.

PROFESÖR — *(Parmağı havada ve yukarı perdeden konuşarak)* Özellikle şunu unutmayınız ki, sınav gününe değin önemli olan ne bildiğiniz, ne anladığınızdır, ama ne olduğunuzdur.

ÖĞRENCİ — Evet, Sayın Hocam.

PROFESÖR — Olduğunuzla, evet sadece olduğunuzla yaşam içinde kendinize bir yer edinebilirsiniz.

ÖĞRENCİ — (*Ağırbaşlı ve kekeleyerek*) Evet, evet; kuşkusuz Sayın Hocam.

PROFESÖR — Şu da var: Olduğunuz gibi olmazsanız, hiçbir şey olmak savında da bulunamazsınız. (*Ansızın nutuk verir gibi*) Hem nasıl, genç ukala, daha önceden varlığınıza güven getirmeden devlet diploması alabilmek için sınava girmek yürekliliğini kendinizde bulabilirsiniz?

ÖĞRENCİ — (*Korkmuş*) Ben... Ben... diyordum ki... Doğru, Sayın Hocam!

PROFESÖR — (*Kızgınlığının oyun olduğunu göstermek için bir baba sevecenliği içinde*) Hadi bakalım. Kendi kendinize en önemli soruyu sorduğunuzu görüyorum. Doyumsuzluktan meraka, meraklıktan araştırmaya, araştırmadan düş kırıklığına, düş kırıklığından iç sıkıntısına ve (*yumuşak*) iç sıkıntısından umutsuzluğa ilk adımdır bu. Hadi sevgili öğrencim, yolunuz açık olsun.

ÖĞRENCİ — (*Heyecanlı*) Teşekkür ederim; teşekkür ederim Sayın Hocam. Gerçekten... Nasıl size... yani demek istiyorum ki... teşekkür etmek istiyorum. Bütün yaptıklarınız...

PROFESÖR — (*Omzuna dokunarak ve yukarıdan bakmakla beraber yumuşak*) Bir şey değil, bir şey değil. Dileğim mutlu ve yararlı bir meslek yaşamınız olmasıdır. Şu sözü de hiç unutmayın: Varlık insanın onurudur, insanın onurunun da varlığı olması gerek. (*Kapıya dek geçirir*) Hadi, hoşça kalın.

ÖĞRENCİ — Allahaismarladık Sayın Hocam. (*Profesör kapıyı açar, öğrenci çıkar, ama karanlıkta içeri girmekte olan bir başkasına çarpar*) Ah, özür dilerim. Sayın Hocam bir ziyaretçiniz var.

PROFESÖR — (*Yukarı perdeden*) Ziyaretçiyi içeri alın!

(Öğrenci uzaklaşır. İçeri sıradan görünüşlü, hem rahat ama hem de küçük gören havada ve sanki aklı başka yerde imiş gibi görünen bir adam girer. Şapkası kulaklarına geçmiştir ve bir anabtarlıkla oynamaktadır. Adamın içeri girdiği andan başlayarak profesörün davranışlarından ziyaretçiye karşı endişe verici bir bağımlılık durumunda olduğu anlaşılır. Profesör gene de umursamaz görünür ve neşeli olmaya çalışır.)

PROFESÖR — Girin. İçeri girin. Sizi gördüğüme çok sevindim. (Ellerini oğuşturur) Nasılsınız?

(Ziyaretçi gözle görülür bir küstahlık içinde susar ve ağır ağır odayı inceler.)

PROFESÖR — (Daha zayıf bir sesle) Nasılsınız, diye sordum. Belki duymadınız.

ZİYARETÇİ — (Omuz silker) Pekâlâ duydum!

PROFESÖR — İyi. İyi. Öyleyse sağlığınız yerinde. Bunu öğrendiğime sevindim. Birlikte konuşarak hoşça vakit geçirebileceğiz... Sahiden, otursanıza! (Ziyaretçi ayakta kalır) Oturmak istemiyor musunuz? Öyle olsun. Nasıl isterseniz. Anlıyorum. Herhalde saatler boyu oturarak yolculuk yaptınız, şimdi bacaklarınızın uyusukluğunu gidermek istiyorsunuz. Öyle olsun. Pekâlâ, pekâlâ, nasıl isterseniz. Bana gelince... İzin verirsiniz oturacağım çünkü bugün yorucu bir gün geçirdim. (Oturur) Evet, öğretmenlik çok güzel bir meslek ama... ne değin yorucu! Siz öyle düşünmüyor musunuz? (Keyifli) Ödülü, hütün bu fıkır fıkır, ateşli, umutlu ve inançla yoğurulmuş genç ruhların sizi çepeçevre sardığını duymak oluyor. İçlerinde en iyilerinin, hatta en muziplerinin bile size duydukları saygı oluyor ödülü.

ZİYARETÇİ — (İşaretparmağını profesörün boynunu yöneltir) Orada!

PROFESÖR — Nasıl? Ne? Ne var?

ZİYARETÇİ — (*Küçümseyerek ve sözcükleri belli olarak*) Kravat... Yana kaymış...

PROFESÖR — (*Kravatı düzeltir*) Özür dilerim. Affedersiniz. Konuşuyorum, konuşuyorum ve farkına varmıyorum ki...

ZİYARETÇİ — (*Aynı oyun*) Bir şey değil... simdilik!

PROFESÖR — (*Gülümsemeye çalışarak*) Hem bu değin kendimden söz ettiğim için özür dilerim. Önemsiz bir konuyum ben. Asıl siz söylemelisiniz; izlenimleriniz nelerdir, bu kent hoşunuza gitti mi, ne yapmak istiyorsunuz? Konuşun; sizi dinlemekten sevinç duyacağım. (*Ziyaretçi havaya bakıp ıslık çalar*) Sizinle ilgili her şeyin beni ne değin ilgilendirdiğini bilemezsiniz. Belki de alçakgönüllülüğünüz konuşmanıza engel oluyor? Evet, gururlu ruhların çekingenliği! Ama rica ederim beni kardeşiniz gibi bilin, içinizi açtığınız kişi olmak onurunu verin bana!

ZİYARETÇİ — (*Sert*) İlginç değil!

PROFESÖR — (*Rahatsızlık duymaya ve daha nazik olmaya başlamıştır*) Yok canım, size öyle geliyor! Aklıma gelmişken, belki de arzu ettiğiniz bir şey vardır; bisküvi, iki parmak porto? Karımı çağırayım.

ZİYARETÇİ — (*Ansızın yüzü güler*) Sizin karınız da mı var? İşe bak sen! (*Zalimce güler*) Ha! Ha! Bir kadın! Hayır!.. Bu olanaksız!

PROFESÖR — (*Sinirli, ama nazik davranmaya gayret ederek*) Elbette. Karım da var. Bana bağlı, eşsiz ve...

ZİYARETÇİ — (*Kuru*) Yeter!

PROFESÖR — (*Gururlu bir insan bevesi içinde*) Sayın Bayım rica ederim, benimle oyun mu oynuyorsunuz? Benim durumum ve yeteneklerimdeki bir insan karşısındaki bu davranışınızın anlamı nedir? (*Biraz daha kabarak*) Meslektaşlarının kendisine verdiği yüksek değer, öğrencilerinin saygısı ve yakınlarının sevecenliği ile çevrili bir

yaşam süren ünlü bir profesör karşısında olduğunu biliyor musunuz? Bu yaptığınızı uygunsuz bulmaya...

ZİYARETÇİ — *(Alaycı, tehdit edici ve sanki konuşmayı ilginç bulmaya başlıyormuş gibi)* ...bulmaya başladınız mı?

PROFESÖR — Elbette. Bana karşı davranışınızı son derece küçültücü bulmaya başlıyorum. Ne istiyorsunuz benden?

ZİYARETÇİ — *(Bir davranışta yerinden kalkar ve burnunu profesörün burnuna kadar yaklaştırır)* Bilmek istiyor musun?

PROFESÖR — *(Korkar, sol tarafa kaçır)* Evet, elbette istiyorum.

ZİYARETÇİ — *(Giderek daha tehdit edici)* Bilmek istiyorsun, öyle mi? Öyleyse, gör. *(Ansızın elinin tersiyle yüzüne iki üç şiddetli tokat atar. Profesör orta masasını ve kitapları devirerek yere yıkılır. Ziyaretçi sıkıntılı ama gerekli görevi yerine getirmiş gibi tekrar dinginliğine kavuştuktan sonra seyirciye döner. Ciddi)* Bu olayı size açıklamaya-
cağım. Buralardan çok uzak bir yerde, bir anının derinliklerinde geçtiğine kuşku yok! Ben de oralardan geliyorum; sizi uyarmak ve inandırmak için. *(Alçak sesle, bir parmağı dudaklarında)* Şşşt! Uyuyan biri var ve beni işitebilir. Geri geleceğim... *(Ayaklarının ucuna basa basa uzaklaşır)*... yarın!

(1947)

PERDE

GEÇENİN TAKDİSİ

KİŞİLER

ERKEK, oturmuş.

KADIN, ayakta.

(Her ikisi de genç)

Sahne boş ve karanlığa gömülmüştür. Bir projektörün mavi ışığı adama aydınlatır. Dipte solda yıldızlarla dolu karanlık göğün beyazımsı ışığına açılan büyük bir pencere vardır. Pencerenin yanında elini pervaza dayamış genç ve güzel bir kadın ayakta durmaktadır.

Gecenin aydınlığı kadının silüetini belli eder.

Kişiler çılgınlığa varan bir hayranlık içinde birbirleriyle konuşurlar. Oyunun sonuna değin yerlerinden kıpırdamazlar. Erkek, se-yirciye dönük, ama genç kadına hitap ederek konuşur.

ERKEK — Pencereye gidin güzelim, sevgilim ve gördüklerinizi söyleyin.

KADIN — Gökte bir yıldız görüyorum.

ERKEK — Gerçekten tek bir yıldız mı görüyorsunuz?

KADIN — Şimdi bir tane daha görüyorum, hatta birkaç tane... ve hatta bir sürü.

ERKEK — Göğün altında başka hiçbir şey görmüyor musunuz?

KADIN — Başka bir şey yok, dostum.

ERKEK — Zavallı bir bulut da mı?

KADIN — Zavallı bir bulut bile yok.

ERKEK — Yarısı insan yarısı yarasa bir küçük hayalet bile mi?

KADIN — Küçük bir hayalet bile.

ERKEK — Dünyanın üzerinde bir şey görmüyor musunuz?

KADIN — Işık düşen aralıklar, ağaçlarda gümüş teller, dallar arasında parıltıyan su, göz kırpan damlar, uzayıp giden bir yol görüyorum.

ERKEK — Bütün bunların içinde zırhlı kamyonlar, yürüyen askerler, insan bacakları üzerine tünemiş boynuzlu hayvanlar yok mu?

KADIN — Bunların hiçbiri yok dostum; ne kamyonlar, ne askerler ne de boynuzlu hayvanlar.

ERKEK — Öyle ise barış dünyanın olsun. Öyle ise bu ışığın kırları sevdiği gibi siz de beni sevin.

KADIN — Ben sizi öyle seviyorum sevgilim.

ERKEK — Göğe doğru yükselin. Onun aydınlığını sesinizle, sözlerinizle verin bana.

KADIN — Sanki bir şey... Sanki bir şey duyuyorum.

ERKEK — Ne duyuyorsunuz?

KADIN — Yıldızlardaki çimenin hafifçe okşandığını duyuyorum, su buharının uçuşunu, havanın tutulan nefesini.

ERKEK — Ben senin sesinde bakışını duyuyorum. Bana doğru dönmene, bana bakmana gereksinmem yok. Bu pencere senindir, senin sayende dışarıda ne olup bittiğini biliyorum.

KADIN — Zamandan başka bir şey yok. Mekân zamanı tutuyor ve uyutuyor. Kucak kucak veriyorum onu sana.

ERKEK — Korkmadan ve bırakmadan, hiç bırakmadan onun başında beklemeliyiz. Dudaklarımızda asılı duran bu geceyi konuklamak bizim görevimiz. Gözlerini benim için bir kez daha aç sevgilim.

- KADIN — Görebilmek için gözlerimi açıyorum.
ERKEK — Bakışlarını yukarı kaldır sevgilim.
KADIN — Bakışlarımı gidebildikleri değin uzağa çeviriyorum.
ERKEK — Gidebileceğinden daha uzağa gidiyor bakışın. Senden hile daha uzağa gidiyor. Düşüncenden daha uzağa gidiyor ya da uyurken gördüğün düşlerden.
KADIN — Uyumuyorum. Senin yanında bekliyorum.
ERKEK — Sevğinden gözetliyorsun beni ve gecenin derinliklerine dalan bakışın belirlemeyecekleri yerlere değin ulaşıyor.
KADIN — Sonsuz bir rahatlık ve mutluluk duyuyorum; gözlerimde, başımda, bütün vücudumda.
ERKEK — Bakışın gecenin boyutları ile birleşiyor.
KADIN — Yüreğim, onu kemer gibi saran derin, yüksek, bilinmez bir sevinçle titriyor.
ERKEK — Bütün pencereleri açan ve düşüncelerine inen ölümsüz boşluktur o.
KADIN — Dudaklarım konuşmuyor, salt ruhum.
ERKEK — Bir takdis bu. *(Bir an. Alçak sesle sürdürür)* Tanrılar ve Şeytanlar kaçıyor. Gecenin uzantısı ile birleştin, saf dünya ile bütünleştin. Bu serin, bu tatlı ışık banyosu içinde mutlu ol. Seni tansıyan hafif gece, kıpırdamayan zamanın senin alıp götürmesi içinde, sevgiye hazırlanmış olarak yeniden doğ. Gel.

(Erkek kalkar. Kadın ve erkek ağır ağır birbirlerine doğru yürürler. Sahnenin ortasına geldiklerinde birbirlerinin ellerini tutarlar ve yavaşça sağ tarafa doğru yürürler.)

- KADIN — Sonsuz yolda hep seninle olacağım.
ERKEK — Gün doğup karşılaşmaya geldiğinde, unutma ki gece, sırrını bize vermiştir.

(1948)

PERDE

MAKİNE

Perde açılmadan önce, nefes nefese bir lalterna sesi duyulur. Neşeli olmak isteyen fakat aslında iç paralayacak kadar üzgün bir polka eksik notalar ve eskimiş bir makinenin soluksuz sesi ile çalmaktadır.

Perde açılır.

En küçük boyutlarına indirilecek olan sahne, örneğin perdeler yarıdan fazla kapanarak, tamamen boş bir salonu gösterir. Perde açıldığı zaman Mucit –belirli bir özelliği yoktur– bir iskemlede oturmuş, dalgın, gazete okumakta ve kuliste bulunan lalternayı işlettiği anlaşılan kolu sağ eliyle çevirmektedir. Zaman zaman esner, başını kaşır, ya da saatine bakar. Birisini ya da bir şeyi bekliyor gibidir. Kapı çalınır. Mucit kalkar, gazetesini iskemlenin üzerine bırakır, acele acele sağ tarafa koşar, kolu durdurur gibi yapar. Sonra sol tarafa gider. Birkaç dakika kuliste kaybolur. Tekrar yalnız olarak içeriye girer, fakat görünmeyen bir müşteri ile konuşmaktadır. Müşterinin hütün sahne boyunca sol kuliste oturduğu farz edilecektir.

NOT: Müşteriyi sahneye çıkarmak da düşünülebilir. Fakat bu durumda da hiç konuşmayacaktır. Örneğin, sol tarafa oturup sağ

*tarafındaki makineye bakabilir. Bu halde-
-tabanca ile öldürülünceye kadar- mimik-
leri ile Mucidin söylediklerini yorumlaya-
caktır.*

MUCİT — (*Çevresine*) Günaydın efendim, makine için, makineyi görmeye geldiniz değil mi? Lütfen içeri buyurun. İşte karşıda. Tam önümüzde duruyor. (*Sahnenin ortasına geldiği zaman, görünmeyecek bir şekilde kulise yerleştirilmiş sayılan makineyi belli bir sevinçle gösterir*) İşte olağanüstü buluş. Ne güzel değil mi? Üzerinizde büyük bir etki yaptığını yüzünüzden okuyorum. Zaten böyle oluyor. Müşteriler kendilerini birdenbire makinenin karşısında bulunca aynı tepkiyi gösteriyorlar. Heyecandan nefesleri kesiliyor. Şu anda size olduğu gibi. Tıpkı. Ama kendinize gelin, rica ederim.

Ah, ne gurur duyuyorum bilmezsiniz. Mucidi olmakla ne denli övünüyorum. Kafamdan, ellerimden çıkan bu makinenin yarattığı heyecanı görmekle ne kadar kıvanç duyuyorum. Size de... size de bana karşı gösterdiğiniz hayranlık belirtileri için çok teşekkür ederim.

Biliyorum. Bunu nasıl yaptığımı soracaksınız bana. Hiçbir şey bu denli basit olamaz. İlkesini de kendim bulduğumu iddia edecek değilim. Hayır. Bu çeşit makineler eskiden beri vardır; bunu söylemekten çekinmeyeceğim. XVIII'inci yüzyılda bunlara "git-bak-bakalım-ben-oradayım" makinesi derlerdi. O çağdan kalma çok güzellerini gördüm. İçine çevrik ayakları olanlarını... yedek kapsülleri bulunanlarını... kendi evimizin sıcak havasını verenlerini, denizde tehlike anında atılacak çığılığı öğretenlerini, üzerleri abanoz ve portir kaplı, belli aralıklarla cilalanmış maroken pedalları olanlarını gördüm.

Benim başarım, –başarıdan söz edilebilirse tabii– esasen çok kusursuz olan bu eski modelleri bulmak ve günümüz zevkine uydurmak oldu. Örneğin şu yukarıdaki, ta yukarıdaki parlak alçıdan yapılmış küçük geçiti görüyor musunuz? Hiçbir önemi yoktur sanıyorsunuz değil mi? Oysa bu çeşit makinelerin bütün gizi buradadır. Geçit yerinde değilse bütün makine bozulur ve işlemez olur. Çünkü makineyi tamamlar geçit. Aşağıdakilerin hepsi ona bağlıdır. Bir binada da öyledir; beşinci kat altıncıya, dördüncü kat beşinciye bağlıdır. Birinci kata kadar böyle gider. Bilirsiniz. Evet, makineye tam yirmi beş yıl önce başladım. Ne endişeler ne uykusuz geceler geçirdim. Bütün bilimimi ve gençliğimi verdim ona. Bu yüzden de makine aşağıdan yukarıya kadar patlarcasına tıka basa doldu. Her şeyi içindekilerle birlikte sattığıma dikkatinizi çekerim. Bunun için de iyi bir fiyat istiyorum. Elbette! Bu böyle boş bir makine değil! Eşi pek çok olan ruhsuz, hiçbir değer taşımayanlardan da değil. Dedim ya: Patlayacak kadar dolu.

Hem sonra öyle olması da gerekmez mi? Mademki bu, kendisinden her istenileni veren bir makine? Prospektüsünü görmek ister misiniz? *(Cebinden bir kâğıt çıkarıp müşteriye uzatır)* Bakın, bütün yararlı olabileceği yerleri göreceksiniz; bitip tükenir gibi değil. Dikkatle okuyun. Şaşkınlık verecek derecede değil mi? Makinemden bir şey isteyin bakalım. Bir düzine midye... bir müzik parçası... bir cebir problemi... Stereoskopik bir manzara... biraz parfüm... hukuki bir görüş... ne bileyim ben... ne isterseniz. Nasıl? Bir bulaşık süpürgesi mi? Süpürge olsun. Çok alçakgönüllüsünüz! Bekleyin. *(Makineye gider)* İşte. Düğmelere basıyorum. S.Ü.P.Ü.R.G.E. Üzerinde "mutfak eşyası" yazılı kolu da çekiyorum. Tamam. *(Kulakları sağır edici bir makara, yay ve diğer alet gürültülerinden sonra, ansızın, kulisten kara bir ka-*

yişka sarılmış, beyaz eldivenli bir insan eli çıkar ve bir süpürge uzatır. Mucit süpürgeyi alır. Sonuna kadar koltuğunun altında tutacaktır. Kol, kesik hareketlerle kulise döner) Şaşırdınız değil mi? Oysa daha hiçbir şey görmüş sayılmazsınız. Bu domuz konuşur da. Şaşırmadan konuşur. Ne söylemesini istiyorsanız söyleyin. Nasıl? Ha, tamam. Âlâ. Derhal istediğiniz yerine gelecek. Alfred de Musset'den bir şiir istiyorsunuz. Düğmelere basıyorum. M.U.S.S.E.T. Dinleyin şimdi. (Parı ile çalışan bir müzik dolabını andıran sesler gelir, sonra).

SES — *(Kesik kesik burundan konuşan ukala bir sestir.)*

İnsan bir çıraktır elemler ülkesinde.

Kimse kendini bilmez ıstırap çekmeyince.

MUCİT — Ne dersiniz bu harikaya? Ne ses değil mi? Hem sonra istediğiniz kadar dinleyebilirsiniz bunu. Her zaman aynı ses, aynı sözler, aynı vurgularla. Evet haklısınız. Güzelliklerin yinelenmesini sevenler için ne büyük bir güven. Örneğin bakın doğru söylediğimi kanıtlamak için, aynı sesle söylenecek olan aynı dizeleri tekrar dinleyelim. *(İngesal düğme ve kolları işletir. Çeşitli gürtlüler çıkar, ama Musset'nin dizeleri yerine başka şey duyulur.)*

SES — *(aynı sesle)*

Süpürgesi yoncadan Eminem...

Süpürgesi yoncadan Eminem...

MUCİT — *(Şaşırmış) O da ne? Bir yanlışlık oldu. (Makinayı incelemeye gider) Evet, basit bir makas yanlışlığı. Suç benim, makinenin değil. O hiç şaşırmaz. Şaşıranlar biz zavallı fanileriz, yanlışlıklara biz düşeriz.*

Bakın, şimdi anlayacaksınız. Sol taraftaki aşağıdan yukarıya doğru dördüncü çekmeceyi görüyor musunuz? Hayır, orada değil. Bu tarafta. Napolyon'un şapkası şeklindeki küçük bronz aşk heykelinin altında. Tamam, işte o. Dördüncü çek-

mecenin üzerindeki düğmeler var ya; yukarıda kırmızı düğmeler, aşağıda yeşil.. İşte, üçüncü yeşil ve yedinci kırmızı düğmelere basacak yerde, tersini yaparsanız, bizim bu meslekte "ne gören var ne bilen" dediğimiz olay meydana gelir. Adının da belirttiği gibi tehlikesiz bir olaymış gibi görünür bu, aslında tehlikelidir, çünkü farkına varılmaz. Bunu "Nereye dediysen oraya git" adı verilen bir yöntemle düzeltiriz. Yanlışı biliyor muyuz? O halde ilacını da biliyoruz demektir. Baştan başlayalım. Diyorduk ki, dördüncü çekmece, yedinci yeşil, dördüncü kırmızı düğme. İşte.

(*Gürültü. makine sesi vb.*)

SES — (*Gene burundan fakat bu kez aceleci ve karışık*)

Elemler ülkesinde insan bir çıraktır.
İstirap çekmeyince kimse kendini bilmez
İnsan ülkesinde elemler bir çıraktır.
Çekmeyince kendini kimse ıstırap bilmez
İstirap kendini kimse bilmez çekmeyince
Haddini bil haddini, haddini bilmez isen...

MUCİT — A... a... o da nesi? İnanılır şey değil. Olmaz bu. Yeter. Susar mısın sen? Edepsiz! (*Mucit üzerine yürüyüp aleti sarsar, yumruklar, tekmeler, ses durur*) Efendim, rica ederim makinenin kusuruna bakmayın. Son günlerde çok çalıştı. Ona öyle şeyler öğrettim, o kadar çok kitap okudum ki, hazmedemedi. Hem sonra bu, basit bir arıza. Teknik bir arıza. Hatlarda bir sakatlık oldu herhalde. Ya da ağaçkakanlar, merkezdeki ana dayanağın tahtasını gagaladılar. Bir gece dinlenirse geçer.

Ama sizin bu izlenim üzerine gitmenizi istemem. Kendisini affettirmek için makinemden size bir armağan vermesini isteyeceğim. Çok güzel, makineyi satın almasanız bile unutamayacağınız bir anı. Hah, buldum. (*Bir an makineyi kurcular*)

Şimdi gözlerinizi kapayınız ve söylemeden açmayınız. Bu bir sürpriz olacak. Bir... iki... üç. Oldu!

(Kol birdenbire çıkar ve elindeki tabanca ile ateş eder. Kulisten bir çığlık ve yere düşen bir ceset sesi duyulur. Müşteri sahnede ise kıvrılıp ölü olarak düşer. Mucit önce şaşırılmış bir halde olduğu yerde kalır. Sonra her şeyi kabul eden bir davranışla omuzlarını silker) Müzik!(Kolu yeniden çevirir ve başlangıçtaki laterna sesi tekrar duyulur.)

PERDE

ANAHTAR DELİĞİ

KİŞİLER

MÜŞTERİ
PATRON

Kötü, zevksiz döşenmiş ve süslenmiş bir salon. Duvarlarda kötü tablolar, koltuklar ve yaldızlı bir küçük masa. Sol tarafta, sahneyi dikine kesen, korkunç görüntüslü bir kapı: bu kapı alışılmamış boyutlardadır, kirliliğe beyaza boyanmıştır, kara bir çerçevesi vardır. Kapının ortasında, başka bir deyimle doğal olmayan bir yerde, gerçekkinden daha büyük, kalın bir kilit bulunur: anahtar deliği de, bilinen biçimde olmasına rağmen, boyutları az görünen büyüklüktedir. Pek çok gecenin bu anahtar deliğinde toplandığı ve biriktiği belli olur. Karşı yönde, sağda, bir başka kapı daha görülür; fakat bu, bilinen, orta, insancıl boyutlardadır.

Dipte, kapalı, kalın ve yere kadar inen kapalı perdelerle gizlenmiş bir pencere.

Sahne, elektrikle ışıklandırılmıştır.

Perde açıldığında, sağ taraftaki kapıdan,

aniden, biraz şaşkın bir halde Patron'un
rafından itilerek Müşteri girer.

Müşteri çekingen, zavallı bir adamdır. gi-
sileri ve hareketleri eskimiştir; Patron olguru-
luk çağında, boyalı saçlı, göze butan renk-
leri olan iddialı bir rop giymiş, şişman bir
kadındır. Elinde bir anahtarlık tutmakta-
dır.

PATRON — (*Çabuk, çabuk*) Buraya! Buraya oturun
ve geri dönmemi bekleyin. (*Müşteri oturur. Pat-
ron üzerlerine kapıyı kapatır, bir an öteki taraf-
ta onlara kulak kesilmiş gibi görünür, sonra*)
Gittiler. Âlâ. Ben de gidiyorum. Bir saniye sonra
dönerim. (*Müşteriye kocaman bir "tecimsel" gü-
lümseme ile bakar ve aynı yönden çıkıp, kapıyı
kapatır. Müşteri yalnız kalır, beklemeye hazırla-
nır. Öksürür, saatine bakar, sık sık sağ taraftaki
kapıya göz atar ve sabırsızlık belirtileri gösterir.*
Patron girer, hâlâ sabırsız ve heyecanlıdır) Hay
Allah! Hay Allah! Zavallı küçük beyciğim! Çok
bekletmedim ya! Sizin gibi nazik bir küçük müş-
teriyi beklettiğim için çok üzgünüm!

MÜŞTERİ — (*Ayağa kalkar, çok çekingen*) Fakat
madam, doğrusunu söylemek gerekirse... Acelem
yoktu. Ama tabii...

PATRON — Tabii, tabii... Sabırsızlanmaya başlıyordun-
uz, küçük maskara! Hadi, açıkça söyleyin. Ama
doğrusu bazıları, buraya gelen erkeklerden bazı-
ları, beklemek zorunda kaldıklarından yakınmaz-
lar: Hayır. Hatta, diyebilirim ki, nasıl söylemeli-
bilmen, içlerinde bundan zevk alanlar vardı
(*Anlaşıldığına inanmış gibi güler*) Ne demek is-
tediğimi anlıyorsunuz, değil mi?

MÜŞTERİ — (*Ağırbaşlı olmaya gayret eder*) Beni is-
madam... Biliyorsunuz... buraya getiren nedir
başka!

PATRON — (*Alaycı*) Elbette. Buraya gelen baylar

hepsinin her zaman başka nedenleri var. Elbette ki sizin de böyle küçük bayım. Elbette!

MÜŞTERİ — *(Biraz şaşkın, fakat gittikçe artan bir tutku ile)* Buraya niçin geldiğimi biliyorsunuz. Daha çok... kimin için geldiğimi!

PATRON — Şaka ediyordum. Zavallı küçük bey. Size takılıyorum. Ne aradığınızı bildiğim için hafifçe takılıyorum. Aradığınızı bulacağınız için. *(Şarkı söyler gibi bir sesle)* Küçük beye istediği verilecek, küçük bey arzu ettiğini alacak.

MÜŞTERİ — *(Canlılıkla, boğuk bir sesle)* Nerede? Söyleyin, nerede?

PATRON — *(Şarkı söyler gibi konuşmaya devam ederek)* Hah, mesele orada! Nerede? Güzeller güzeli nerede? Küçük beyin güzel hanımı nerede?

MÜŞTERİ — Rica ederim, alay etmeyin!

PATRON — *(Doğal bir sesle)* Sabırsız domuz seni! *(Omuzlarını silkerek)* Hadi, hadi! Buraya boş yere gelmediğinizi biliyorsunuz.

MÜŞTERİ — Bakın ne kadar alçalıyorum karşınızda; yalvarımın söyleyin nerede?

PATRON — *(Törensel bir hareketle büyük korkunç kapıyı işaret eder)* Orada!

MÜŞTERİ — *(Şimdiden yüzüne bir ışık gelmiş gibi)* Orada? Demek orada ha? Şu kapının arkasında?

PATRON — Oradadır dedik ya! *(Kendine gelir)* Ya da, şu anda belki henüz orada değil ama birazdan mutlaka orada olacak.

MÜŞTERİ — *(Umudu kırılmış)* Sadece, birazdan mı?

PATRON — Rica ederim, akıllı olun: Siz de pekâlâ biliyorsunuz ki, üçüncü bir kişi varken hiçbir şey olamaz. Hatta bu üçüncü kişi, benim gibi size istediğini vermeye çalışan birisi olsa bile... Birazdan, yalnız kalınca ve uslu durursanız, o zaman... *(Olağanüstü bir şey belirten bir hareket yapar.)*

MÜŞTERİ — *(Derin bir iç çekme ile)* Bu dakikayı ne kadar istekle bekledim, madam!

PATRON — (*Sinsi sinsi gülerek*) Ondan hiç, hiç şüphe etmiyorum.

MÜŞTERİ — Neden gülüyorsunuz? Size madam dediğim için mi?

PATRON — (*Sinsi*) Öyle, diyelim.

MÜŞTERİ — Bunda garip hiçbir şey yok.

PATRON — Biliyorum. Her şeyi biliyorum.

MÜŞTERİ — Böyle bir tutkunun, garip nesi var? Günlere, gecelere, yıllardan beri yalnız onu düşünüyorum. Kendi kendime: Sadece bir görebilseydim, diyordum. Onu görebilmek! Bir an için bile olsa! Görebilmek. O beni görmese bile... Göz açıp kapayınca kadar. Yırtık bir perde aralığından, yarı açık bir kapıdan, bir dürbünün ucundan... Evet, böyle diyordum kendi kendime. Mutlu olmam için bu kadarı yeter, diyordum. Şimdi, birdenbire, her şey çözümlendi. Beklediğim dakika geldi.

PATRON — Sabır, yavrum. Birazdan. Birazdan.

MÜŞTERİ — Artık, şimdi ya da birazdan olmasının önemi yok. Sonuna eriştim. Yoksa, düş mü görüyorum. Söyleyin: Düş mü görüyorum?

PATRON — Hayır, yavrum düş görmüyorsunuz. Uyanıksınız ve buradasınız. Et ve kemikten. Et ve kemikten. Onu bekliyorsunuz... Ve sarhoş oluncaya kadar seyredeceksiniz...

MÜŞTERİ — Hâlâ inanamıyorum. Olası mı bu? Bu büyük mutluluk benim için mi?

PATRON — Sizin için küçük bayım, sizin için. Yalnız sizin için. Yalnız. Birazdan. İşaret verildiğini duyar duymaz...

MÜŞTERİ — Ne işareti? Benimle konuşacak!.. Belki... şarkı da söyleyecek?

PATRON — Heyecanlanmayın böyle. Bırakın da söyleyeceklerimi bitireyim. İşaret verilir verilmez, yani odasındaki saatin altıyı vurduğunu duyar duymaz, bakabilirsiniz; bakmalısınız, diyordum. Odası orada! Saat altıda (*ağır ağır*). Çın... Çın... Çın...

MÜŞTERİ — *(Kendinden geçmiş bir şekilde tamamlar)...* Çın... Çın... Çın... Saat altı! Odasında saat altı! Odası burası dediniz, değil mi? *(Kara ve beyaz kapıyı gösterir.)*

PATRON — Evet. Kapının öteki yanı!

MÜŞTERİ — *(Ansızın endişeli)* Saatin çanını duyabileceğimden... duyabileceğimden emin misiniz?

PATRON — Açıkça duyacaksınız. Çok açıkça. Küçük bir kadın saati çanı... Güzel bir kadın saati çanı!

MÜŞTERİ — *(Ateşli)* Başucundaki masanın üzerinde duran saat değil mi? Yani... Yatağının yanında duran saat değil mi? Dediğim gibi; yatağının yanında. Yanıt versenize canım!

PATRON — Size bir öğüt vereyim: Sakin olun: önceden... bu durumlara girmeyin.

MÜŞTERİ — Bu saat çanını ne kadar zaman beklemek gerekecek?

PATRON — *(Kışkırtıcı)* Uzun zaman değil. Kısa bir süre. Size bir zararı olmaz beklemenin. Aksine, daha mutlu olacaksınız... sonra!

MÜŞTERİ — Kimse... gelip beni rahatsız etmeyecek değil mi?

PATRON — Asla. Tamamen rahat bırakılacaksınız. Küçük maskara! Yeryüzünün büyüklerini kışkıracak bir nedeniniz kalmayacak.

MÜŞTERİ — Nerede, nasıl göreceğim onu?

PATRON — *(Anahtar deliğini işaret ederek)* Oradan!

MÜŞTERİ — *(Şaşkın)* Oradan?

PATRON — Evet.

MÜŞTERİ — Yani?

PATRON — Ne var?

MÜŞTERİ — Yani... şuradan... şuradan bakmam gerekecek öyle mi?

PATRON — Evet öyle. Çekinmeden söyleyin: anahtar deliğinden!

MÜŞTERİ — *(Umudu kırılmış)* Anahtar deliğinden!

PATRON — Ne var yani? Umutsuzluğa düşecek bir şey yok bunda!

MÜŞTERİ — Hayır. Hayır. Yok elbette. Gene de...

PATRON — *(Sinirli bir şekilde alay ederek)* Nasıl?

Biraz önce beyefendi, her ne pahasına olursa olsun onu görmek istiyordu. Güzelini, bir yırtık perde aralığından, yanı açık bir kapıdan, yok bilmem nereden görmekle yetinecekti... Oysa şimdi, beyefendi, olağanüstü bir gözetleme noktası, kocaman güzel bir kapıda, kocaman güzel bir anahtar deliği bulunca, mutlu değil!

MÜŞTERİ — Kızmayın, madam. Kızmayın. Mutlu olmadığımı söylemedim. Demek istiyorum ki... diyordum ki... fikrimce...

PATRON — *(Acı)* Konuşun, konuşun büyük budala!

MÜŞTERİ — *(Acıklı)* Şey, yani, biraz daha fazla görebilmem... Olanaksız mı? *(iki eliyle havaya çember çizer gibi bir hareket yapar; çember önce büyük, sonra bir insan başı kadar ufak, daha sonra bir delik kadar olur.)*

PATRON — *(Bir ana gibi kızarak)* Bunun olanaksız olduğunu siz de pekâlâ biliyorsunuz. Niçin böyle sorular soruyorsunuz? Olur şey değil. İstedliğini elde etsin diye yapılmayan kalmıyor. Her şey hazırlanıyor. Gerçekleşecek noktaya geliyor. Tam o sırada beyefendi memnun değil. Beyefendi bir anahtar deliği ile yetinmek istemiyor. Beyefendi bir kamara deliği, bir pencere, bir saçak istiyor. Yok daha neler! *(Omuzlarını silker)* Hadi canım. Başa çıkılmaz sizinle. Sizin için katlandığımız zahmete değmezsiniz. Doymaz bir insansınız, dayanılmaz bir aç... Üstelik bana zaman yitirtiyorsunuz. Bekleyen başka müşterilerim var. Onların sizin gibi açgözlü olmadıklarından eminim. *(Bir ana gibi müşterinin yanağını okşar.)*

MÜŞTERİ — Özür dilerim, madam. Sizi kızdırmak istemiyordum. Bana karşı çok iyi davranışınızı biliyorum. Teşekkür ederim.

PATRON — Hadi, sizi yalnız bırakıyorum. Onunla yalnız, anlıyorsunuz ya! Mutlu olun! *(Ansızın ciddi)* Ama, anlaşmamızı unutmayın!

MÜŞTERİ — *(Boynu bükük)* Evet, madam.

PATRON — Sakın, kapıyı açmaya çalışmayın!

MÜŞTERİ — *(Alınmış bir halde reddeder)* Hayır. Hayır, madam.

PATRON — Hatta davranışı ile sizi kapıyı açmaya çağırır gibi görünse bile...

MÜŞTERİ — Öyle olsa bile, açmayacağım.

PATRON — Bakmakla yetineceksiniz.

MÜŞTERİ — Evet, madam.

PATRON — Söylediklerimi unutmayın. Bir de onu ancak saat altıyı çaldığı zaman görebileceğinizi unutmayın!

MÜŞTERİ — Odasındaki saat altıyı çaldığı zaman. Evet, madam.

PATRON — Âlâ. O halde, Allahaismarladık yavrum. Gidiyorum. Uslu olmaya çalışın *(iğrenç ve sinsî bir şekilde güler)* Uslu! Deyim yerinde ise! *(Patron, gülerek çıkar. Müşteri bir an bekler, sonra odada çepeçevre dolaşır, mobilyaları inceler, kapının önünde durur.)*

MÜŞTERİ — Büyük güzel kapı! Güzelimin simgesi. Yüksek, sessiz, görkemli, tek kelime ile ona yaraşık *(sahnenin önüne gelir ve kendi kendisine konuşur)*. Başına gelenlere inanabiliyor musun? Söyle gerçekten inanabilir misin? Söz konusu olan sen misin, gerçekten sen misin? Beklediğin gün, bugün mü? *(Cebinden bir defter çıkarıp bakar)* Evet, öyle görünüyor!. Ben gerçekten burada mıyım? *(Güler)* Amma budalaca soru! Burada olanlar, burada demektir; hiç değilse öyle görünüyor. Ya sen, sen kendin misin? *(Kollarını, bacaklarını tutup yoklar)* Kuşkusuz; madem ellerinle vücuduna dokunabiliyorsun! Hadi, artık yerleşelim! Demek sen, buradasın, onun evinde, onun yanında, kendi evinde gibi!.. Him! Yerleşelim. Soyunmam gerek mi? Hayır, hemen değil. Bekle gelsin; bekle orada görünsün! Gene de belki, rahatlamak iyi olur... Hiç değilse biraz...

Devinimlerimizde rahat olmak için azıcık! Bakalım... *(Ceplerini boşaltmaya başlar)* Önce saatim... *(Cep saatini pantolon cebinden çıkarır ve kulağına götürür.)* Bu saniyeyi bekleye bekleye ne de güzel çarptın küçük yürek!... Haydi, şimdi biraz dinlen *(özenerek küçük masanın üzerine bırakır)*. Sonra cüzdanım *(cüzdanımı çıkarır)*. Cüzdanım! İçinde yaşantımın bütün izleri var. Doğum kâğıdı, evlenme cüzdanı, terhis tezkeresi, fotoğraflar, parmak izleri... Haydi bakalım, bütün bunlardan ayrılalım. Burada hiçbir şey değilim. Güzel cinse karşı hayranlık besleyen birisinden başka kimse değilim. Artık, kimlik kalmadı. *(Cüzdanımı masanın üzerine koyar. Gülünç bir şekilde kendi kendisi ile konuşur.)* Sahi, adın ne senin? Joseph? Eloi? Cesar? Hop! Kimse yok! Cam gibi çıplak! Üstelik çehresiz değil mi? *(Bir başka cebindeh çıkardığı aynaya yüzüne şekiller vererek bakar.)* Tuh! Pis herif. En iyisi saklan! *(Aynayı masaya atar.)* Git. Sen de git, budala tanık! Beni güzelleştirmekten acizsin! Ama güzellik, onu sevdiğime göre, benim dostumdur. Ona hayranlığımı belirtmek için gelmedim mi buraya? *(Kapıya bakar)* Ah! İşareti ne zaman duyacağım acaba? Ne aptalım! Belki de konuşmamın gürültüsü duymama engel oluyor. *(Kulak kesilir)* Bazen bu saatlerin öyle zayıf, öyle uzak bir sesleri vardır ki... Ya hayatımın en önemli, en güzel saatini kaçırırsam? Hayır, olası değil bu! Buraya dek getirmezlerdi o zaman beni? Bu denli alay etmiş olmazlar. *(Saatini çanını duyduğunu zannederek)* Tamam! Duyuyorum. İlk vuruşlar! *(Umudu kırılmış)* Hayır! Kafamdaki kan bu. Sabırsızlık beni deli ediyor. Sakin olalım. Böyle giderse, gerçek ile hayali karıştıracığım. Biraz sessizlik... biraz dinlenme... Şöyle oturalım!

(Bir koltuk alır, oturur ve dinlenmeye çalışır. Ansızın, düzgün aralıklarla, kristal gibi

ve eskimiş sesler duyulur: yan odanın saati altıyı vurur. Müşteri, saklayamadığı şiddetli bir kıskırtma ile ayağa kalkar.)

MÜŞTERİ — Saat altı!... İşaret!... Ben... Yapabilirim. Zorunluyum buna... Ben... Gidip... Bakmalıyım... Yani... Çok saçma. Cesaret edemiyorum. Ayaklarım kurşun gibi ağır. Ama, cesaret etmeliyim! Sana söylediler! Gerekli bu... Bak, oradan bak! Güç gelse de önemsiz. Düşün ki, onu göreceksin... Haydi... cesaret...

(Gözlerini ovuşturur. sonra şiddetli bir gayret sarfederek, kapıya yaklaşır, eğilir ve anahtar deliğinden bakar. Monoloğunun bütün süresince, delikten bakacak ve gördüklerini, bazen deliğe kadar eğilerek, bazen seyircilerle konuşmak için doğrularak yorumlayacak, yansıtacaktır.)

MÜŞTERİ — *(Hayranlıkla)* Evet! Evet!... Bu, o! o! Her zaman gördüğüm, hayatım boyunca binlerce kez bana görüldüğü gibi... O! Konuşamıyorum. Gene, gene bakayım! Tanım ne de güzel. O büyük derin gözler. Devinimlerindeki o ağırlık... Sonra.. Sonra... Biçimleri... *(Erotik bir duygunun sarboşluğu ile)* Dolu dolu, yusuvarlak... uzun bir giysinin altında fark edilen... *(gülünç hareketler yapar ve kendinden geçmiş, kadının vücudunu okşuyor gibi)* Bakmaya yorulunmuyor... Dokunmak istiyor insan... Bu güzel... bu çok güzel şeyleri... nasıl söylemeli... ellerinde... kollarında... tutmak istiyor... Oh! sözcükleri bulamıyorum... Oh... Adı ne idi bunun! Hepsini... *(Kaba hareketlerle havaya, imgesel bir kadın çizer)* Ama nasıl? Hadi canım nasıl, nasıl? Düş görüyorum. Aslında bütün bunları görmüyorum ben! Fark ediyorum sadece! Hayal görüyorum... Yeryüzünün en güzel giysileri içinde... *(Terbiye ve saflığa dönmenin mutluluğu içinde, alnını kurular)* Düş görüyordum... Yürüyüşündeki incelik! Gidiyor! Geliyor!

Kendi üzerinde dönüyor! Dans ediyor gibi! Sanki dans etmek yeryüzünün en doğal şeyi imiş gibi... *(Kendi de gider, gelir, kaba bir şekilde dans eder)* İncelik harikası! Ne hafiflik! Ne gürültü, ne nefes! *(Kulağını kapıya yapıştırır)* Soluğu bile duyulmuyor! Topuklarının altındaki zeminin sesi yok. Giysinin hışırtısı bile kesilmiş. O da ne? Uzaklaşıyor, dipte, geniş odanın ta dibinde kayboluyor! *(Acıklı bir şekilde şikâyetçi)* O... gitme! Gözlerini, yaşantımın bu iki aynasını bana çevir... Ne olur! Dön, bana yaklaş! Neyse geliyor. Sanki, suların dibinden çıkıyormuş gibi... Işıkların, dumanların arasından geçiyor. Gülümsüyor, geliyor, dans ediyor.. En sonunda seni gördüm ışığım! Benim büyük kara güneşim! Ne yapıyor? Olur şey mi? Ben senin tutsağın, benim için böyle bir mutluluk olası mı? Evet... iyice görüyor gözlerim... Çıkıyor... birbiri ardınca küpelerini çıkarıyor; birbiri ardınca saçlarındaki kehribar iğneleri çıkarıyor. Şimdi de... evet... evet... sivri tırnaklı uzun parmaklarının ucundan... yüzüklerini kaydırıyor! Ustalık ve incelik harikası! Sanki bu ağır taşları, bu madensel eşyayı büyülemiş: tek bir ses çıkmıyor! Bileziklerin altından, bileklerinin beyazlığı fişkinıyor. Ve boynu daha uzun, daha gururlu görünüyor. *(Gördüklerini gülünç bir hareketle yanıttırmaya devam eder)* Oo... şimdi, şimdi... kalçalarının yuvarlaklığını, endamının inceliğini, gerdanının zenginliğini gösteren kısa ceketini çıkarıyor *(kendi ceketini çıkarır ve uzağa fırlatır)* Eğiliyor... Eğiliyor ve korsesinin arasından... görüyorum... Ooo... ne güzel! Ne güzel! *(Ellerini kavuşturur.)* Şimdi, kadife ayakkabılarını çıkarıyor... Oynayarak, ayakkabılarını kayıtsızca uzaklara fırlatıyor. Oh! Yürek çarpıntularına güçle dayanabiliyorum. İşte... elbisesinin iliklerini açıyor ve kalçalarının üzerinden parlak ipeğin üzerine bırakıyor! *(Yeleşini çıkarır ve yakaları geniş gömleği, kötü bağlanmış kravatu ve askıları ile görünür.)*

Yerde, ayaklarının etrafında, sanki, çiçeklerden bir çelenk: çiçekten düşmüş taç yaprakları! Bu terk edilmiş taç içinden, gölgeli bir ten üzerine gerilmiş, çıkardığından daha kısa, kara ve pembe, dar bir giysi çıkıyor. *(Askılarını omuzlarından aşağı indirir, pantolonunu şimdi kemeri tutmaktadır.)* Tanrım! Ne ihtişam! Ne ışık! Gittikçe artıyor. Toprak, çimen kümeleri arasından, bir rüzgâr yağmuru altında görülüyor. Sadece dar bir korse. Vücudu üzerine gerilmiş. Katlandığı yerlerde gergin. Göğsünün baskısı altında parlayan saten! Bir el, sonra bir başkası çözüyor onu! Eller, çevresinde martılar gibi uçuşuyor! Güvercinler gibi! *(Konusurken, cebinden bir mendil çıkarıp uzağa atar, sonra kravatını da çözer. atar)* İşte çıktı! Vücudu! Eti! Orada. Orada, burada. Her yerde. Boynu, kolları, ışık, gölge. Yukarıda. Aşağıda. Öteki kuşlar uçuşuyor. Gerçek! Her yaşamın amacı. Ruhumuzun uçuşumu. *(Gözlerini anahtar deliğinden ayırmadan diz üstü çöker)* En sonunda, en sonunda, önünde bütün varlığının minnetle eğildiği efsanevi hatlar!

(Bu andan sonra, hareketlerindeki gülünçlük, yerini şaşkınlıktan doğan bir büyüklüğe bırakır.)

MÜŞTERİ — Yaşantımın doruğu, yolunda giderken durma! Son giysilerini de at. Daha!... Daha soyun! Benim için hiçbir giz kalmasın! Tüm bakışlarımda ol ve oradan ellerime, kanıma geç! Aa! Sanki yakarışını duydu! Teşekkür ederim, teşekkür ederim sevgilim! Yeryüzünün bütün nimetlerini veriyorsun bana. Vücudunun hiçbir gizli yeri bir mahzen kadar karanlık ve nemli de olsa, gözüm-den kaçmıyor. Doğuşumuzun hiçbir gizi kalmadı! Sanki ölümsüz bir müzik uzaktan ve duyulmadan çevremde dolaşüyor. Ah, istek! Ah, doygunluk! Ah, felaket! Denizle yükseliyorum! Borclana vurup parçalanacağım. *(Kısa bir sessizlik)* O da

nesi? Bununla yetinmek istemiyor musun? Beni duymuş gibi, "hayır" der gibi başını sallıyorsun. Benim ateşim sana da mı geçiyor? Nasıl da titriyor ellerin? Bu titreyiş, yavaş yavaş, bütün vücuduna yayılıyor. Geçmiş çağların büyülü danslarından birini mi yapmaya başlayacaksın? O danslar, ölümsüz seyredilmez... Hayvansal bir titreyiş, yanaklarını çukurlaştırıyor, burun deliklerini daha bir belirtiyor. Gözlerin, büyümüş gölgelerinin içinde çekiliyor. Göğsün gittikçe daha hızlı, gittikçe daha güçlü inip kalkıyor. Topuklarından beline, bileklerinden omuzlarına çıkan titreyiş, nasıl da görünüşünü geriyor? Ateş üzerinde bir çelik şiş gibi, büyüyor, uzuyorsun... Gözlerin, sabit parlaklığı beni büyüleyen derin bir çukur! Gölgesi çinkıntılarını büsbütün belli eden çenen, hiddetle, delice birbirine vuruyor! Sevgilim, gözlerimin önünde ne oluyor sana? Acının dalgaları ile sarsılan kalçaların, görkemli vücudunu çözüyor. Biraz önce şekillerine hayran olan ışık, vücudunda köşeler yapıyor. Ya dizlerin? Omuzların? Çakıl taşları, bıçaklar. Gövdenin genişliğinde, kemiklerin, bir üniforma üzerindeki rütbeler gibi beliriyor. Birkaç saniye içinde nasıl da değiştin?

(Yavaş yavaş azalmaya başlayan ışık, monoloğun son sözcüklerinde sönecek, buna karşılık kilidin büyük deliği, şiddetle aydınlanacaktır. Aynı anda, sahne kararırken, önce zayıf olarak duyulmaya başlayacak olan tekdüze bir müzik sesi kulakları sağır edecek kadar kuvvetlenecek ve müşteri yere düştükten sonra da bir zaman sürecektir.)

MÜŞTERİ — Ne var? Ne oluyor? Bu müzik! Kafatasına doluyor, üzerimde eriyor, bir çağrı gibi değil, bir mutlak buyruk gibi! *(Tekrar delikten bakar.)* İmdat! İmdat! Son bir gayret gösteriyor. Daha fazla soyunmak istiyor. Daha fazla! Bir kadının sevgilisi karşısındaki soyunmasından daha fazla-

sını yapmak istiyor. Ah! Dönüyor, dönüyor; sarsılıyor, sarsılıyor. Atıyor! Uzaklara! Dudaklarını! Yanaklarını! Göğüslerini! Bütün etini! Parçalıyor! Lime lime! Hop! Köpekler için! Hop! Kuşlar için! Hop! Kurtlar için!.. Çakallar için... Hop! Hop! Hop! Hadi! Hadi! Hadi! Hiçbir şey kalmasın! Hiçbir şey! Ne adaleler, ne damarlar, ne deri! Oh, güzelim, işte şimdi daha çıplaksın! Hiç olmadığı kadar güzel ve tam! Giysi olarak etin bile yok. Gözlerin, dişlerinin üzerinden yuvarlandı. Son giysin, vücudunun tatlı sıcaklığı bile, odanın dağınıklığında, mücevherlerinin yanına gitti. Bir kafes gibi, kemiklerinin arasından yatağının görkemini görüyorum. Ama sen hep ayaktasın, hep ayakta ve canlı! Artık dudakları olmayan ağzın, bana gülümsüyor. Artık saçsız kalan alnın, okşanmak istercesine yaklaşıyor. Fildişi ellerin, kolların, boş ve kuru değnekler gibi sevecenlikle bana uzanıyor. Mermer belkemiğın, kırık dallar gibi ince ve dayanıksız bacakların beni bulmaya koşuyor. Oh, boş çatı! Zarif, titrek ve dayanıksız! Geliyorum yaşantımın aşkı! Geliyorum! Geliyorum! Geliyorum!

(Kolları öne uzanmış, kapıya doğru koşar ve şiddetle çarpar. yıkılıp hareketsiz yere düşer.

Bu anda, sahne tamamen karanlıktır: sadece anahtar deliği şiddetle aydınlanır. Müzik kuvvetle daha bir süre gider. Sağ taraftaki kapı yavaşça aralanır. Işıklı çerrede patronun şişman görüntüsü belirir.)

PATRON — *(Alçak bir sesle, mırıldanır gibi)* Umarım ki, beyefendi, memnun kalmışlardır.

PERDE

GİŞE

KİŞİLER

- MEMUR : Ağırbaşlı, küçümseyici, acımasız.
MÜŞTERİ : Giysileri ve devininleri yıpranmış, ufak tefek bir adam.
RADYO.
HOPARLÖRÜN SESİ.

Dışardan gelen çeşitli gürültüler: bareket eden tren, lokomotif düdüğü, otomobiller, klakson sesleri, fren gıcirtısı, acı bir çığlık.

Bir resmi kuruluşun "başvurma" bürosu. Gişe ve gişenin demirleri ile ikiye ayrılmış salon. Sağda memur, gişenin arkasında yüzü seyirciye dönük olduğu halde bir masada oturmaktadır. Masanın üzeri defterler, kitaplar, çeşitli eşyalarla doludur. Bir köşede borusu dirsek yaparak dönen bir soba vardır. Memurun şapka ve pardösüsü duvarda asılıdır. Şemsiyesi açık bir halde, kurumak üzere sobanın karşısına konulmuştur.

Dipte bir kapı vardır. Kapının solunda "Giriş", sağında "Çıkış" yazıları görülür. Bir sıra bütün salonu kaplar.

Duvarda, seyircinin tam karşısında asılı duran bir levhada "az laf çok iş" yazılıdır. Memurun bulunduğu yandaki başka bir levhada da "sabırlı olalım" yazısı okunmaktadır.

Perde açıldığında memur bir kitaba dalmıştır. Başını arasına bir kitap açacağı ile kaşıyarak, sessizlik içinde okumaktadır. Kapı aralanır. Müşterinin başı görünür. Budala ve endişeli bir çehresi vardır. Rengi soluk bir şapka giymiştir. Cesaret bularak içeri girer. Son derece korkak ve çekingendir. Ayaklarının ucuna basarak birkaç adım atar, çevrestine bakmır; geriye dönünce "Giriş" ve "Çıkış" yazılarını görür. Bir an tereddüt ettikten sonra çıkar, az sonra kapıya vurulduğu duyulur. Bu ana kadar müşterinin yaptıklarını görmemiş olan memur birdenbire başını kaldırır, sert bir hareketle kitabı kapatır ve:

MEMUR — (Sert) Girin. (Müşteri girmez)

MEMUR — (Daha kuvvetli) Girin.

MÜŞTERİ — (Son derece korkmuştur. İçeri girer, gişeye doğru yürür) Affedersiniz efendim... başvurma bürosu burası mı?

MEMUR — (Sert bir hareketle gişeyi açar) Evet.

MÜŞTERİ — Aman ne iyi... ne isabet... Ben de...

MEMUR — (Sert) Bir şey mi soracaktınız?

MÜŞTERİ — (Sevinçli) Evet. Ben de...

MEMUR — (Aynı şekilde) Öyleyse bekleyin.

MÜŞTERİ — Nasıl? Neyi bekleyeyim?

MEMUR — Sıranızı... Çağırılmanızı bekleyin.

MÜŞTERİ — Ne sırası? Ben... yalnızım.

MEMUR — (Küstah ve ters) Yalnız mısınız? Hiç de öyle değil. İki kişiyiz! Alın (bir fiş verir) Fişiniz.

MÜŞTERİ — *(Fişin üzerindeki numarayı okur)* 3640?
(Salona bir göz atar) Ama... ben yalnızım.

MEMUR — *(Kızgın)* Bugün buraya gelen tek müşteri olduğunuzu iddia edecek değilsiniz herhalde? Gidip oturun ve çağırılıncaya kadar bekleyin.

(Şiddetle gişeyi kapatır, kalkar, gidip radyoyu açar. Aptalca, moda bir müzik duyulur. Müşteri boynunu bükük gidip oturur. Memur şemsiyesini inceler, kurumuş olduğunu görünce kapatır ve gidip asar. Sonra bir kalem yontar, duymakta olduğu müziği ıslıklarla söyler veya mırıldanır, en sonunda radyoya gelir, düğmeyi çevirir ve hava raporunu dinler.)

RADYO — Hava durumunu bildiriyoruz. Önümüzdeki saatlerde hava bulutlu geçecek, sıcaklık derecesi azalarak bütün ülke serinleyecektir. *(Bu sözleri duyan müşteri paltosunun yakasını kaldırır, memur da sobaya kömür atar.)* Yağmurlu bölgelerde seller gidecek, dağlarda kar fırtınaları başlayacak, güneşli yerlerde hava güzel olacaktır. Hava raporunu dinlediniz. *(Memur radyoyu kapatır, uzun uzun ellerini ovuşturur, masasına oturur, gişeyi açar.)*

MEMUR — *(Çağırır)* 3640 numara. *(Derin bir hayale dalmış olan müşteri duymaz. Kuşvetli bağırır)*
Numara 3640!

MÜŞTERİ — *(Ansızın bayallerinden uyanır acele acele fişine bakar)* Geliyorum... Geliyorum...
(Kalkar gişeye gider.)

MEMUR — Fişiniz?

MÜŞTERİ — *(Cepleri karıştırır)* Affedersiniz... İşte...
İşte... *(fişini verir.)*

MEMUR — Teşekkür ederim.

MÜŞTERİ — Efendim... sizden sormak istediğim...

MEMUR — *(Keser)* Adınız?

MÜŞTERİ — Efendim? Adım mı? Ben...

MEMUR — Beni meni yok. Adınız ne?

MÜŞTERİ — İşte kimlik kartım.

(Ceplerini karıştırıp bir cüzdan çıkarırken memur engel olur.)

MEMUR — Kimlik kartınıza ihtiyacım yok. Adınızı soruyorum, o kadar.

(Müşteri belli belirsiz bir şeyler mırıldanır.)

MEMUR — Nasıl yazılıyor? Harflerini söyleyin.

MÜŞTERİ — M.U.Z.S.P.N.Z.J.A. aksan, K... iki E.S.G. E.S.G.U.R.W.P.O.N.T... Dupont gibi.

MEMUR — Doğum yer ve tarihi.

MÜŞTERİ — *(Bir nefeste)* Geçen yüzyılın sonlarına doğru batıda doğdum.

MEMUR — Daha kesin olun rica ederim. Benimle alay mı ediyorsunuz?

MÜŞTERİ — Ne münasebet? 1897'de Rennes'de doğdum.

MEMUR — Âlâ. Mesleğiniz?

MÜŞTERİ — Sivil.

MEMUR — Kayıt numaranız?

MÜŞTERİ — Kategori A. Numara J 9.896 B 4, CRTS 740. U 4. B 5 AM 5 milyon 672 bin 863.

MEMUR — Evli misiniz? Çocuklarınız var mı?

MÜŞTERİ — Çok özür dilerim, ama eğer izin verirseniz... doğrusu şaşırdım biraz. Buraya ben size sorular sormaya gelmişim, oysa siz bana soruyorsunuz. Ben...

MEMUR — Siz de sorularınızı sıranız gelince sorarsınız. Evli olup olmadığınızı, çocuklarınız bulunup bulunmadığını sordum... Evet mi hayır mı?

MÜŞTERİ — Evet... hayır... yani?

MEMUR — Nasıl yani?

MÜŞTERİ — Demek istiyorum ki... Nasıl söylemeli? İşim o kadar acele ki...

MEMUR — İşiniz acele ise sorularına çabuk, duraksamadan yanıt verin.

MÜŞTERİ — Evet. Evli idim. Çocuklarım da var. İki tane.

MEMUR — Yaşları?

MÜŞTERİ — *(Kızgını, nerede ise ağlayacak bir halde)* Bilmiyorum. Kız için on, erkek için sekiz deyin.

MEMUR — Kaç yaşındasınız?

MÜŞTERİ — Biraz önce doğum tarihimi söyledim ya.

MEMUR — Doğum tarihi ile yaş aynı şeyler değildir. Buradaki fişte ikisini ayrı ayrı yerlere koymuşlar.

MÜŞTERİ — Başvurma bürosuna gelen herkes için bir fiş mi dolduruyorsunuz?

MEMUR — Elbette. Başka türlü işimizi nasıl yürütebiliriz ki? Evet. Yaşınız. Çabuk.

MÜŞTERİ — Bir dakika. *(Hesap eder)* 1952'den 1897 çıkınca... 12. Yedisi gitti, 5,95'ten 89 çıkınca kalır 16. Ne etti, 5, 16 daha? 21 yaşındayım. Olmadı. 16,5 daha 165. 165 yaşındayım. Hayır. Aınma da iş. Baştan alalım.

MEMUR — Boş yere yorulmayın. Ben hesabı yaptım. 55 yaşındasınız.

MÜŞTERİ — Tamam. Tamam. Çok teşekkür ederim.

MEMUR — Beccremeyeceğinizi daha önce söyleseydiniz ya! Deneysiz müşterilerle yitirdiğimiz zamanın hadli hesabı yok. Dilinizi gösterin.

MÜŞTERİ — İşte.

MEMUR — Âlâ! Dikkate değer bir şey yok. Ellerinize bakayım.

MÜŞTERİ — *(Gösterir)* Buyurun.

MEMUR — *(Dikkatle bakar)* Haa! Ölüm çizgisi yaşam çizgisi ile kesişiyor. Fena! Ama varlık çizginiz sağlam. Buna sevinmelisiniz. Buyurun oturun.

MÜŞTERİ — Nasıl? Sorularımı hâlâ soramayacak mıyım?

MEMUR — Birazdan. Çağırıldığınızda sorarsınız.

(Memur sert bir devrimle gişeyi kapar.)

MÜŞTERİ — *(Umutsuz ve ağlamaklı)* Ama acele işim var benim. Karım ve çocuklarım bekliyorlar. Size

acele bazı sorular soracaktım. (*Kalkan bir trenin sesi gelir*) Bir istasyonda ya da bir istasyonun çok yakınında bulunduğumuzu görüyorsunuz. Binmem gereken tren konusunda bana öğüt vermenizi isteyecektim.

MEMUR — (*Yumuşayarak, gişeyi açar*) Tren saatlerini mi soracaktınız yoksa?

MÜŞTERİ — Başka öğrenmek istediğim şeyler de vardı, ama önce tren saatlerini soracaktım. Onun için böyle acele ediyordum.

MEMUR — Niçin daha önce söylemediniz bunu? Sizi dinliyorum.

MÜŞTERİ — İstedğim... yani demek istiyorum ki, yaşlı bir akrabayı ziyaret etmek için Aix-en-Provence'a...

MEMUR — (*Keser*) Aix-en-Provence'a kalkan trenler: 6.50, 9.30 (*Yalnız birinci ve ikinci mevki*) 13. (*yalnız aileler için*) 14. (*yalnız bekârlar için*) 18 ve 21 (*her sınıf, her yaş ve her cins için*).

MÜŞTERİ — (*Kendi düşüncesini izler*) Teşekkür ederim. Çok teşekkür ederim. Ne diyordum? Yaşlı bir akrabayı ziyaret etmek için Aix-en-Provence'a gidecektim. Günden güne sağlıktan düşen ihtiyar amcamı görmek istiyordum. Kendisi noterdir.

MEMUR — Sadede gelelim.

MÜŞTERİ — Özür dilerim. Demek istediğim şu: Aix-en-Provence'daki yaşlı amcamı bir kez daha görmek istiyorum. Ama gelin görün ki Aix-en-Provence ile Brest arasında tereddüt etmekteyim. Brest'te gene hasta bir kuzenim var. Böyle olurca, ben de ne yapacağım...

MEMUR — Brest'e giden trenler: Posta treni saat 7'de. Mavi tren 9'da. Yeşil tren 10, omnibüs 15'te. (*Rennes'de aktarma ile*) Gece treni saat 20.45'te, Brest'e varış 4.30.

MÜŞTERİ — Çok teşekkür ederim. Yani size kalırsa, Aix-en-Provence'daki ihtiyar amcam yerine, Brest'teki kuzenimi ziyaret etsem daha mı iyi?

- MEMUR — Bence mi? Ben böyle bir şey söylemedim.
Tren saatlerini sordunuz, söyledim o kadar.
- MÜŞTERİ — Kuşkusuz, kuşkusuz. Ya ben aldandım,
ya da Brest'te oturan kuzenimi Aix-en-
Provence'da oturan amcama yeğlediniz gibi
geldi. Kişisel bir yeğleme! Yeğlemenize çok te-
şekkür ederim. Her ne kadar ihtiyar amcama
karşı duygusal bir yakınlık besliyorsam da...
- MEMUR — Rica ederim, nereye isterseniz oraya gidin.
Beni karıştırmayın bu işe. Ben sadece sorularlara
yanıt veririm. (*Müşteri yanıt vermez. Memur kız-
mıştır. Gene de yumuşak bir sesle*) Öyle değil mi?
Yanıt verin.
- MÜŞTERİ — (*Çok üzgün, fakat ııysal*) Yanıt verecek
olan ben değilim! Sizsiniz... Ne yapmam gerektiği
hakkında bana öğüt vermenizi ne kadar istiyor-
dum. Ne yöne giden trene binsem, bilmem ki...
- HOPARLÖR — (*Uzaktan, garip bir sesle ve sanki
düfte konuşuluyormuş gibi*) Her yöne gidecek
yolcular hazırlanınız. Yolcular dikkat. Treniniz
kalkıyor. Treniniz, otomobiliniz, atınız, arabanız
birkaç dakikaya kadar kalkıyor. Dikkat! Dikkat!
Hazırlıklı olunuz.
- MÜŞTERİ — (*Sorusunu tekrar eder*) Evet. Hangi yöne
gideceğimi bir bilsem. Hayatta ve özellikle...
- MEMUR — (*Her zamanki gibi ters, sözünü keser*)
Çabuk olun. Kaybedecek zamanım yok. Öğren-
mek istediğiniz başka bir şey var mı?
- MÜŞTERİ — Bilmem ki nasıl söylesem? Cesaret edemi-
yorum.
- MEMUR — Kendinize acındırmaya çalışmayın. Burada
duygulara yer vermiyorsunuz.
- MÜŞTERİ — Ben de aksine... Garlarda o kadar çok
giden gelen, o kadar çok karşılaşma, ağlaşma sız-
laşma olur ki... Sanki bir büyük buluşma yeri bu-
rası.
- MEMUR — Yoksa birisi ile mi buluşacaktınız?
- MÜŞTERİ — Evet... Hayır... Yani...

MEMUR — Tabii bir kadınla.

MÜŞTERİ — (*Sevinir*) Evet bir kadınla. Nasıl bildiniz?

MEMUR — (*Omuzlarını silker*) Elbiselerinizden.

MÜŞTERİ — Nasıl elbiselerimden?

MEMUR — Bir erkek gibi giyinmiş değil misiniz?

MÜŞTERİ — Evet.

MEMUR — Bundan bir erkek olduğunuz sonucunu çıkarıyorum. Haksız mıyım?

MÜŞTERİ — Hayır.

MEMUR — O halde? Erkekseniz bir kadın arıyorsunuz demektir. Bunda bilinmeyecek ne var?

MÜŞTERİ — Ne zekâ! Mantiğinizdaki basitlik, sadelik hayret verici. Bir erkek... öyleyse bir kadın! Pes!

MEMUR — Elbette. Beklediğiniz nasıl bir kadındı?

MÜŞTERİ — "Hayatımın kadını" türünden!

MEMUR — Fişlerime bir bakayım. Belki istediğinizi bulabilirim. Eeveet! Adınız "m" ile başlayıp "t" ile bitiyor, değil mi? Rita Craquilla adında esmer bir kadın saat 15.45'te karşı sokaktan geçerek güney batı yönüne doğru gitti. Aradığınız o muydu?

MÜŞTERİ — Sanmam. Hayatımın kadını sarışın... Sarışın-kumral... ikisi arası.

MEMUR — (*Tekrar fişleri karıştırır*) Öyleyse şu: Mlle. Rose Pluvier. Barbar (*Yakından bakar*) Pardon. Berber. Yarın sabah saat dokuzda karşıki binadaki müşterisi Mme. Couchois'nın evine gidecek.

MÜŞTERİ — Hayır. Değil. Hayatımın kadını bu olmaz. Yarın sabah ben artık burada değilim.

MEMUR — O halde özür dilerim. Bugün saat 15.45 ile yarın sabah saat 9 arasında aradığınız nitelikte kimse yok. Hepsi bu kadar mı?

MÜŞTERİ — Değil. Bir de... Yaşayışım hakkında kesin olarak ne düşündüğünüzü bilmek isterdim.

MEMUR — Ne demek istediğinizi ayrıntularıyla açıklayın.

MÜŞTERİ — Açıklayayım: Sabahları erkenden kalkar bir büyük fincan kahve içerim. Sağlığım için iyi midir dersiniz?

MEMUR — *(Doktor gibi ve kesin)* İçine biraz süt karıştırırsanız daha iyi olur. Özellikle kabıza karşı...

MÜŞTERİ — Sahi mi? İzin verirseniz yazayım.

(Acele acele defterine yazar.)

MEMUR — Sonra?

MÜŞTERİ — Sabahları işime gitmek için yeraltından işleyen ve adına metro denilen araca binerim, yer bulup oturduğum zaman -her zaman oturacak yer bulunmaz- gündelik büyük gazetelerden birini okumaya alıştığım.

MEMUR — Neden?

MÜŞTERİ — Bilmem. Vakit geçirmek için. Alfabeyi unutmamak için. Olaylardan haberim olsun, diye.

MEMUR — Hangi olaylardan?

MÜŞTERİ — *(Bir nefeste)* Hepsinden. Orada burada olanlardan.

MEMUR — Faydasız. Öğrenecek bir şey yoktur. Hem sonra bütün her şeyi öğrenmek de olanaksızdır. Bir çocuk dergisi okuyun. İçlerinde çok iyileri var. Kanını ısıtıyor insanın. Yemeği hazmettiriyor, şişmanlatmıyor.

MÜŞTERİ — Bu değerli öğütünüzü de yazıyorum *(yazar)*. Ne diyorduk? Kabıza karşı sütlü kahve. Hazım için... Çocuk dergisi... *(İç geçirir)* Bütün bunlar yitik cenneti bulduramaz ki bize.

MEMUR — Yitik cenneti mi? Milton'u okuyun. Ya da İlahi Komedi'nin üçüncü bölümünü.

MÜŞTERİ — Okudum. Bu güzel kitapların hepsini okudum. Ne var ki hayalimiz önüne serdikleri büyüklüklere evimin bulunduğu Contrescarpe Meydanı ile işimin bulunduğu Sébastopol Bulvarı arasında rastlayamadım.

MEMUR — Öyleyse bir başka yoldan gidin.

MÜŞTERİ — Onu da denemedim değil. İnanın ki, denedim. Ama bir şey değiştirmedim bu. Hiçbir şey. Aksine metroya bindikçe cennetin benden daha çok uzaklaştığını ayırıyorum.

MEMUR — Umutsuzluğu denediniz mi?

MÜŞTERİ — Neyi?

MEMUR — (*Bir sağırla konuşur gibi*) Metafizik umutsuzluğu? Yani sıkıntıyı... Umutsuzluğun sıkıntısını, ya da "yeraltı adamı" bilincinin alışkanlığını?

MÜŞTERİ — Yeraltı adamını kimse benim kadar iyi tanıyamaz. Ivry Porte de la Chapelle'de pek çoktur onlardan.

MEMUR — İyi ya işte. Gece düşüncelerinin, umutsuzluk ve sıkıntı kuramlarının ne kadar... nasıl söylemeli... kendi kaderinize uygun olduklarını görek ferahlamadınız mı? Bunda bir uyum, bir estetik yok mu? Sevinmediniz mi buna?

MÜŞTERİ — (*Başını sallar*) Cehennem görüşü beni, günlük cehenneme biraz daha batıyor. Ah, mösyö dün dairede amirime de söylediğim gibi Théophile Gauthier boş yere

Kuşların kanatları olsa idi

Onlarla uçar gidlerdim

dememiş...

MEMUR — (*Yumuşak fakat kesin*) Evet. Ne var ki kuşların gerçekten kanatları vardır.

MÜŞTERİ — (*Kırılmış*) Sahi! Var ya! Peki, öyleyse ne yapmalı?

MEMUR — Ömrünüzü büyük bir amaca adayın, sanayi kurucusu, fatih, devlet adamı olun. O zaman göreceksiniz ki durumunuz biraz düzelecek.

MÜŞTERİ — Onu da düşündüm. Ama nasıl? Kolay değil bu.

MEMUR — Biraz kendinizi ahştırın olur. Bakın örneğin ben, yüksek bir mevkie erişmiş değil miyim?

MÜŞTERİ — (*Saygı ile*) Sahiden erişmişsiniz. Ama sizin güveniniz, otoriteniz yok bende. Ben daha çok hayalle yaşayanlardanım.

MEMUR — (*Askerce emir verir gibi*) Öyleyse hayal kurun.

MÜŞTERİ — Kuruyorum doğal olarak. Ne zaman kurabilirsem hayal kuruyorum. Bilhassa uyanıkken. Çünkü uyuduğum zaman... ne ise geçelim... Kap-

kara bir nokta. Gündüzleri hayal kuruyorum. Sokakta, lokantada... Yaşamama yardım ediyor. Ne yazık ki hayallerim bulanık. Evet. Açık ve belirli değiller. Elimden gelse onlara biraz canlılık, biraz renk vermek isterdim.

MEMUR — (*Okur gibi ve kayıtsız*) Hata ediyorsunuz. Sizin yerinizde olsam, bir hamlede, beni ölümsüz yaşamdan ayıran çukuru sıçrayarak atlardım.

MÜŞTERİ — Ölümsüz yaşam mı? Ne demek istiyorsunuz bununla?

MEMUR — (*Abartmalı*) Bununla, düşünce ile düşünce için yaşamayı, yaşamın arızalarını, gerçeğin rastlantılarını hesaba katmamayı kastediyorum. Anladınız mı?

MÜŞTERİ — Anlıyorum, anlıyorum. Ne büyük bir hayranlıkla söylediklerinizi dinliyorum, bilemezsiniz. Dünyanın sonuna kadar da dinleyebilirim.

MEMUR — (*Şairane ve peygamberce konuşur gibi, alaylı*) Sizi dünyanın sonundan daha ötelere götürüyorum ben; biçimlerin düşünce, varlıkların öz olduğu, tamamlanmış geçmiş ile olum halindeki gelecek arasında, kıpırdamayan bir ışığın yandığı yere götürüyorum.

MÜŞTERİ — (*Kendinden geçmiş*) Anlıyorum... anlıyorum... Her taraf yıldızlarla dolu!

MEMUR — (*Düzeltilir*) Yıldız bile yok.

MÜŞTERİ — (*Uysal*) Ne görkemli bir yıldız yokluğu yağmuru!

MEMUR — (*Bakışları beyaz beyaz*) Ne boşluk, ne boşluk! Neredesiniz?

MÜŞTERİ — (*Kaybolmuş bir çocuk gibi belirsiz bir sesle*) Burada. Burada.

MEMUR — (*Yüksekten ve uzakta*) Hayır. Burada ya da başka bir yerde değilsiniz. Hiçbir yerde değilsiniz.

MÜŞTERİ — Gene de söylediklerinizi duyuyorum. Hiçliğin sözlerini söyleyen varlıksız sesinizi duyuyorum.

yorum. Yokum, vardım. Acı duymuyorum, duymuştum. Yaşamıyorum, yaşamıştım.

MEMUR — *(Kesin)* Düşünce ile yaşamıştınız.

MÜŞTERİ — *(Aynı şekilde)* Düşünce oldum artık!

MEMUR — *(Aynı şekilde)* Düşüncenin kanatları var bende!

MÜŞTERİ — Yanınızda uçuyorum!

MEMUR — Hoşça kal dünyamız, hoşça kal...

MÜŞTERİ — *(Mendilini sallar)* Hoşça kal, küçük top-rak!

MEMUR — *(O da mendilini sallar)* Hoşça kal! İyi yolculuklar!

(Şiddetli bir klakson ve sonra birbiri ardınca duran otomobillerin fren sesi imgeleri dağıtır. Kişiler şaşkınlıkla birbirlerine bakar ve normal bir tonla konuşmaya başlarlar.)

MEMUR — Ne var?

MÜŞTERİ — Ne, ne var?

MEMUR — Nasıl?

MÜŞTERİ — Ne dediniz?

MEMUR — Diyorduk ki...

MÜŞTERİ — Ben... ben diyordum ki...

MEMUR — *(Kabullenerek)* Dinliyorum.

MÜŞTERİ — Size bir soru daha soracağım.

MEMUR — Nedir?

MÜŞTERİ — *(Kurnazca)* Sizce, yeryüzündeki alinyazım ne olacaktır?

MEMUR — Bu sorunuza yanıt verebilmem için hangi burçta doğduğunuzu bilmem gerek. Bir dakika izin verin. *(Kâğıtları karıştırır)* Ha, bir şey daha. Hangi ay, hangi gün ve saatte doğdunuz?

MÜŞTERİ — 1 Mayıs saat 21,35'te.

MEMUR — Peki. Anladım. Aslan, inekle yarasa burcuna giriyor, Galile Poseidon'dan uzaklaşıyor, Aymon'un dört oğlu Medüz'ün taçına doğru gör-

kemle ilerliyor ve Paraclet, Lucifer ile buluşurken, sayın valdeniz sizi dünyaya getirdi.

MÜŞTERİ — Nasıl? Ben doğarken yeryüzünde bu kadar şey mi oluyordu?

MEMUR — Ben doğarken demeyin; siz doğduğunuz için.

MÜŞTERİ — (*Gülümseyerek*) Bu gökteki seyrü seferin bana etkisi oldu mu?

MEMUR — (*Soğuk*) Belli olmaz.

MÜŞTERİ — Nasıl belli olmaz? Bir alinyazısı koşullara göre değişir mi?

MEMUR — Anlamadınız. Sorularınıza verilecek yanıtlar, sorduklarınıza göre değişeceği için belli olmaz, dedim.

MÜŞTERİ — Ha! Güven veriyorsunuz bana.

MEMUR — (*Endişe verici*) Özür dilerim.

MÜŞTERİ — (*Kuşkulanmaya başlamıştır: kendisine güven vermek için gülümseyerek*) Nerede ise alinyazım kalmadığına inandıracaktınız beni.

MEMUR — Belki de böylesi daha iyi olurdu.

MÜŞTERİ — Çok şakacısınız.

MEMUR — (*Masanın üzerinde parmaklarım tıkrıdattır*) Öyleyimdir!

MÜŞTERİ — Size hangi soruyu sorayım?

MEMUR — (*Kayıtsız*) Bana hangi soruyu soracağınızı kararlaştırarsınız diye, her seferinde size bir soru sormak gerekirse, sonu gelmez bunun. Sphinx değilim ben... Oedipe de değilim.

MÜŞTERİ — Tabii.

MEMUR — Siz de değilsiniz.

MÜŞTERİ — Değilim tabii! Size... ne sorayım bilmem ki? Hah, buldum. Küçük bir soru. Öyle acele yanıtlanması gerekmeyen, ne zaman istersem sorabileceğim, geleceğimle ilgili bir soru. İşte: (*Sevinçli*) Bana ne zaman öleceğimi söyleyin.

MEMUR — (*Hem sevimli hem korkunç bir gülümseme ile*) En sonunda sordunuz bu soruyu. Ne zaman

mı öleceksiniz? Birkaç dakika sonra. Buradan çıkarken.

MÜŞTERİ — *(Sersemce ve alaylı)* Hadi canım siz de... Sahi mi? Buradan çıkarken? Neden hemen buracıktaki ölmüyorum?

MEMUR — Daha güç olurdu. Bir ölüm için gerekli şeyler burada yok. Burada ölünmez.

MÜŞTERİ — Gerekli her şey yok, demek. Örneğin şu soba, birdenbire her tarafı tutuşturamaz ya da bizi zehirleyemez mi? Bina üzerimize çökemez mi? Sonra... şemsiyeniz... kalem sapınız... sonra şu... Şu pis bir giyotini andıran gişe... ölümüne neden olamaz mı?

(Gişenin kapağını işaret eder. Memur hızla indirir, sonra tekrar açar.)

MEMUR — Bana bir soru sordunuz, yanıtını verdim. Gerisi beni ilgilendirmez.

MÜŞTERİ — *(Omuzlarını silkerek)* Öyleyse, size ikinci bir soru daha soracağım. Bunun önüne geçmek için bir şey yapılamaz mı?

MEMUR — *(Kesin)* Hiçbir şey.

MÜŞTERİ — *(Sersemce)* Hiçbir şey mi? Hiçbir şey mi?

MEMUR — Hayır.

MÜŞTERİ — *(Ansızın, güvenini yitirmiş)* Peki. Peki. Teşekkür ederim. Ama...

MEMUR — Ne aması? Hepsi bu kadar.

MÜŞTERİ — Yani... size... ne zaman... şunu da sormak istiyordum... Kısacası nasıl?

MEMUR — *(Keserek)* Ne zaman? Nasıl? *(Omuz silker)* Son iki sorunuz —daha çok benim son iki yanıttım— bütün öteki soru ve yanıtların gereksizliğini göstermiyor mu? Hiç değilse sizi ilgilendirmeleri bakımından.

MÜŞTERİ — *(Hayran)* Bakın bu doğru.

MEMUR — *(Biraz yüksekte)* Önce bu soruyu sorsa idiniz, kendiniz için de benim için de birçok endişeleri gidermiş olurdunuz. Zaman yitirmezdik.

MÜŞTERİ — *(Boynunu bükük ve başlangıçtaki gibi titreterek)* Ne kadar doğru söylüyorsunuz. Özür dile-
rim. Merak işte.

MEMUR — *(Gene de iyi yürekli)* Öyle olsun. Ama tek-
rar aynı soruyu sormayın.

MÜŞTERİ — Çok yazık!

MEMUR — *(Kendisini doğrulamak için)* Bütün istedi-
ğiniz bilgileri verdim size.

MÜŞTERİ — Doğru, verdiniz. Teşekkür ederim.

MEMUR — Görevimiz.

MÜŞTERİ — Gerçekten örnek bir memursunuz siz.

MEMUR — Tek bir amaç için çalışırım: müşteriye
memnun etmek.

MÜŞTERİ — Teşekkür ederim. Gerçekten çok teşek-
kür ederim. Yürekten minnettarım. *(Kapıya
doğru gider, geri gelir)* Borcum nedir?

MEMUR — *(Yüksekten ve cömertçe)* Düşünmeyin. Fa-
turayı mirasçılarınıza gönderirim.

MÜŞTERİ — Sağ olun. O halde... hoşça kalın..

MEMUR — *(Ayağa kalkar ve bir ölüm saygısı ile)*
Güle güle.

*(Müşteri, ağır ağır ve isteksizce dışarı çıkar. Kapıyı henüz kapamıştır ki, kısa bir klak-
son sesi, şiddetli bir fren ve acı bir çığlık du-
yulur. Memur, bir an dinler, başını sallar,
sonra gidip radyoyu açar. Moda bir şarkı-
nın sesi duyulur. Memur gidip masasına
oturur ve kâğıtlarına dalar)*

PERDE

SAYIN BEN

KİŞİLER

SAYIN BEN : İri laflar eden iddialı biri.

ARKADAŞ : Çok bol giysili, kırmızı saçlı, budalaca neşeli ve sadece ünlemlerle konuşan bir soyтары.

Sabnede hiçbir şey yoktur. Karanlık. İki kişi ağır ağır gelir. ellerinde özellikle yüzlerini aydınlatan birer fener vardır.

SAYIN BEN — Buraya kadar bana arkadaşlık eden, dur biraz! Daha ileriye gitmeyelim.

ARKADAŞ — Öyle olsun, öyle olsun, öyle olsun...

SAYIN BEN — Parmaklarımızı dinlendirmek için fenerlerimizi yere bırakalım. (*Fenerleri yere koyarlar.*) Oldu işte.

ARKADAŞ — Ooof!

SAYIN BEN — Öyle ya! Ooof!

ARKADAŞ — (*Kendi kendini kutlar gibi ellerini sevinçle vurur*) Bravo! Bravo!

SAYIN BEN — Niçin durduğumuzu herhalde soracaktır.

ARKADAŞ — Eeee... Öyle ya!

SAYIN BEN — Gerçekten de bu soruyu sormanı bekliyordum. Sorduğundan dolayı teşekkürlerimi kabul etmeni özellikle rica ederim. Tamamen yaradılışına uygun bu senin.

ARKADAŞ — (*Gururu okşanmış*) He! he!

ARKADAŞ — (*Memnun*) He! he!

SAYIN BEN — Âlâ. Bununla beraber, soruna yanıt vermeden önce, beni, içinde bulunduğum duruma, yani birlikte eriştiğimiz kesin noktanın gereklerini hesaba katarak incele. (*Arkadaş feneri alır. Sayın Ben'i baştan aşağıya fenerin ışığında dikkatle inceler.*)

SAYIN BEN — Feneri yere koy. Düşüncenin gözleriyle incelemelisin beni.

ARKADAŞ — İşte. (*Feneri bırakır. kaşlarını çatarak gözlerini Sayın Ben'e diker.*)

SAYIN BEN — Yanıtlı. Benim kendimi olduğumdan daha başka türlü görüp görmediğini söyle: yolun ortasına gelmiş, akıllı bir kişi... Ben öyle değil miyim?

ARKADAŞ — (*Büyük bir saygı ile*) Evet, evet, evet. Hem de nasıl!

SAYIN BEN — Düşünen, yani ölçen, biçen, karşılaştıran, toplayan, çıkaran, kısacası kesin işlemlere giren bir kişi: o adam benim değil mi?

ARKADAŞ — (*Kesin*) İki kere iki... Puum!

SAYIN BEN — Hiç değilse, ilerlediğimiz yolda durmadan önceki adam buydu. Oysa şimdi durduk. Gerçek bu merkezde değil mi?

ARKADAŞ — (*Bir duruş sesi çıkarır*) Kıkırkırçç!

SAYIN BEN — Bu duruma göre, biliyorum senin yine o ölümsüz sorunu soracağını, bunu ta derinlerden duyuyorum. Neden durduk?

ARKADAŞ — (*Ezik*) Özür dilerim.

SAYIN BEN — Hayır, hayır. Özür dileme. Tersine kendini kutlamalısın. İnatçılığın ve tuttuğunu koparırlığın için kendini kutla! Çünkü asıl sorun bura-

da. En büyük sorun. Sana ne yanıt vereceğimi biliyor musun?

ARKADAŞ — *(Beklemediği anda kendine soru sorulan bir okul öğrencisi gibi)* Kim ben mi? Ne biliim?

SAYIN BEN — Sana diyeceğim ki... neden durduğumuzu bilmiyorum. BİL-Mİ-YO-RUM! *(Birdenbire şefkatle)* Korkmadın değil mi?

ARKADAŞ — *(Hararetle karşı koyar)* Yo hayır. Hayır. Hayır.

SAYIN BEN — *(Sürdürür)* Neden durduğumuzu bilmiyorum, dedim. Özellikle bunun için durduk. Neden durduğumuzu bilmediğimiz için.

ARKADAŞ — *(Şaşkın, gözlerini açar)* Yok be!

SAYIN BEN — Yani, yolumuzun bu aşamasında bir engel çıktı karşımıza: Açıklanamaz, önüne geçilemez ve sert bir şey gelip bize çarptı.

ARKADAŞ — Buuumm!

SAYIN BEN — Tam öyle işte. İlerlememize engel olana gelip çarptık. Oysa bu engelin ne olduğunu bilmiyoruz. Pek de öğrenemeyeceğiz. *(Bir düştten uyanır gibi)* Ha, ne dedin?

ARKADAŞ — Ben mi? Hiiiç!

SAYIN BEN — Nasıl? Konuştun gibi geldi.

ARKADAŞ — Kim, ben.

SAYIN BEN — Evet sen.

ARKADAŞ — Hadi canım sen de!

SAYIN BEN — Öyleyse ben konuştum, herhalde. Evet, ben olmalıyım o konuşan; çünkü kendi kendime yaşantımın çok garip olduğunu söylüyordum.

ARKADAŞ — *(Acıma ile)* Ne yazık.

SAYIN BEN — Evet, yaşantımda, anlaşılmaz, kabul edilemez, belki pek büyük ya da çok korkunç ama herhalde benimle uyşamayan, bununla beraber çevresinde bütün yaşantımın kurukluğu, anlıyor musun, yaşantımın kurulduğu bir şey var.

(Arkadaş bu şeyin büyüklüğünü gösteren bir işik çalar.) Sık sık düşünüyorum onu. Ve düşündükçe bana korku veriyor çünkü ne olduğunu bulamıyorum: bir kötü anı sanki, bana yabancı, yine de kişisel bir yük gibi omuzlarıma ağırlığı çöküyor. Aklımın tam ortasında gelip yerleşmiş bir anlık çılgınlık belki de... varlığımın ortasında hiçliğin sonsuzluğu.

ARKADAŞ — Vay anasına!

SAYIN BEN — Düşüncelerin bana olan ilgini fazlası ile doğruluyor. Buna gerçekten yardımcı oluyorsun.

ARKADAŞ — (Alçakgönüllü) Böh?

SAYIN BEN — Evet, evet. Karşı koyma. Her şeye rağmen buraya değin bana arkadaşlık ettin. Bu bir gerçek. Durduksa, bunda da senin suçun yok.

ARKADAŞ — Yok ya!

SAYIN BEN — Ben de daha çok, bizi durduran o şeyin, yani hep aynı olan o şey olduğuna inanıyorum. Ne dersin?

ARKADAŞ — Vallahi, bilmem ki?

SAYIN BEN — Bence o şey bizi burada bekliyordu. Yolun ta orta yerinde... Şimdi de burada olmasına karşın, ne olduğunu anlamak olanaksız. Bizim gibi uyanık kişiler için bu durumun rahatsızlık verici olduğunu kabul edersin.

ARKADAŞ — (Heyecanla) Evet, tabii.

SAYIN BEN — Seni daha çok hayrette bırakacağım. Seninle konuşan, senin sorularına isteyerek, akıllıca cevaplar veren BEN o şeyden korkmama karşın, hiç değilse çevresinde dönebilirim. Anlıyor musun? Aklımla bu engeli çevreleyebilirim. Söylediklerimi takip ediyorsun, değil mi? Aklımla...

ARKADAŞ — (Zayıf bir yankı gibi) Aklımla!

SAYIN BEN — Ayaklarımla da doğal olarak izleyebiliyor musun? Ayaklarımla...

ARKADAŞ — Ayaklarımla...

SAYIN BEN — Ve çevresinde dolaştıktan sonra ansızın, hızla o şeyi alıp cebime atabilirim, tıpkı bir

yankesici gibi. Ne gören olur, ne bilen. İş tamamdır.

ARKADAŞ — *(Hayran, bir şey çalıyormuş gibi) Kuuk! (Sevinçle ellerini ovuşturur.)*

SAYIN BEN — *(Sakin) Ve çantamı sırtıma alıp yürümemi sürdürebilirim.*

ARKADAŞ — *(Sevincinin doruğunda) Pfruit! Pfruit! Padaam padaam padaam...*

SAYIN BEN — *(Tekrar ağırbaşlı olur) Görüyorsun ya, bizi tehdit edenlerin çevresini sarmak insana dinginlik veriyor. Yani düşünce ile, ya da basit bir hayalle, bir devinimle... Uçurumun dibine inmiyorum; nasıl inebilirim ki? Ama kenarlarını çepçevre dönüyorum ve kendi çılgınlığımla dünyanın çılgınlığı zihnimi doldurduğu, karanlıklarımınla karşın anlaşılmaz gökyüzü bakışlarıma düştüğü, yaşantım kendi küllerini titizlikle sakladığı zaman, bütün şimşekleri bir kılın ucunda ve bilinmeyen cinayetimi, görkemli masumiyetimle tutabiliyorum!*

ARKADAŞ — *(Anlamak için büyük bir çaba gösterdikten sonra) Sonra?*

SAYIN BEN — *(Derin düşüncelerinden uyanır) Ha? Nasıl? Ne sonrası?*

ARKADAŞ — *(Yolu gösterir) Artık... gidiyor muyuz?*

SAYIN BEN — Evet. Denir ya, güçlükten kaçacağız. Buradan pek uzak olmayan bir yerde bir geçit vardır. Korkmadan gireceğiz oraya. Ama hiç ses etmeden, gürültü çıkarmadan. Şışış!

ARKADAŞ — *(Parmağı dudaklarında) Şışış!*

SAYIN BEN — Şışış! Şışış!

ARKADAŞ — Şışış! Şışış! Şışış!

(Fenerlerini alıp, ayaklarının ucunda, birbirlerinin çevresinde dönerek çıkarlar.)

(Paris, 1950)

PERDE

FAUST İLE YORİCK

KİŞİLER

- BİLGİN** : Başlangıçta genç, konuşması sırasında hızla yaşlanır.
- GAZETECİ** : Sahneye ilk girişinde genç, ikincisinde yaşlı.
- SÜTNİNE** : Yaşı belli değil.
- BİLGİNİN**
- KARISI** : Genç, pek çok doğum yaptığından, ikinci kez sahneye çıkamayacak kadar meşgul.
- MADELEİNE** : Önce yeni doğmuş bir çocuk, sonra genç bir kız, daha sonra genç bir kadın.

Sahnede, sağ tarafta, üzeri yere kadar inen bir örtü ile kaplı çok yüksek –bir tezgâh ya da bir yargıç kürsüsüne yakın– ve çok geniş bir çalışma masası.

Masanın üzerinde, kitaplar, kâğıtlar, bir mürekkep hokkası, bir terazi, bir yuvarlak dünya haritası ve bir kafatası.

Bilgin yüksek masada yüzü seyirciye dönük olduğu halde oturmaktadır. kitaplarını arkasında kaybolmuş gibidir: lamba yüzünü ve gövdesini aydınlatmaktadır. Odanın geri kalan kısmı karanlıktadır.

Bilgin sonuna kadar masada oturacaktır.

BİLGİN — *(Önce en güçlü çağında)* Bütün ömrümce çalıştım. Çok çalıştım. Önce, bilginin bütün kollarında başkalarının yazdıklarını okumakla başladım, sonra kendim araştırdım. Her insanın yaratılışın çevresini dolaşıp tekrar insana gelmesi gibi, ben de bu garip yaratığı inceleyen bilimde çalışmalarımı, özellikle insanın en asil bölümü, bütün iyi yazarların haklı olarak bilginin merkezi kabul ettikleri insan kafası ve beynine yönelttim. Sonunda, iç ve dış arasında sıkı bir bağ bulunduğu için, bütün insanların kafatası üzerinde topladım: Kafatası, bütün sorun burada!

(Masanın üzerinden kafatasını alır ve bakar.)

GAZETECİ — *(Elinde bir defter ve kalem olduğu halde, karanlıklardan çıkar)* Üstat, kafatasının, en "yüksek basamağını" bulmak üzere olduğunuz söyleniyor. Yüksek basamaktan ne anlıyorsunuz?

BİLGİN — Doğrusunu söylemek gerekirse, daha bulmadım. Arıyorum, bulacağımı seziniyorum. Yüksek basamak, kafatasının değişmekte olduğu ve bizimkine kıyasla çok daha yüksek bir beyni içine alabileceği düşüncesini bana veren bir belirtiler ve gözlemler bütünüdür.

GAZETECİ — Bu değerli bildirinize çok teşekkür ederim, üstat! *(Karanlıkta kaybolur.)*

BİLGİN — Ah! Yüksek basamak! Bana ne uykusuz gecelere mal oldu! Ne kadar seyahat, çalışma! Bütün enlemlerde binlerce ve binlerce kafatası ölçtüm, gözlemleri topladım, bütün varsayımları eleştirdim, bütün bu çabalardan sonra sonuçtan daha çok uzakta bulunduğumu anlıyorum. O kafatası, o olağanüstü kafatası, gelecekteki insanın kafatası nerede? Onu ne zaman keşfedeceğim?

SÜTNİNE — *(Sabneye girerek)* Zavallı yavrum benim. Nasıl, hâlâ çalışıyor musun? Böyle güzel bir havada?

BİLGİN — *(Şaşırmış)* Nasıl? Ne? Ne var gine canım?

SÜTNİNE — Bugün evleneceksin, yavrum! Haydi, çabuk. Hazırlan. Nişanlın duvağının altında seni bekliyor. Tanıklar, davetliler, kilise kapısının saçağı altındalar. Çabuk ol.

(Birkaç dakika süresince Mendelssohn'un Düğün Marşı duyulur. Gene de bilgin yerinden kıpırdamamıştır.)

BİLGİN — Düğünün ertesi günü, tekrar çalışmaya oturdum. Karım sevimli ve çok cana yakındı. Çalışmalarımı sessizlik içinde izliyordu.

(Projektörün ışığı, genç bir kadını belli eder. Kocasının masası yanında oturmakta ve örgü örmektedir. Kuledeki saatin gece yarısını vurduğu duyulur.)

GENÇ KADIN — Bugün yeterince çalışmadın mı, sevgili dostum? Vakit geç oldu.

BİLGİN — *(Sevecenlikle)* Hayır sevgilim. Daha yeryüzünün birçok yerlerinden bana gönderilen çeşitli ölçüler arasındaki bağları bulmam gerek. Ama sen, haydi git, yat. Geç vakitlere değin oturup yoluyorsun, hem de bu durumla! Git.

(Genç kadın kaybolur.)

BİLGİN — Günler, yıllar geçti. Şimdiden, en uzaktaki başlangıcından, ilk uygarlık çağlarına kadar insan kafasının yükselen iğrisini görebiliyordum ve bu çizgi noktalarla, bu olağanüstü serüvenin sonucunu çıkaracaktı. Heyecan verici bir görünüşü.

SÜTNİNE — *(Karanlıklardan çıkar, kollarında üzeri tüllerle örtülü bir bebek tutmaktadır.)* Bak! Bak ne güzel!

BİLGİN — *(Bir düşten uyanır gibi)* Ha? Ne var? Ha, şey... Göndereceklerini söyledikleri, tarih öncesi çağlara ait küçük magdelenli mi o? Lütfen şuraya koyun.

SÜTNİNE — *(Güler)* Magdalenli falan değil. İlk çocuğun. Babasının aynı. İnşallah kardeşleri de olur.
(Kaybolur.)

BİLGİN — Çalışmalarım, bilginler dünyasının dikkatini üzerime çekmeye başlıyordu. Birçok yabancı akademi beni kabul etti. Yalnız, kendi ülkem, hâlâ benden kuşkulanıyordu. *(Yavaşça kağıya vurulur.)*

MADELEİNE'in SESİ — *(Küçük bir kız olmuştur)*
Baba! İzin verirsen, bir dakika yanına geleceğim.

BİLGİN — Gel Madeleine, içeri gir!

MADELEİNE — *(Babasının yanında ayakta durur)*
Zavallı babacığım! Ne çok çalışıyorsun!... Oysa insanlar sana karşı ne kadar haksız davranıyorlar!

BİLGİN — Neden böyle söylüyorsun?

MADELEİNE — *(Ağlayarak)* Ah babacığım, bir bilsen.

BİLGİN — Ne var? Söyle! *(Sevecenlikle)* Sınavını başarı ile veremedin mi?

MADELEİNE — Keşke öyle olsa! Çok daha fena!

BİLGİN — Ne?

MADELEİNE — Ağabeyim, bu akşam fakülteden eve geldi. Perişan olmuştu. Söylediğine göre senin için, müthiş bir patırtı koparmışlar!

BİLGİN — Benim için mi?

MADELEİNE — Evet. Bir ayaklanma! Öğrenciler, ellerinde, içi Venedik fenerleri ile aydınlatılmış, kartondan kocaman bir kafatası tutuyorlar ve çirkin bir de şarkı söyleyerek, çalışmalarını alaya alıyorlarmış.

(Önce yaklaşan, sonra uzaklaşan öğrencilerin sesleri duyulur.)

Kafatası, kafatası!

Orada bitiyor iş!

Kafatası, kafatası!

Orada bütün sorun!

BİLGİN — *(Gülerek)* Bütün yaptıkları bu mu? Zavallı

Madeleine'ciğim, ne ki bu? Bırak söylesinler, onlar genç! Yapıtımın tamamlanmasına engel olmayacaklar. Bir gün, göreceksin, bütün yeryüzü buluşlarının önünde eğilecek. Ben, güvenli yoldayım (*Madeleine kaybolur*). Hiçbir haksızlık, hiçbir umutsuzluk beni yolumdan alıkoyamazdı. Yaşantım sakın, akıp gidiyordu ve kafatası koleksiyonum öylesine çoğalmıştı ki, hepsini içine alabilecek bir hangar satın almak gerekti...

MADELEİNE — (*Şaşkın bir şekilde, karanlıklardan çıkar: şimdi genç, güzel bir kadın olmuştur.*) Babacığım! Babacığım!

BİLGİN — (*Kızgın*) Gene ne var?

MADELEİNE — Baba, artık dayanamayacağım! Kocamla yaşam çekilmez oldu. Dayanılmaz bir adam oldu. Çocuklarımı alıp evimden kaçtım. Ne yapacağımı bilmiyorum. Ah, Tanrım! Tanrım!

BİLGİN — Öyle ise... yavrum... boşan! Ne olacak yani? Ne için bu durumlara giriyorsun? Çözüm yolu bu kadar basitken?

MADELEİNE — O kadar basit demek sence? Evet. Bunun hep kitaplarında, ölçülerinde, kafataslarında! Her şey kafatasları ile bitmiyor. Kafatasları ölü! Öte yanda yaşam var; yaşamımız var. Ama sen bunlara aldırış etmiyorsun (*çıkır*).

BİLGİN — (*Omuzlarını silkerek*) İnsanların değersiz olaylara ne kadar önem verdiklerini görmek çok garip! İnsanın dev gibi serüveni yanında, ailemizin küçük öyküsü nedir ki? Ama insan, yaratıldığından beri, buna benzer daha neler gördü? Ve kafatası en son büyüklüğüne erişmeden daha neler görecektir! Ne ise... Nerede idim? Hay Allah, şu kitabı da nereye koydum? İzimden gidenlerin en iyisi bir Danimarkalının değerli bir monografisi... Kitap, masanın altına düşmüş olmalı. (*Bir an için masanın altına eğilir ve tekrar görüldüğü zaman, yaşlanmış, saçları beyazlaşmıştır. Bu*

arada, kısa bir süre müzik duyulur—bu müziğin romantik olması yeğlenir— sonra ezik bir sesle) Kitaplarımı yitirdiğim zamanlar nerede? Masanın üzeri ve çalışma odası öylesine dolu idi. Şimdi, kitaplığım evimin bütün bir katını işgal ediyor ve bütün dünya bana danışmaya geliyor! *(Kapıya vurulur.)* Girin!

GAZETECİ — *(O da yaşlanmıştı)* Üstat! Yıllar var ki ziyaretinizde bulunmadım! İkinci gelişimin çok acıklı olaylara rastlamasına üzgünüm. Sayın eşiniz... ne yazık!

BİLGİN — *(Üzgün)* Ha? Ne? Ne diyorsunuz? Karım mı? *(Kendine gelerek)* Ha, evet, doğru, unutuyordum! Zavallı hayat arkadaşım... Böyle işte, geldiği gibi gitti; sessizce, hiç gürültü etmeden. Kırk yıllık ortak yaşantımızdan ancak övgü ile söz edebilirim. On evlat verdi bana; bunlardan altısı, ne yazık kendisinden önce öldü. Öteki dördü kendi hayatlarını yaşıyorlar şimdi ve yaşlılığımın sevinç kaynağı olan yedi tane de torunum var.

GAZETECİ — Böylece, acınızın yanında mutlu avunmalarınız da var. Ama üstat, en güzeli, ülkemizin, çalışmalarımızın değerini artık kabul etmesi değil mi?

BİLGİN — Gerçekten de, Fransız meslektaşlarım, diğer ülkelerinkinden sonra, çalışmalarımın ilginçliğini kabul ettiler: Navarre Kolejinde bir kürsü, enstitü üyeliği, ulusal nişanların en yüksek rütbelerinden biri... onurlar içindeydim! Gene de yüreğimde bir acılık vardı: kuşkusuz, sonuca yaklaşıyordum ama daha tam olarak erişmemiştim. Herkes "yüksek basamak"tan söz ediyordu; fakat hiç kimsede —bende bile— varlığının kesin delili yoktu henüz. Bıkıp usanmadan aradığım o kafatasını ellerimde tutabilmek için daha kaç yıl gerekecekti? En sonunda bir gün, her zamanki gibi çalışırken, başımın döndüğünü duydum... başım... öylesine ağırlaştı... ağırlaştı... ve...

(Başı önde, masanın üzerine yıkılır. Kitapların arkasında olduğundan bütün bütün kaybolur.)

Radıyo'da Spikerin Sesi: ... Fransa, en ünlü bilginlerinden birini yitirmiştir; çalışmalarının sonuna eriştiği bir çağda, dün gece, masasının başında, altmış yıllık bir çalışmanın yorgunluğu ile göçüp gitmiştir.

(Kısa bir süre cenaze müziği duyulur. Sonra, hemen arkasından, redingotlu üç ya da dört genç bilgin sahnede görünür. İçlerinden biri –ötekilerine doğru konuşacak olan– masanın üzerine, gazete kâğıdına sarılmış bir paket koyar.)

GENÇ BİLGİN — Baylar, derin bir heyecan içerisinde, saygıdeğer üstadımızı anmak için burada toplanmış bulunuyoruz. Yaşantısı bizim için, bilime karşı kayıtsız ve şartsız özveri örneğidir. Hatta daha ileri giderek yalnız yaşamının değil, ölümünün bile –özellikle ölümünün– bize ancak sözünü edebildiği –başka türlü yapmasına olanak yoktu–, büyük buluşunun kanıtını vermeye yaradığını söyleyeceğim. Bildiğiniz gibi, baylar, ünlü üstadımız cesedinde otopsi yapılmasını ve özellikle kafatasının ölçülerinin alınmasını ölümünden önce istemişti. Baylar, bütün ömrünce aradığı, bütün bilimleri içine alabilecek, o insan –daha çok insan üstü– kafatası işte burada: bu kafatası onun kendisinininki idi!

(Sözünü bitirirken, kâğıdı açar ve içinden çıkardığı kafatasını meslektaşlarına gösterir. Ötekiler alkışlar. Saint – Saens'ın Ölüm Dansı'nın –bundan doğal bir şey olamaz– ilk ölçüleri duyulur.)

PERDE

**SONAT VE ÜÇ ADAM
YA DA
MÜZİK TEN NASIL SÖZ EDİLİR ?**

KIŞILAR

BAY A
BAY B
BAY C

Kişiler yüzleri seyirciye dönük olarak oturmuş, giysilerinden kentli oldukları belli üç adamdır. Oturdıkları iskemleler biraz aralıklı olarak, yarım ay şeklinde yerleştirilmiştir.

Birbirlerine, en basit bir konuşma düzeninde, konserde dinledikleri bir müzik parçasında "ne olup bittiğini" anlatmaktadırlar. Dekor yoktur.

Birinci hareket: largo

- A — Anımsıyor musunuz?
B — Anımsıyorum. (C'ye) Ya siz? (Sessizlik)
C — Büyük bir genişlikle başlıyordu.
B — Evet, büyük bir su genişliği ile.
C — Akşam vakti büyük bir su genişliği. (Sessizlik)

- B — Sonra bir sessizlik. (*Sessizlik.*) Sonra, yeniden başlıyordu: büyük bir genişlik.
- C — Akşam vakti büyük bir su genişliği.
- A — Evet, böyle başlıyordu! Büyük bir genişlikle.. (*Sessizlik.*) Bu belirsiz mi idi?
- B — Evet, belirsizdi.
- C — Belirsizdi. Hiçbir şey ayırt edilmiyordu.
- B — Hiçbir şey. Üstelik görülecek bir şey yoktu. (*Sessizlik.*)
- A — Demek görülecek hiçbir şey yoktu?
- B — (*C'ye*) Niçin görülecek hiçbir şey yoktu?
- C — Görülecek hiçbir şey yoktu da onun için. (*Sessizlik.*)
- A — Büyük bir genişikti.
- B — Büyük belirsiz bir genişlik.
- C — Akşam vakti belirsiz bir genişlik. (*Sessizlik.*)
- A — Gene de bir zaman sonra...
- B — (*A'ya*) Bir zaman sonra?
- C — (*A'ya*) Bir şey mi oldu?
- A — Evet bir zaman sonra. Bir şey oldu..
- B — (*A'ya*) Korkunç bir şey mi?
- A — Hayır. Korkunç bir şey değil.
- C — (*A'ya*) Durgun bir şey mi?
- A — Hayır. Pek... durgun değil.
- B — (*A'ya*) Sevinçli bir şey mi?
- A — Pek değil ama, aşağı yukarı...
- C — (*A'ya*) Tatlı ve yumuşak bir şey mi?
- A — Daha çok şu olmalı:
Evet, gelen, yaklaşan
Tatlı ve yumuşak bir şey...
- B — Gerçekten anımsıyorum:
Bize doğru yaklaşan
ve bizi görmüşe benzemeyen
Tatlı ve yumuşak bir şey...
- A — Gene de bizimle ilgili.
- B — Evet, dosdoğru üstümüze geldiğine göre...

- C — Öyle ama bundan korkmuş değildik.
- A — Hiç.
- B — Hiç, asla. Hiç korkmuş değildik. (*Sessizlik.*)
- A — (*Alçak sesle diğer ikisine*) Hem niçin korkmuş olalım ki?
- B — Değil mi ama!
- C — Evet, niçin korkalım? Niçin korkmuş olalım ki?
- A — Kımıldadığı için mi?
- B — Üzerimize doğru geldiği için mi?
- C — Hafif olduğu için mi?
- A — Hoşa gittiği için mi?
- B — Bu neden değil.
- A — Hiç değil.
- C — Korkmak için bir neden yoktu.
- B — Gerçekten yoktu, hiçbir neden yoktu.
- A — Üstelik büyük bir genişlikten geliyordu.
- B — Büyük bir su genişliğinden...
- C — Akşam vakti büyük bir su genişliğinden. (*Sessizlik.*)
- B — Ya sonra, ne oldu?
- A — Sonra? Sonra durdu. Durduktan sonra, gitti.
- C — Geldiği gibi gitti.
- B — Tatlılıkla, hafif hafif...
- C — Nerede ise nefes aldığımız duyulacaktı.
- A — Gittiği için seviniyor muyduk?
- C — Seviniyorduk: ama gittiği için değil, daha çok kımıldadığı için seviniyorduk.
- B — Evet aslında, geldiği ya da gittiği zaman seviniyorduk, ya da indiği ve çıktığı zaman.
- A — Çıktığı zaman mı? Çıktığı da oluyor muydu?
- B — Evet bazen çıkıyordu.
- C — (*Belli bir hayranlıkla*) Hatta, bir ara adamakıllı çıktı!
- B — Çıktı, çıktı, çok yükseğe çıktı!
- C — (*Havada çok yükseğe çıkan bir şeyi gösterir gibi*) Evet, çıkıyordu, sonra duruyordu, sonra tekrar çıkıyor, çıkıyor, çıkıyordu!

- A — Hızlı mı çıkıyordu?
 C — Çok hızlı çıkıyordu.
 A — O denli hızlı mı?
 B — Ondan da hızlı.
 C — Daha da hızlı.
 B — Daha hızlı.
 C — Daha hızlı.
 A — Hızlı, hızlı, hızlı, hızlı?
 C — Çok hızlı.
 B — Çok hızlı.
 C — Çok hızlı.
 B — Çok, çok hızlı.
 C — Çok, çok, çok hızlı. (*Sessizlik.*)
 B — Ve bu sırada aşağıda da sürüyordu.
 A — Aşağıda, hep aşağıda idi zaten.
 C — Hep aşağıda idi ve orada idi hep.
 A — Büyük bir genişlikti...
 B — Büyük bir su genişliği idi...
 C — Akşam vakti büyük bir su genişliği.
     (*İkinci hareket: Andante. Üç adam, daha gizli bir şey konuşacaklarmış gibi iskemlelerini yaklaşıtırlar.*)
 B — (*Sesini alçaltarak A'ya*) Ne olduğunu görebildiniz mi?
 A — (*Aynı tonla*) Hayır göremedim.
 C — Elbette göremedi; çünkü görülecek bir şey yoktu!
 A — (*Doğal bir sesle*) Görülecek bir şey yoktu, ama öğrenilecek çok şey vardı.
 B — Yok canım? Bari bir şeyler öğrenebildiniz mi?
 A — Ben, nerede ise öğrenecektim!
 C — Kısaca, öğrenebilecek durumda idiniz!
 A — Evet, öyle : öğrenebilecek durumda.
 C — Bir şey öğrenbilmek için gerekli durumda.
 A — Öğrenebilecek bir şey olması şartıyla tabii...
 B — Tabii!...
 C — Tabii!...

(Sessizlik olur. "konu"ya değinmeye cesaret edemiyorlarmış gibi, kaçamak birbirlerine bakarlar.)

A, B, C — (Bir arada ve birdenbire) Peki, öyleyse...

A — Affedersiniz!

B — Affedersiniz!

C — Affedersiniz!

A — (B'ye) Rica ederim.

B — (A'ya) Buyurun!

A — Asla!

B — (C'ye) Öyleyse siz söyleyin.

C — (A ve B'ye) Demek istediğim, mademki söylememi istiyorsunuz, mademki incelikle söylememi istiyorsunuz, mademki reddedemeyeceğim bir incelikle söylememi istiyorsunuz, demek istediğim şu idi: Sonuç olarak, ne öğrendiniz?

A — (B'ye bakarak) Ne mi öğrendik?

B — (A'ya bakarak) Ne mi öğrendik?

A — Öğrenilecek bir şey var ise, öğrenilecek bir şey, onu öğrenebilecek durumda olduğumuzu öğrendik.

B — Evet, böyle olduğu muhakkak.

C — Daha başka?

B — Daha başka ne? Yeniden başlamamı mı istiyorsunuz?

C — Belki... Belki de ben pek iyi anlayamadım.

B — (A'ya arayı bulmak istercesine) Mademki istiyor, yeniden başlayın!

A — Mademki istiyorsunuz, öyleyse kabul. İşte: öğrenilecek bir şey olduğu zaman, öğrenilecek bir şey, nasıl öğrenecek durumda olduğunuzu öğrendik!

C — (Kuvvetle) Ama öğrenilecek bir şey var!

A — (Güvenle) Elbette var! Ben de sizin gibi düşünüyorum: Öğrenecek bir şey var!

B — (Aynı tonla) Kimse aksini söylemedi, öğrenilecek bir şey var!

- C — *(Ansızın alçak sesle)* Yaklaşınca, bir şeyler öğrenebildiniz mi?
- B — *(Gizli, gizli)* Herhalde bunun, orada olup bittiğini öğrendik!
- A — *(Aynı tonla)* Büyük bir düzlükte olup bittiğini...
- C — *(Aynı tonla)* Büyük bir genişlikte değil mi idi?
- A — Evet, büyük bir genişlikte.
- B — Akşam vakti büyük bir genişlikte.
- A — Akşam vakti.
- B — Akşam vakti.

(Kısa bir sessizlik. Ağırbaşlılıkla birbirlerine bakarlar.)

- A — Akşam vakti, akşam vakti.
- B — Akşam vakti, akşam vakti, akşam vakti.
- C — Akşam vakti.
- B — Akşam.
- A — Akşam, akşam.
- C — Akşam, akşam, akşam, akşam.
- B — Akşam.
- A — Akşam.
- B — Akşam, akşam, akşam,
- C — Akşam.

(Üçüncü hareket: Son. Üç adam, iskemlelerini birbirlerinden uzaklaştırır ve sevinçli, rahat bir davranış takınırlar.)

- A — Bundan sonra işler çorap sökücü gibi gitti!
- B — Evet, son derece hızlı!
- C — Her şey göz açıp kapayıncaya kadar oldu!
- A — Sanki hiçbir şey olmamış gibi!
- B — Çabucak!
- C — Ne gören oldu, ne bilen!
- A — Oh, diyecek zaman bile kalmadı.
- B — Çok durgun yola çıkmıştık, sevinç içinde geri döndük!

- C — Anımsıyor musunuz?
- A — Hem de nasıl!
- B — Ben de öyle.
- A — Çılgınlar gibi gülüyorduk! Gülmemiz bitmiyordu bir türlü!
- C — Ve zıplıyorduk! Sıçıyorduk ve çevremizde dönüyorduk!
- B — *(A'ya)* Siz benim önümde koşuyordunuz. Ben de sizi yakalamaya çalışıyordum ve birenbire siz benim peşimden koşmaya başladınız!
- C — Çünkü halka oluşturmuştuk.
- B — Küçük bir yerde.
- C — Çok küçük bir yerde.
- A — Küçük, küçük, küçük, küçük.
- C — Çok küçük bir yerde.
- A — Ama neşeli idi!
- B — Neşeli idi, üzgün değildi.
- A — Hiç üzgün değildi.
- C — Hayret verici olan da bu idi: Genellikle bir şey anlamamak, daha çok üzerdi insanı. Ama bu kez, bizi güldürüyordu.
- B — Anlaşılacak hiçbir şey yoktu, belki de...
- C — Belki de! Şöyle ya da böyle idi. *(Kolları ve omuzları ile devrimler yapar.)* Önce şöyle, sonra böyle. Şöyle, böyle. Ve anlaşılacak hiçbir şey yoktu.
- B — Bu da bizi, niçin olduğunu anlamadan bir sevindiriyordu ki!
- A — Her şeye gülmek isteği vardı içimizde, biraz aklını kaçırmış insanlar gibiydik.
- C — Ve ne iyiydi sıçramak, sağda solda zıplamak, oraya buraya koşmak. Ve başka anlaşılacak hiçbir şey olmadan şöyle ya da böyle olması.
- A — Bir çeşit deneydi.
- B — Bir noktaya da dikkatinizi çekerim: artık akşam da değildi!
- C — Evet. Bakın bu doğru: artık akşam da değildi!

- A — Hatta daha çok sabahtı!
- B — Evet, öyle: sabah!
- C — Sabahleyin sabah olunca...
- A — Ve "Sabah, sabah, sabah" diye bağırınca...
- C — Sabah, buraya gel!
- B — Sabah, buraya gel! Alacakaranlık buraya gel!
- C — Ah! Aslan alacakaranlık!
- A — Bir sabah...
- C — Sabah, sabah, bir sabah!
- B — "Sabah, sabah, sabah" diyen bir sabah!
- C — Bütün sabahlar gibi!
- B — Sabah.
- A — Sabah, sabah!
- B — Sabah, sabah, sabah, sabah!
- C — Sabah, sabah.
- B — Sabah.
- C — Sabah.
- A — Sabah.
- B — (C'ye) Sa...?
- C — ... bah!
- B — (A'ya) Sa...!
- A — ... bah!

(Üç adam. ciddi ciddi selam verir ve çıkarlar.)

PERDE

APOLLON DERNEĞİ
YA DA
SANATTAN NASIL SÖZ EDİLİR ?

KİŞİLER

- MATMAZEL** : Apollon Derneğinin konferans-gezintiler düzenleyicisi, kesin konuşan kuru bir geçkin kız.
- DADAIS (1)** : İddialı ve aptal bir genç.
- NANINE (2)** : Dadais'nin kız kardeşi, Alphonse'a âşık, güzel bir genç kız.
- BAYAN UÇURUM** : İyi niyetli ama gülünç, şişman bir kadın.
- BAY KİMOLA** : Göğsünde pek çok nişan taşıyan, ağrılı bir ihtiyar.
- SEVİMLİ KÜÇÜK AİLE** : Anlamsız ve sevinli iki kişi.
- ALPHONSE** : Nanine'e âşık cana yakın genç öğrenci. (Hepsi "Apollon Derneği" üyesidir)
- HİZMETÇİ** : Kaba ve ters köylü kadın.
- ÜSTAT** : Saçları dökük, huzursuz, aklı havada, iddialı, konuşkan ve oldukça basit.

---

1) Alık, bön anlamına gelir.

2) Cüce anlamına gelir.

BİRİNCİ TABLO

Montmartre'da bir yerde küçük bir meydan. Bu sahnenin perdenin önünde geçmesi de olasıdır. Matmazel yalnız başına bir bankta oturmuştur. Dadais ile kız kardeşi gelirler.

DADAIS — (*Çekingen, matmazele*) "Apollon Derneği" burası mı?

MATMAZEL — (*Kesin*) "Apollon Derneği" benim.

DADAIS — Öyle mi? İyi. Madam... Sizi tanıdığıma sevindim madam. Saygılarımı sunarım madam.

MATMAZEL — (*Düzelterek*) Matmazel. Bana matmazel deyin.

DADAIS — Özür dilerim madam! Pardlon, matmazel. Matmazel nasıl?

MATMAZEL — (*Önemsemeden*) Ne önemi var?

DADAIS — Matmazel -ne-önemi-var. Tamam. Sizi kız kardeşime tanıtayım. Matmazel size kız kardeşimi tanıtayım. Adı Nanine.

NANINE — Saygılarımı sunarım matmazel.

DADAIS — İşte görüyorsunuz ya Nanine. Bu matmazel, matmazel -ne-önemi-var. Bugün "Apollon Derneği"nin konferans-gezisini yönetecek. Özür dilerim matmazel; biraz geç kaldık matmazel.

MATMAZEL. — Herhalde sizden daha geç kalanlardan daha az geç kalmış durumdasınız. Neyse, derneğimizin birkaç üyesi daha geliyor. (*Koşarak gelenler: Şişman Bayan Uçurum, başında gültünç bir şapka ile; Bay Kimola, yaşlı, emekli subay türünden, yakasında "Légion d'honneur" nişanı ile. Sonra Sevimli-Küçük-Aile, sıradan ve neşeli, yanakları kırmızı, karı koca birbirlerinin ellerini tutarak ve aynı zamanda aynı şeyleri söyleyerek*) Günaydın Bayan Uçurum, Günaydın Bay Kimola... Bunlar da Sevimli-Küçük-Aile... Mademki bu değin koşunuz, gecikmeniz affedildi.

BAYAN UÇURUM — (*Nefes nefese*) Matmazel... Sizin pazar gezintilerinizi... kaçıracağımı... ummuyor-

sunuz herhalde. Bunları... Bunları... kaçırmaktansa... kaçırmaktansa...

BAY KİMOLA — *(Nazik ve ağırbaşlı)* Ölmek daha iyi... belki!

BAYAN UÇURUM — Evet, öyle. Bu gezintileri kaçıracağıma öleyim daha iyi! Düşünün bir kez, bütün bu müzeler... sizin... sizin...

BAY KİMOLA — *(Aynı oyun!)* ... Yönetiminizde...

MATMAZEL — *(Karşı koyar)* Aramızda yönetim yok.

BAYAN UÇURUM — Tabii. Tabii. Yani demek istiyorum ki sizin yol göstermeniz sayesinde, evet yol göstermeniz sayesinde, neler neler öğreniyorum.

MATMAZEL — Kendinizi küçük görüyorsunuz Bayan Uçurum; görüdüğünüzden çok daha fazla şey biliyorsunuz aslında!

SEVİMLİ KÜÇÜK AİLE — *(Birlikte)* Bizim en çok hoşumuza giden sabahleyin erkenden kalkıp müzelerin koridorlarında saatlerce yürümek oluyor.

DADAIS — *(Masum ama iddialı)* O zaman bu sanat değil, spor oluyor.

BAY KİMOLA — *(Gene ağırbaşlı)* Sporla sanat hep birleşmiştir. Örnek: Yunanlılar!

BAYAN UÇURUM — Doğru. Hem sonra biz "Apollon Derneği" değil miyiz?

MATMAZEL — Öyle olsun. Ama bugün hepinizi biraz düş kırıklığına uğratacağım. Bugün müze yok.

DADAIS — Nasıl, tatilde miyiz?

BAY KİMOLA — Delikanlı, böyle bir söz size yakışmaz!

MATMAZEL — Demek istiyorum ki bugünkü konferans gezintimiz müzede değil, atölyede olacak.

BAYAN UÇURUM — *(Umudu kırılmış)* Ya? Terzi atölyesi mi?

MATMAZEL — Hayır Bayan Uçurum, tamamen değişik: sanat atölyesi.

SEVİMLİ KÜÇÜK AİLE — *(Ellerini çırparak)* Bir atölye! Bir atölye! Kim bilir ne eğlencelidir!

MATMAZEL — Evet, bir yontu atölyesi. Modern bir yontucunun.

BAY KİMOLA — *(Boğuk bir sesle)* Yazık! Modernleri hiç sevmem.

NANINE — Siz bilirsiniz. Ben de yalnız modernleri se-
verim.

DADAIS — Nanine rica derim, böyle hafiften alma.

MATMAZEL — Bazı açıklamalardan sonra Nanine ile aynı görüşte olacağınıza eminim; Bay Kimola'nın bile!

KÜÇÜK SEVİMLİ AİLE — Öyle ise hadi. Yontu atölye-
sine gidelim.

NANINE — *(Acele acele)* Bekleyin. Bekleyin. Galiba birisi eksik.

DADAIS — Nanine, dikkatli ol.

(Nanine kızarır ve susar. Genç Alphonse girer.)

BAYAN UÇURUM — İnsan sözü üzerine gelirmiş.

ALPHONSE — *(Selam verir)* Özür dilerim matmazel...
Uzakta oturmadığım için yetişirim dedim de...

MATMAZEL — Biz de sizi bekliyorduk. Mahalleyi iyi tanıdığınız için gelmenizi bekliyorduk; bugün yol-
lumuzu bulmakta siz bize yardımcı olacaksınız.

ALPHONSE — *(Herkesi sıra ile selamlayarak)* Mem-
nuniyetle! Bayan! Bay! Bay ve Bayan... Günaydın
Nanine.

NANINE — *(Alçak sesle)* Alphonse iyi davranmıyorsunuz,
herkesi beklettiniz.

ALPHONSE — *(Alçak sesle Nanine'le)* Herkes için
değil ben sizin için geliyorum. *(Yüksek sesle ve
ters Dadais'ye.)* Günaydın. İyi misin?

DADAIS — *(Ters)* Günaydın Alphonse.

MATMAZEL — Genç öğrenci için tekrarlıyorum.
"Apollon Derneği" bu sabah bir yontu atölyesini
ziyaret edecektir. Belki de içinizden bazıları bu
sanatçının özgün çalışma biçimi karşısında hayte-

te düşecektir. Bu sanatçı "Çıkartma" okulundandır. Evet "gerçekten çıkartma." Geçen gün "biçim" üzerine söylediklerimi herhalde unutmamışsınızdır.

DADAIS — *(Çabuk çabuk ezberden okuyormuş gibi)*
Biçim konu değildir.

MATMAZEL — Tamam. Sanatta konu bir bahane, biçimin bir desteğidir. Günümüzde bütün sanatçılar konuyu yadsınmıştır. Bilinçli olarak. Konuların dile getirilmesi onları ilgilendirmiyor artık.

(Herkes ikinci planda konuşmasını sürdüren matmazelin çevresinde toplanmıştır. Sadece Nanine ile Alphonse gruptan ayrılarak sahnenin önüne gelirler.)

NANINE — Gene de gelmekle incelik gösterdiniz.

ALPHONSE — Şu iyi niyetli matmazelin dersini dinlemek için değil. Bütün bunları ben ondan daha iyi biliyorum!

NANINE — Elbette. İnsan çalışmadan estetikten diploma alabilir mi?

ALPHONSE — *(Sevecenlikle)* En güzel estetik dersini bana veren sizsiniz Nanine. Ne hoş bir giysisiniz var.

NANINE — *(Sevinçli)* Sahi mi? Hadi bırakın şimdi, diğerlerine katılalım.

(Elinden tutar ve ötekilere katılırlar.)

MATMAZEL — *(Açıklamasını sürdürerek)* Artık insan yüzü yok. İnsan vücudu yok. Tanınabilir hiçbir eşya yok. Bunun için de bu sanatçılara, ister ressam ister yontucu olsunlar, "korporatif dışı" sanatçılar deniliyor.

BAYAN UÇURUM — Yüzü olmayan bir heykel... Müt-hiş olsa gerek!

BAY KİMOLA — *(Ağırbaşlı)* Müthiş... gerçekten müthiş!

SEVİMLİ KÜÇÜK AİLE — Olsun. Bakalım nasıl? Korkmuyoruz. Sorun alışmakta, değil mi ama?

MATMAZEL — Göreceksiniz sizi inandıracam. Bu taraftan yürüelim sayın bayanlar ve baylar. Şuradaki birbirine benzeyen bahçelerin çevrelediği alçak evleri görüyorsunuz ya, üstadın atölyesi de bu evlerden birinde.

DADAIS — (*Çocukça*) Bu evlerden her birinde bir yontucu mu var yani?

ALPHONSE — (*Omuzlarını silkerek*) Yok canım hepsinde yontucu yok. Yontucular, ressam, bazıları mühendisler, mucitler ve müzikerler de orada oturuyor. Yazın pencereler açık olduğu zaman bazen müzik sesi duyuyorum.

MATMAZEL — Tamam. Tamam. Şimdi önemli olan duymak değil görmek. (*Alphonse'a*) Öyleyse genç dostum mademki bu sanatçılar mahallesini tanıyorsunuz, sizden rica ediyorum bize yol gösterin. Yoksa kaybolabiliriz. Bayanlar baylar gidelim. Üstat bizi bekliyor.

İKİNCİ TABLO

Bir atölye. Dipte giriş kapısı. Sağda göze çarpmak biçiminde küçük bir kaide üzerine yerleştirilmiş, demirden, geometrik, şekli belirsiz, çizgisel bir yapım: dikine duran bir dal ve dalm ortasında, iki üç kol mesafesinde bir çark. Bir ressam sehpa, tabureler, oraya buraya dağılmış gereçler. Duvarlarda anlamı belli belirsiz büyük boy resimler. Kapı çalınır. Sağ taraftan hizmetçi girer, atölyeyi geçer. Kapıyı açar. Matmazel, arkasında bütün grup olduğu halde içeri girer.

MATMAZEL — Üstat evde mi?

HİZMETÇİ — (*Gayet hırçın*) Hayır, burada değil.

MATMAZEL — Nasıl? Ah, bu çok aksi. Oysa geleceğimizden haberi vardı. Biz "Apollon Demeği"yiz.

HİZMETÇİ — Ne bileyim ben. Biraz önce çıktı. Bir şey söylemedi.

MATMAZEL — Herhalde birazdan dönecektir.

HİZMETÇİ — Bilmiyorum.

MATMAZEL — Bekleyebilir miyiz biraz?

HİZMETÇİ — İsterseniz bekleyin.

MATMAZEL — İyi öyleyse. Teşekkür ederim. (*Hizmetçi çıkar. Alphonse'a*) Bize bu sanat labirentinin karışık yollarında öncü olan genç dostumuza da teşekkür edelim. (*Gruba döner*) Bayanlar ve baylar demek üstat dışarı çıkmıştır, ama biraz sonra dönecektir. Onu beklerken atölyesini gezmeye başlayabiliriz. Büyük bir yaratıcının yapıtları kendi kendilerinden yeterince söz eder. (*Atölyeye bir göz atar. küçük kaide üzerindeki yapıt dikkatini çeker. Çok heyecan duymuşa benzer*) Bakın. Şansımız var. İşte hemen dikkatimizi çekmesi gereken bir yapıt. Üstadın tarzını çok iyi gösteriyor; çok özel bir çalışma. Evet, bakın. Şurada, kaidenin üzerinde.

BAYAN UÇURUM — Ah, ne garip şey!

MATMAZEL — (*Çok katı*) Hayır bayan. "Garip" değil, güzel. Çok güzel.

DADAIS — (*Kaideye yaklaşır*) Bu bir... şekil mi?

MATMAZEL — Elbette ki şekil. Ama ne şekil! Bu, bütün görkemi içinde şekil. Saf şekil!

BAY KİMOLA — Vallahi bana sorsanız ben sadece bir yığın hurda, derim.

MATMAZEL — Bu bir sanat mucizesi sayın bay. Biraz boyadınız mı... resim olur.

KÜÇÜK SEVİMLİ AİLE — (*Bağlantı kurarak*) Biraz ses koyarsanız... müzik olur!

MATMAZEL — (*Sürdürür*) Biraz toprak, biraz hurda da... heykel olur. Size söylediğimi unutmayın. Korporatif dışı bir sanatçı, bir insan vücudunu,

bir konuyu örneğin bir erkeği örnek almak zorunda değildir.

BAY KİMOLA — *(Katı bir şekilde eğilir ama nezaketsizlikle)...* ne de bir kadını!

MATMAZEL — Salt hacimler vardır.

BAYAN UÇURUM — *(Yanlış anlar ve çevresine bakınır)* Ama burada... hacimler nerede?

MATMAZEL — *(Duymamış görünerek sürdürür)* Burada hatta hacim bile yok. Sanat en sonunda kendi deyimlenmesinin özüne ulaşıyor. Çizgiler olduğuna göre hacmin ne önemi var? Çizgi, hacimden önce gelir. Eflatun'un mutlak gerçekçiliğinde hat, imgeden daha fazla, mucizesel bir imgedir... Yaratıcılıkta devinim ve biçimlerin sonsuz olanaklarını, deyim yerinde ise "negatif" yönlerini ortaya çıkarır.

(Ne söylediği anlaşılmadan konuşmasını sürdürür; Nanine ile Alphonse gruptan ayrılır.)

ALPHONSE — *(Garip ve acı bir sevinçle)* Dinleyin bakın. Sevinçten deli olacağım.

NANINE — Ne demek istiyorsunuz? Alphonse haksız olmayın. Matmazel çok bilgili.

ALPHONSE — Konuşuyor ama hiçbir şey söylemiyor. Çok fena duruma düşecek, eğer...

DADAIS — *(Sert bir şekilde kız kardeşini çağırır)* Nanine, ne yapıyorsun? Gel de dinle, olur mu öyle şey?

(Nanine ve Alphonse tekrar gruba katılır.)

MATMAZEL — *(Sürdürerek)* Bütün incelik, belli bir çizgiden başlayarak hacmin ne olabileceğini anlattır duruma getirmektir.

BAY KİMOLA — Öyleyse bu sadece bir çizgi resim, basit bir çizgi.

MATMAZEL — *(Kaideyi işaret eder. küçümseyerek)* Siz hiç böyle boşlukta ayakta duran bir çizgi gördünüz mü?

BAY KİMOLA — *(Şaşırmış)* Gene de ben haklıyım.

MATMAZEL — Evet, çizgi, tamam. Ama çevresinde dolaşılabilen bir çizgi, oysa kâğıt üzerine çizilen bir çizginin sadece bir yönü görülür.

DADAIS — *(Buluşundan çok gururlu)* Aynada bakarsanız tersinden de!

ALPHONSE — *(Alçak sesle Nanine'e)* Bu da amma aptal!

NANINE — *(Alçak sesle, sinirli)* Susun, ne de olsa kardeşim!

MATMAZEL — Şimdi sizi, başyapıt olarak nitelendirmekten çekinmeyeceğim bu çalışmanın çevresinde bir tur yapmaya davet ediyorum. Ama dikkat; yavaş yavaş yürüyün, hiçbir ayrıntı gözden kaybolmasın.

(Kaideye doğru yürür ve yavaş yavaş çevresinde dolanır, arkasından birbiri ardınca sıralanmış olarak grubun öteki üyeleri gelir. Sadece Nanine ile Alphonse yerlerinde kalır ve alçak sesle konuşurlar.)

SEVİMLİ KÜÇÜK AİLE — *(Hayretle)* Burası ne güzel! Aydınlık!

MATMAZEL — *(Bağırarak)* Bula bula bunu mu buluyorsunuz söyleyecek? "Burası ne güzel!" Oysa çağdaş yontuculuğun en vazgeçilmez yapıtlarından birinin karşısındasınız. Biraz saygılı olun, rica ederim.

SEVİMLİ KÜÇÜK AİLE — Özür dileriz matmazel, dalmıştık.

BAYAN UÇURUM — *(Ayak parmaklarının üzerinde ve nefesini keserek yürür)* Ne garip değil mi? Sanki biz çevresinde döndükçe, bu şey de... dönüyor.

MATMAZEL — İşte doğru bir söz. Bu duyguyu vermek yontu sanatının özelliğidir. İyi bir yontu, çağdaş olsun olmasın, çevresinde dönenle birlikte dönüyormuş gibi görünür.

BAY KİMOLA — *(Derin)* Ya da aksi yönde!

MATMAZEL — Ya da aksi yönde. Duruma göre. Doğru.

(Bir süre sessizlik içinde "yontu"nın çevresinde dönerler.)

DADAIS — Bir gözlem belirtebilir miyim?

MATMAZEL — Buyurun.

DADAIS — Bence bu yontuda daha ilgi çekici bir şey var; demek istiyorum ki, arkasından öteki tarafı görmek mümkün.

MATMAZEL — Doğru. Gerçekten dikkat ederseniz sıradan bir yontunun en büyük eksikliği saydam olmamasıdır. Bu ise aksine, inceliği nedeni ile şeklin özüne ulaşmak olanağını veriyor. Bu öz, görülebilen eşyaların üç boyutu ile kıyaslandığında dördüncü boyutun örneksel bir deyimlenmesini oluşturuyor!

BAY KİMOLA — Dördüncü boyutun. Müthiş. Müthiş dedim ya.

SEVİMLİ KÜÇÜK AİLE — *(Saygı ile)* Dördüncü boyut! Vay anasını!

ALPHONSE — *(Aptal gibi yapıp, tuzaga düşürmek amacı ile matmazele)* Şimdi beşinci boyuttan da çok söz ediliyor değil mi, matmazel?

MATMAZEL — Kuşkusuz. Kuşkusuz. Ama o daha çok iyi bilinmiyor.

ALPHONSE — *(Alçak sesle Nanine'e)* Her tuzaga düşüyor!

NANINE — *(Aynı oyun, sevecenlikle dolu bir kınama içinde)* Alphonse! Nefret ediyorum sizden!

(O sırada kapı açılır. Hizmetçi elinde bir tencere ile içeri girer ve paltodak.)

HİZMETÇİ — İşte evin beyi! *(Çevreye)* Atölyenizi ziyaret etmek isteyen bir dernek bunlar!

(Üstat girer. Gösteriş için şapka ve paltosunu hizmetçiye verir. Şaşırın hizmetçi tencereyi düşürür.)

ÜSTAT — *(Zoraki bir azarlama ile) Anne-Marie dik-*
katli olun biraz!

(Hizmetçi şaşırılmış çıkar.)

ÜSTAT — *(Gruba doğru ilerler) Ziyaretinizden gurur*
duydum, bayanlar ve baylar. Kimlerle tanışıyor-
rum?

MATMAZEL — Üstat, izin verirseniz size yöneticisi ol-
duğum Apollon grubunu tanıtayım. Burada son
yarattığımız yapıtları seyrederken çok mutluyuz
ve bizleri bu değin sıcak karşıladığınız için teşekkür ediyoruz.

ÜSTAT — Rica ederim. Rica ederim. Bundan doğal ne
olabilir? Buyurun gezin. Kendi evinizmiş gibi dav-
ranın.

ALPHONSE — *(Alçak sesle Nanine'e) Şimdi neler ola-*
cağına dikkat edin.

MATMAZEL — Üstat, mademki sizinle karşılaşmak
şansını elde ettik, acaba bazı açıklamalarda bu-
lunmanızı istesek... Çok şey mi istemiş oluruz?

ÜSTAT — Açıklamalar? Elbette. Hangi konuda?

MATMAZEL — *(Kaide üzerindeki eşyayı korku ve*
saygı ile karışık göstererek) Bu... konuda.

ÜSTAT — Madem istiyorsunuz.

(Kaideye yaklaşır, seyirciye dönük olarak
yanında durur.)

MATMAZEL — Yaklaşın bayanlar ve baylar ve dikkat-
le dinleyin. Üstadın sözlerinin belleklerinizde yer
edeceğini umarım.

(Başta matmazel olduğu halde grup saygı
ile yaklaşır ve hekler. Alphonse ile Nanine
diğerlerinin arkasına gizlenir)

ÜSTAT — *(Gösterişli bir poz alır ve iddialı bir biçim-*
de konuşur) Burada gördüğünüzü kafamda can-
landırıncaya değin uzun uzun düşündüm. Çeşitli
kaygılar çalışmamı geciktirdi. Daha önemlisi dü-

şüncelerimin olgunluğa eriştiği kanısında değil-
dim. Düşüncelerin olgunlaşması: işte bütün sorun
burada. Kafanızda bir düşünce yeşerir: ama bir
şey çıkacak mı, çıkmayacak mı? Bu, bir yanı ile
size bağlıdır, öte yanı ile de düşünçenize yabancı
koşullara: sağlığınıza, havanın nasıl olduğuna,
aşk yaşamınıza, parasal zorluklara, ne bileyim...
(*Matmazel ve Bayan Uçurum not alırlar.*) Not
almayın lütfen. Bunların hepsi sırdaş itiraflardır...
(*İç çeker*) Bilmeniz! Bu nazik yapıtı düşüncemle
canlandırınca ne tür işkenceler içinde ya-
şadığımı bir bilmeniz... (*İçten*) Önce karşıma
denge sorunları çıktı. Ağırlıkların her iki yönde
de ortadaki eksene göre aynı oranda olması gere-
kiyordu. (*Eşyanın çeşitli parçalarını işaret ede-
rek açıklayıcı devinimlerde bulunur*) Uyumlu bir
dengenin sağlanabilmesi için...

NANINE — (*Alçak sesle Alphonse'a*) Ne güzel konuş-
yor!

ALPHONSE — (*Aynı oyun. alaylı*) Arkasını bekle!

ÜSTAT — Ne değin mütevazı olursa olsun, bir eşyanın
yaratılması gerçekten, hiç aklınıza gelmeyen so-
runlar çıkarıyor ortaya. Hele bu eşya her gün kul-
lanılacak türdence!

(*Bütün yüzlerde yavaş yavaş bir hayret be-
lirir. Alphonse sevincinin doruğunda Nani-
ne'e bir dirsek vurur.*)

MATMAZEL — (*Sanki aklından geçen ters bir düşün-
ceyi atmak ister gibi hızlı hızlı ve aşırı bir hay-
ranlıkla*) Üstadın alçakgönüllülüğünü görüyorsu-
nuz; günlük bir eşya!

ÜSTAT — (*Önce yavaş yavaş, sonra sözcüklerini ara-
yarak konuşmasını sürdürür*) Neyse, binlerce
denemeden, binlerce sonuçsuz çalışmadan... an-
latması uzun sürer... sonra, burada gördüğünüz
model ortaya çıktı. Henüz sanayileşmemiş bir
hammadde bu. (*Buradan sonra konuşması hız-*

lanır ve bir panayır çığırtkanının konuşmasına benzer) Kapakları değışken bir eldeğirmeni. Anında, evet anında, ister zengin ister fakir olsun, bütün mutfaklarda, en sert havuçları, en inatçı şalgamları ve dokunmaktan korkulan sert patatesleri, tel tel ya da bükümlü köstelik, pürelık, kı-zartmalık hale getirir; ister çorbalara koku ver-mekte, ister her koşuldaki pişmiş et ve tavukları süslemekte kullanılsın, diğler bütün yenilebilecek ıvır zıvıra da aynı işlemleri uygular. Sayın bayanlar ve baylar (*gösterisine uygun devinimlerde bulu-mur*) ortadaki dayanağın tokmağını sıkı sıkı eli-nizde tutmanız ve cesurca inatçı sebzeleri içeriye tıkmanız "rotasyon", devretme adı verilen bir ha-reketle şu çarkı bir ileri bir geri hareket ettirmeniz kişisel iştahınız ve ailesel oburluğunuzun enfes yiyeceklerinin gözünüzün önünde belirmesi için yeterlidir. (*Selam verir*) Bayanlar baylar, teşekkür ederim. Bu ilk örneğın sanayileşmiş olanlarını önümüzdeki Kentsel Mutfak Gereçleri Salonun-da, gene bana ait olan galvanizli kauçuktan pir-zola muhafazası, aşınmaz şişe ve köpekler için kulak temizleme gereçleri ile birlikte, kuşkusuz hayranlıkla, seyredebileceksiniz.

Sessiz sahne: Matmazel bayılmak üzeredir. Bay Kimola'nın onuruna dokunmuştur. Bayan Uçurum kollarını havaya kaldırır. Sevimli genç aile dehşet çığılıkları atar. Alphonse ile Nanine gülererek kaçarlar. Üstat, anlaşılabilir sözleri pek az olanı karmakarışık bir konuşmada heceleri birbiri ardınca çabuk çabuk sıralamayı ve selamlamasını sürdürürken diğlerleri de Alphonse ile Nani-ne'i izler.

PERDE

OSWALD İLE ZENAİDE
YA DA
DIŞ SÖZLER *

KİŞİLER

- OSWALD : Yirmi yaşında, Zenaide'in nişanlısı.
ZENAİDE : Yirmi yaşında, Oswald'in nişanlısı.
BAY POMMECHON : Altmış yaşında, Zenaide'in babası.
SUNUCU

SUNUCU — *(Kapalı perdenin önünde)* Eskiden yürürlükte olan bir tiyatro yönteminin bile bile abartıldığı bu küçük oyunla güdülen amaç, yüksek sesle söylenen sözlerin zavallılığı ile alçak sesle öteki oyuncular duymuyormuş gibi bol bol kullanılan sözler arasındaki gülünç karşıtlığı belirlemektir.

(Sunucu uzaklaşır. Perde açılır. Sahne 1830'lardaki bir köy zengini evinin salonunu gösterir. Zenaide yalnızdır. Vazoya çiçek yerleştirirken hüznü, hayal kurmaktadır. Sağ taraftaki kapı vurulur.)

* Tiyatroda oyuncunun yalnız seyircinin duyabileceği şekilde söylediği sözler, "aparté."

ZENAIDE — *(Yüksek sesle)* Kim var orada? *(Dışa)* İnşallah nişanım Oswald değildir. Üzerimde beğendiği giysim yok. Zaten ne işe yarar? Aramızda olup bitenlerden sonra!

OSWALD — *(Dışarıdan sesi gelir)* Benim, Oswald.

ZENAIDE — *(Dışa)* Ne yazık ki o, Oswald. *(Yüksek sesle)* Girin Oswald. *(Dışa)* Benim şansım da böyle. Ona ne söyleyebilirim ki? Hain gerçeği ona duyurabilecek yürekliliği hiçbir zaman gösteremeyeceğim.

(Oswald girer. Bir süre eşikte durup hayranlıkla Zenaide'i seyrederek.)

OSWALD — *(Yüksek sesle)* Siz, siz. *(Dışa)* Ona başka ne söylemeli? Haberi olmaksızın alınan acımasız kararı itiraf etmek hainliğini gösteremeyeceğim.

ZENAIDE — *(Ona doğru yürür ve öpmesi için elini uzatır, yüksek sesle)* Günaydın Oswald. *(Oswald önünde diz çökmüş, heyecanla elini öperken dışa)* Her şey bitmiş olmasın? Tanrım, o elimi almış öperken benim çektiğim eziyete bir son verin; bana bir yüzyıl gibi uzun gelen bu dakika Alcyon'un denizi aşması kadar çabuk geçsin.

OSWALD — *(Doğrulur, Zenaide incelikle elini çekerken, derinden, yüksek sesle)* Günaydın Zenaide. *(Dışa)* Bu zarif ve çabuk hareketleri yok mu, en uzun nutuktan bile daha anlamlı. Çevresine yaydığı bu sessizliği her zaman sevdim. O sessizlik, kulağın duymadığı, ama ruhun hemen anladığı sözlerde yapılmıştır.

ZENAIDE — *(Yüksek sesle, yumuşak)* Oturunuz Oswald. *(Dış söz)* Zavallı susuyor. Benimki ile aynı duyarlılıkta olan yüreğinin hızlı hızlı çarptığını duyuyorum sanki. Oysa hiçbir şeyden haberi yok ve birleşmemizin hâlâ olabileceğine inanıyor.

(Zenaide oturur.)

OSWALD — *(Biraz uzağına oturarak)* Teşekkür ede-

rim Zenaide. (*Dış söz*) Bu iskemle kuşkusuz benim için hazırlanmıştı. Zavallı kız beni bekliyordu ve gelişimin nedeninden habersizdi.

(*Köy kilisesinin çanının saat 5'i vurduğu duyulur.*)

ZENAIDE — (*Yüksek sesle ve üzüncü*) Saat 5. (*Dışa*) Ama yüreğimin içinde gece oldu bile.

OSWALD — (*Yüksek sesle ve rahat görünmeye çalışarak*) Öyle, saat beş. (*Dışa*) Benim için kurşuna dizileceklerin saati!

ZENAIDE — (*Yüksek sesle*) Gün daha batmadı. (*Aptal bir ifade ile ve bir gramer ödevi okur gibi dışa*) Çan çiçekleri taşlarını kapatıyor, anne annem kokulu bezelyeleri sever ve bahçıvan gereçlerini kutusuna koydu.

OSWALD — (*Yüksek sesle iç çekerek*) İlkyaz geldi Zenaide. (*Üzgün ve nerede ise çulğınca, dışa*) Kutuplarda mevsim kıştır, Kongo'da Laponlar buzulların üzerinde toplanmışlardır, Çin'de Bavyeralılar tavernalarda bira içmeye gidiyor, Kanada'da İspanyollar segida dansı yapıyor.

ZENAIDE — (*Yüksek sesle iç çekerek*) Evet, gün doğuyor. (*Dışa, dağınık bir şekilde*) Bu sessizlik öldürüyor beni. Amcamın bastonunun altın bir sapı vardı, Markiz saat beşte çıktı; aklımı şaşıyorum. Ona her şeyi söylemeli miyim? Yoksa aldırmayayım gitsin mi her şey?

OSWALD — (*Yüksek sesle, sevecenlikle*) Gün doğuyor, siz de söylediniz Zenaide. (*Dışa, canlı*) İşte zalim oluyorum şimdi. Ateş ve şeytan, kan ve cehennem. Büyücüler dinlenme gününde dallara doğru koşuyor. Sakin olalım! Sakin olalım! Bu giz boğacak beni, söylesem daha iyi.

ZENAIDE — (*Dışa*) Dayanamayacağım.

OSWALD — (*Dışa*) Olur şey değil.

ZENAIDE — (*Dışa*) Ölüyorum.

OSWALD — (*Dışa*) Çıldırıyorum.

ZENAIDE VE OSWALD — *(Umutsuzluğun doruğunda ikisi de dışa)* Ailem bizim evlenmemizi istemiyor.

(Uzun bir sessizlik. Çanın saat 6'yı vurduğu duyulur.)

ZENAIDE — *(Yüksek sesle)* Ne diyordunuz?

OSWALD — *(Yüksek sesle)* Ben mi? Hiç.

ZENAIDE — *(Yüksek sesle)* Öyle mi? Sanki...

OSWALD — *(Yüksek sesle)* Yani...

ZENAIDE — *(Yüksek sesle)* Bir şey mi var?

OSWALD — *(Yüksek sesle)* Oh... Pek sayılmaz.

ZENAIDE — *(Yüksek sesle)* Yine de söyleyin.

OSWALD — *(Yüksek sesle)* Önemli değil.

ZENAIDE — *(Yüksek sesle)* Sahi mi?

OSWALD — *(Yüksek sesle)* Gerçekten öyle. En iyisi mektup yazayım size. *(Dışa)* İnşallah mektubum hiç eline geçmez ve unutulmuşların kuyusunda kaybolur; ben de o sırada Avustralya çöllerinde yitirdiğimden çok daha değersiz bir hazineyi aramakta olurum.

ZENAIDE — *(Yüksek sesle)* Yanıtlarım ben de belki. *(Dışa)* Umutsuz gençliğimi manastıra gömmeden dünyada göreceğim son mektup olacak bu.

OSWALD — *(Heyecanla)* Hoşça kal Zenaide. *(Dışa)* Ekmekçi hamurunu yoğuruyor, seyis atına biniyor, denizci seferini hazırlıyor, bacalar tütüyor, güneş parıldıyor ve sevdiğim kıza hoşça kal demek zorundayım.

ZENAIDE — *(Yüksek sesle ve ağlamaklı)* Hoşça kal Oswald. *(Dışa)* Ne düşüneceğimi bilmiyorum, ne söyleyeceğimi bilmiyorum, gece yarısı gölün üzerine düşen son yaz yaprağı gibiyim.

(O sırada kapı ansızın açılır ve içeri göbekli, kalantör ve güleç bir kentsoylu girer. Bu, Bay Pommechon'dur.)

BAY POMMECHON — Ne var ne yok çocuklar? Nasıl? Yakaladım sizi değil mi ha, yakaladım sizi.

ZENAIDE — (*Dışa korku ile*) Tanrım, babam.

OSWALD — (*Dışa*) Bu herif benim kayınbabam olacaktı.

BAY POMMECHON — Hadi, hadi. Kendinize gelin. Sizi yiyecek değilim. Sizin yerinizde ve yaşınızda olsam çoktan... öpüşme aşamasına geçmiştim.

ZENAIDE VE OSWALD — (*Yüksek sesle, birlikte*) Ne demek istiyorsunuz?

BAY POMMECHON — Bu o demek ki benim civcivlerim, tavşanlarım siz kötü bir oyunun kurbanları oldunuz. Bu o demek ki ben şimdi her şeyi halletmeye geliyorum. Sevgili Zenaide senin annen tarafından, sevgili Oswald senin de baban tarafından. Duygularınızı sınamak kararı almıştık. Siz her şeyi yitirdiğiniz zaman duyduğunuz acı, birbirinize olan eğilimlerinizin, bir saman alevi olmadığını, bir günlük heves olmadığını, bunun sürmeyen... fırt... uçup giden bir.. ama sesiniz çıkmıyor?.. ve çöp sepetine atılacak duygulardan olmadığını gösterdi bizlere. Sanki şaştınız bu işe?

ZENAIDE — (*Dışa*) Tanrım, böyle bir mutluluk olası mı?

OSWALD — (*Dışa*) Tanrım, nişanlımın babaannesinin oğlunu dünyaya getirdiği günü kutsal gün ilan et!

BAY POMMECHON — Tamam. Tamam. Heyecanınızın nefesinizi kestiğini görüyorum. Çöp sepetine atın olanları! Sizin yaşınız ve yerinizde olsam şimdi çoktan birbirinizin boynuna atılma aşamasına geçmiştim! Neyse, ısrar etmiyorum. Sizi sevincinize bırakıyorum. Yarın düğün hazırlıklarına başlarız.. Bu arada konuşma yeteneğine kavuşabilerseniz. Şimdilik hoşça kalın benim sevgili balıklarım, sevgili güvercinlerim. Çöp sepetine! Çöp sepetine!

(Zenaide'in yanağını okşar, Oswald'ı dostça omuzlarından sarar ve gülerek çıkar. Sessizlik. Zenaide ile Oswald yan yana ayakta dururlar, sonra...)

OSWALD — (Yüksek sesle ateşli) O Primavera. Gioventù dell'anno! O Gioventù. Primavera della vita!

ZENAIDE — (Dışa) Ne garip bir konuşma. Ne söylediğini anlamıyorum, ama bunda mutlu, erkeksi bir titreme var. (Yüksek) Oh! who is me to have seen what I have seen, to see what I see!

OSWALD — (Dışa) Ne diyor? Bu bilinmeyen dil nedir? Sevgilinin sesinin müziği. Sözlerini anlamasak bile melodisi ruhumuzu titretiyor. (Yüksek) Zenaide saat 5!

ZENAIDE — (Dışa) Saatte aldanıyor; ama kocamın söylediklerinin tersini söylememeye kendimi alıştırmalıyım. (Yüksek) Evet öyle, akşam oldu bile Oswald.

OSWALD — (Dışa) Öyle değil, daha gün sürüyor, ama kadınlara asla karşı gelmemeli. (Yüksek) Sonunda benimsiniz meleğim.

ZENAIDE — (Dışa) Gene yanlış, benim olan kendisi, ama önemi yok. (Yüksek) Evet, işte sonunda birbirimizin olduk, siz ve ben.

OSWALD — (Dışa) Birbirimizin, dedi. Birbirimizin. O benim, ben de onun. (Yüksek) Sonsuzluğa dek.

ZENAIDE — (Dışa) Her zaman. (Yüksek) Ömür boyu?

OSWALD — (Dışa) Ölünceye dek.

PERDE

**ŞATODA KALABALIK VAR
YA DA
MONOLOGLAR**

KİŞİLER

Bu oyunun amacı, tiyatro monologlarının yapmacıklığını ve gülünçlüğünü göstermektir. Bu nedenle çok kişisi olmasına karşın, sahnede yalnız bir tanesi bulunur. Makyaj ve kostüm değiştirmek ve rolleri; çabuk, bir-biri ardınca canlandırmak koşulu ile, salt bir erkek ve bir kadın oyuncu tarafından oynanabilir.

Tek erkek oyuncu için roller:

- DUBOIS-DUPONT : Özel dedektif.
BİRİNCİ UŞAK : İnce ve zarif.
İKİNCİ UŞAK : Şişman ve kurnaz.

Tek kadın oyuncu için roller:

- BARONNE DE Z. :
BAYAN ISSIPEE : Şatonun konuklarından ve baronun metresi.
BİRİNCİ HİZMETÇİ : Güzel ve ince.
İKİNCİ HİZMETÇİ : Kaba saba ve nuzumuz.

Olay 1880'lerde geçer. Dekor, köyde bir şatonun girişine benzeyen, herhangi bir odadır. Dipte sağda ve solda salonlara açılan iki kapı vardır. Sağ bölmede büyük bir dolap görünür. Uzaktan modası geçmiş bir vals duyulur. Dubois-Dupont girer. Konuşmaya başlayınca müzik durur.

DUBOIS-DUPONT — *(Pelerinli ve iri iri kareleri olan "örtümsü" bir elbise giymiş, başına da buna uygun İngiliz biçimi bir şapka geçirmiştir, elinde çiçekli bir dal tutmaktadır)* Kendimi tanıtayım: özel dedektif Dubois. Namı diğer Dupont... Ünlü İngiliz polisi Smith ile olan benzerliğimden dolayı...

İşte kartım: güvenilir ve güvenilmez adam Dubois-Dupont. Gizemlerin ve kasaların anahtarını bulur. İstek üzerine karı kocaların aralarını açar ya da bulur. Fiyatlar uygundur. Burada bulunuşumun nedenleri gizemlidir... Gizemli olduğu kadar... Birazdan ne olduğunu öğreneceksiniz. Daha fazla söylemiyorum. Susuyorum. Bu kadar. Güzel bir ilkbahar akşamı *(dalı gösterir)* Baron de Z'nin şatosunda bulunduğumuzu söylemekle yetineceğim. Z... Zebra gibi, Zefir gibi... *(salak salak güler)* Ama sst! Size bir ipucu verebilir bu. Duyduğunuz gibi, baron ve sevimli eşi, bu akşam görkemli bir balo veriyorlar. Eğlenti doruğuna erişmiş. Şatoda kalabalık var. *(Ansızın, "yaşa" sesleri arasında kâhkahalar ve tokuşturulan kadeh sesleri ile, yeniden başlayan vals duyulur. Sonra, birdenbire her şey susar.)* Duydunuz mu? Olağanüstü bir şey. Ben konuşmaya başlayınca, balonun gürültüsü, o anda, kesiliyor. Susunca, gene duyuluyor.

(Gerçekten de susunca, balonun gürültüsü duyulur sonra kesilir.) Nasıl? *(Biraz gürültü gelir)* Duyuyor musunuz? *(Gürültü)* Sustuğum zaman... *(Gürültü duyulur)* yeniden başlıyor... Ben başla-

yınca o susuyor! Olur şey değil! Sadede gelelim: tehlikeli bir görev için burada bulunuyorum. Kim olduğumu bilen bir kişi var. Üst tarafı kimliğimi bilmiyor. O kadar çok kimliğim var ki! Daha çok beni, olmadığım birisi sanıyorlar. Cinayet —çünkü bir cinayet var işin içinde— daha işlenmedi. Gene de, işin garibi, ben, dedektif, cinayetin işleneceği yere gelmiş bulunuyorum. Niçin mi? Bunu daha sonra öğreneceksiniz...

Kim olduğumu belli etmeden, davetlilerin pırl pırl kalabalığına karışmak üzere, bir an için, kaybolacağım. Ne mücevherat! Ne ışık! Ne ipek! Ne saçlar! Bir gelen var! Şşşşt! Gidiyorum. Gören, bilen olmasın!

(Parmağı dudaklarında, ayaklarının ucuna basarak sağ taraftan çıkar. O kaybolur kaybolmaz. sol taraftaki kapı açılır ve güzel Baronne de Z. gece giysileri içinde girer.)

BARONNE DE Z. — Ben güzel Baronne de Z'yim. Bu yörenin, çevresinde en çok dolaşılan, en çok beğenilen kadını. Gece giysimin güzelliğine bakın: şu katranlanmış safranrengindeki dar korseni, Afrika devekuşları biçimindeki büstüm, Vosges çamından yapılan düğmelerim, saydım tül den bluzum! Hele mücevherlerim, bütün bölgede ünlü mücevherlerim: Ateşrengi mantardan kolyem, küçük parmağımdaki iri yüzüğüm, XVI. Louis örneği iki parçalı Corysam... Ya saçlarımın arasına yerleştirdiğim bu çiçekler, dünyanın en güzelleri değil mi? *(Birdenbire hüzünlü)* İşte bu yüzden, kocamın beni terk etmiş olmasına çok üzülüyorum. Avdan başka bir şey düşünmüyor. Yazın bataklıklarda kuşların peşinden koşmak, bir yabani-ördek vuracağım diye saatlerce çamurun içinde beklemek; sonyazda keçileri kovalamak. Boş zamanlarını böyle geçiriyor işte! *(İç çeker)* Bense, okul arkadaşlarıma uzağım; ne oyun oynamayı,

ne okumayı, ne müzik dinlemeyi severim. Bu koca Bietagne şatosunda sıkılıyor, patlıyorum. Daha çok sıkılıyordum; baron, ansızın burada bir balo verme önerisini getirinceye değin... Bir balo!. Onun gibi bir avcı tarafından. Üstelik bu ıssız şatoda. Olacak şey değil bu. Hâlâ şaşkınlığım geçmedi. Şaşkınlığım ve sevincim. Gerçekleri kabul etmek gerek: ömrümün en güzel gecesi bu, eğlenti doruğuna erişmiş. Şatoda kalabalık var. Hemen büyük salona dönüp konuklarımızla uğraşalım. Tanrım, ne eğleniyorum!

(Girdiği yerden çıkar. Balonun gürültüsü yeniden duyulur. Birdenbire, bir kadın çığlığı, yırtıcı bir çığlık, gürültüyü bastırır, arkasından sessizlik olur. Sol taraftaki kapı şiddetle açılır.)

BİRİNCİ HİZMETÇİ — *(Soldan girer, ince ve güzeldir)*

Ben birinci hizmetçiyim. Baron bana kur yapıyordu birazcık... Saçlarımın rengini beğeniyor. Ama bunlardan söz etmek niye? Baronun hanımı bayıldı. Hemen tuz ruhu ve bir doktor bulmalı.

(Sağdan çıkar.)

BİRİNCİ UŞAK — *(Sağdan girer. Beyaz eldiven ve çorapları ile perukası vardır. Gençtir ve devinimler yaparak konuşur)*

Hepimiz için ne büyük matem! Hiç böyle bir şey olacağı akla gelir mi idi? Bir balo gecesi. Beyi ne severdim! Ha! Birinci uşak olduğumu söylemeyi unutuyordum az kaldı. Birinci! Ne şeref!

(Soldan çıkar.)

İKİNCİ HİZMETÇİ — *(Soldan girer. Etili butlu bir köylüdür. Kaba saba konuşur)*

Ben, ikinci hizmetçi Julie. Mutfakla da uğraşırım. Zavallı bey, arasına köşelerde sıkıştırıp göğsümü ellemeyi pek severdi. Bana kalırsa, bütün olup bitenler hep hanımın

suçu. Hanım avı sevmezdi. Hanım, beyin tüfeği ile öldürdüğü tavşanlarla tazıları yemezdi. Bunlar yüreğine indirdi adamcağızın!

(Sağdan çıkar.)

İKİNCİ UŞAK — *(Sağdan girer. Topallamaktadır, bıyığı ve favorileri vardır)* Ben belki şatonun ikinci uşağıyım. Kabul. Ama herkesten çok şey bildiğim de muhakkak. Uzun süreden beri bir şeylerden kuşkulanıyordum ama, kimseye de bir şey söylemek istemiyordum. Bu yüzden kimse bir şey bilmiyordu.

(Soldan çıkar.)

BAYAN ISSIPEE — *(Sağdan girer. Genç ve güzeldir. Kuvvetli bir Amerikan şivesiyle konuşur)* Ben bu şatoda, erkeklerin başına bela olan kadını. Adım Bayan Issipee. Haçlı seferlerine katılan atalarından kalma giysisi ve aile imleri ile, seviyorum onu, hayranım. Ama şimdi, baronun karısına yardıma koşuyor görünelim. Ben daha çok arkadan gelenlerden olacağım. Bu arada, tuz ruhu ile sirkeyi arayalım!

(Soldan kaybolur.)

DUBOIS-DUPONT — *(Sağdan gelir. Gece giysileri iledir ve elinde silindir bir şapka tutmaktadır)* Olaylar düğümleniyor ve esrar kalınlaşıyor. Benim şeytani bir manevramla, Bayan Baronne de Z, balo sırasında, kocasının öldüğünü öğrendi. Bir cinayet mi idi bu? Şatonun salonlarını dolduran konuklar, endişe ile bu soruyu kendi kendilerine soruyorlar. Dinleyin...

DAVETLİLERİN SESLERİ: *(Uzaktan gelir)* Cinayet mi? Yok canım, olur mu? Olanaksız bu! İntihar etmiş! Hayır, değil! Öyle! İntihar mı? Cinayet, hiç kuşku yok! Katili bulalım!

DUBOIS-DUPONT — *(Sevinçle ellerini ovuşturur)*

Âlâ. Âlâ. İş iyi yolda... Birisi geliyor. En gizli çıkışlarını bile bildiğimiz bu şatonun, tozlu dönemelerinde kaybolalım...

(Sağdan kaybolur.)

BN. ISSIPEE — (Soldan görünür. Elinde bir kitap tutmaktadır) Bayan Baronun burnuna kaçsın diye tuz ruhu ile sirkeyi, hizmetçinin göğsüne döktüm ve (Kitabı gösterir) buharlı demir yolları tarifesi aldım! Ölüm *exactly* başarı kazandığına göre, sevinçle gidebilirim. Sevgilim, istasyonun peronunda beni fazla beklemesin. (Uzaklaşan bir at nal sesi duyulur) İşte onu kaçıran atın nal sesleri! Yaşasın Oklahoma'nın uzun tüylü kastoru!

BİRİNCİ UŞAK — (Sağdan girer) Bu Amerikalı küçük hanımın davranışını hiç beğenmiyorum. Ne yazık ki, beyin ona karşı zaafı vardı. Gelip beye sırtıydı hep, ne çirkin! Bana da, beyin giysileri üzerine bıraktığı pudrayı silkelemek düşerdi! Ne yazık. O kadar iyi bir adam!

İKİNCİ HİZMETÇİ — (Sağdan girer, elinde bir tuzluk ile sirkelik tutmaktadır) Tuzlukla sirkeliği ne yapayım istiyor, bu salak? Kendini göstermek çabasında. Kaşık suratını hiç beğenmiyorum. Üstelik, ister bana inanın, ister inanmayın, bu öykünün bir sözcüğüne bile kanmadım. Bey düşüp parkta ölmüş, yatıyor. Bir saat önce capcanlı adam! Hadi canım! Hem sonra cesedini kim görmüş ki? Tanrı bilir ne amaçla, oralarda gezinirken yere uzanmış bir adam görünce korkan bir çocuk. Kim bilir? Belki de hava alan bir davetli idi. Hele o çenesine kadar geçirilmiş silindir şapka öyküsü de ne? Adam öldürmek için böyle mi davranılır? Ya da kendi kendini intihar etmek için... Hadi canım!

(Omuzlarını silkerek soldan çıkar.)

İKİNCİ UŞAK — (Soldan girer) Ortada hiçbir şey yokken, hiç mi hiç anlamıyorum; kabul. Ama anlaşıl-

lacak bir şey olduğu zaman anlıyorum. Belki de, bildiğimi size söyleyeceğimi sanıyorsunuz. Hayır, hiçbir şey söylemeyeceğim, hiç mi hiç!

(Sağdan çıkar.)

BİRİNCİ HİZMETÇİ — *(Soldan girer)* Düş mü gördüm acaba? Doktoru aramaya giderken, koridorun zayıf ışığında baronun gölgesini fark eder gibi oldum. Ya da, son derece ona benzeyen birisini! Gece giysisi ile duvarların dibinden kayan ve sanki duvar kâğıdının altına girip kaybolan biri. Bütün bunlar insanı deli eder! Ne gece, Tanrım, ne gece!

(Sağdan çıkar. Sahne bir an boş kalır. Rüzgâr şiddetle esmeye başlar ve kapıların altından iniltisi duyulur.)

BARONNE DE Z. — *(Sağdan girer ve çevresine konuşur)* Hayır, teşekkür ederim, bırakın beni, daha iyiyim... Bir an yalnız kalmak ve bu garip olayları düşünmek istiyorum. *(Kapıyı kapatır)* Ne gece! Ne kadar çok sürpriz! Kaderin hain eli ile dayanıksız bir mutluluk, ne çabuk yıkıldı!... Davetlilerin parlak kalabalığı içinde, sevincimi ancak duyuyordum, ancak bir iki vals yapmışım ki, masum bir çocuğun dudaklarından aldığım korkunç haber beni mahvetti! Ah! Yaşadıkça, o valsin melodisini unutamayacağım! *(Bir düşte gibi, gayet hafif, balonun başlangıcındaki vals duyulur. sonra, çeşitli seslerle mırıltılar halinde "Cinayet? İntihar? Cinayet? İntihar?" sözleri duyulur. Kadın gözyaşlarını silerken, bir an dalar. sonra..)* Bütün bunların nasıl içinden çıkmalı? Saat onda, bir çocuk, başındaki silindir şapkası, çenesine kadar geçirilmiş olduğu halde, kocamın cansız vücudunu parkta uzanmış yatarken gördüğünü ileri sürüyor! Saat onu beş geçe, herkes sözde cinayetin işlendiği yere koştuğu zaman, ceset yok! Ne olursa olsun, kocam bir daha şato-

da görünmedi. Kimin, onun gibi zengin ve güven verici birisini öldürmekte çıkarı olabilir? Avlanmayı onun kadar seven birisi niçin intihar etsin? Ayrıca, korkmuş bir çocuğun sözüne inanmalı mıyım? Ah, bu giz beni öldürecek. Başım çok ağrıyor!

(Monolog süresince rüzgâr gitgide şiddetlenir. Ansızın, sanki bir kuvvetli hava akımı ile, dolabın kapısı, sahnedekilerin içini görebilecekleri, fakat seyircilerin hiçbir şey fark edemeyecekleri şekilde açılır. Kadın, düşüncelerinin içinde kaybolmuş bir şekilde sahnede gidip gelirken, birdenbire kendisini dolabın karşısında bulur. Acı bir çığlık atar ve sol taraftan kaçır. Hemen arkasından ikinci hizmetçi sağ taraftan girer.)

İKİNCİ HİZMETÇİ — Kim bağırdı? *(Dolabı görür ve bir korku çığlığı atar)* Tanrım! Ceset!

(Haç çıkararak geldiği yerden kaçır. Hemen arkasından, sol taraftan birinci uşak girer.)

BİRİNCİ UŞAK — O da nesi? Asılmış bir adam! Bu... bey! Evet, bizim zavallı bey. İmdat! İmdat!

(Geldiği yerden kaybolur.)

BİRİNCİ HİZMETÇİ — *(Sağdan gelerek)* Ne karışıklık! Gene ne var? *(Geri döner ve dolabı görür)* Ah! Ne korkunç şey! *(Kendine gelir)* Gerçeğin ta kendisi bir görünüş. Haydi, yürekli olalım. Cesaret edip bakalım. Evet. Bana kalırsa bu Sayın Baron değil! *(Güvenli olmaya çalışan bir sesle ve kolu trajik bir şekilde "ceset"e doğru kalkmış olduğu halde)* Bu, kendini Sayın Barona benzetmeye çalışan biri! Ama Baron değil! *(Uzaktan yeniden acı bir çığlık duyulur)* Hay Allah! Hanım bir sinir krizi geçiriyor. Gene götürüp tuz ruhu koklatmak gerekecek! Ya ben, bana tuz ruhu koklatan biri var mı?

(Mertçe, sağdan çıkar. Sahne bir an boş kalır. Çığlıklar, birbirlerine soru soranların sesleri, aceleci adımlar duyulur. Rüzgârın şiddeti bütün bütün artar ve birdenbire, başından çenesine kadar geçmiş şapka ile, bağlı ve dimdik "ceset", yüzü yere dönük olduğu halde dolaptan yıkılır)

BAYAN ISSIPEE — (Soldan çıkar, acele acele yürüyerek sağ tarafa gelir. "Ceset" le konuşur) Her şeyi yapan bey, geçmiş olsun. Teşekkür ederim. Gerçek Baron kaçtı gitti. Onunla bu gece Brest limanında buluşacağız. Haberci güvercinle, çekinizi alacaksınız. Hoşça kalın!

(Sağdan kaybolur. Hemen arkasından "ceset" yerde, bağlarından kurtulmak için kıpırdamaya başlar, ayağa kalkar ve yüzünü saklayan silindir şapkayı çıkarır. Bu, Dubois – Dupont'dur, sevinçlidir.)

DUBOIS – DUPONT — (Hapşırır ve giysisinin tozunu silker) Of! Eski bir şatonun dolabında biriken tozun miktarını kimse hilemez. Hele bu dolap, bir de, Haçlı Seferlerinden bu yana kullanılmamış gizli bir merdivene açılırsa! Hayalet rolü oynamaya kalkanın hali böyle olur. Ne ise... İşler iyi gitti! Ben, cinayet şapkası altında (ya da intiharın; orasını kimse öğrenmeyecek!) nerede ise boğulacak durumda beklerken, Baron kaçtı gitti; birazdan sevgilisi, entrikacı Amerikalı da yanında olacak. Cinayet ya da intihar, orası önemli değil. Ne olursa olsun, zavallı Baronun ansız ölümü herkesin kafasında demirlenip kalacak. Hatta, bazıları, rüzgârlı korkunç bir gecede, esrarengiz bir şekilde dolabın içine getirilen cesedi ayan beyan görmüş olacaklar. İnsan, âşık ve özgürlüğe susamış bir asılzade olunca, yaşantısına gidip başka bir yerde yeniden başlamak ve Oklahoma'nın uzun tüylü kastorlarını avlamak için, başka ne gerekir ki? İşte

Baronun, çantasında altın külçeleri olduğu halde, Bayan Issipee ile, arkasında avutulamayacak bir dul bırakarak, kaçmak için tasarladığı manevra bu idi. Şimdi sıra bizim, kaçalım... Partiyi kazandık! Çek elime geçmek şartıyla! Haberci güvercinlere pek o değin güvenim yoktur!

(Dolaptan, kareli giysisi ile şapkasını alır, ikisini de giyer ve telaşsız, sağdan kaybolur. Aynı yönden, Birinci Hizmetçi girer.)

BİRİNCİ HİZMETÇİ — *(Dolabı boş görür)* Elbette! Dolap boş. Biliyordum. Güçlü bacakları olan bir ceset! Hepsi gülünç bir oyundu bunun. Hanım, bütün bunlara inanacak kadar aptal!

(Soldan kaybolur. Sahne bir an boş kalır... Vals yeniden duyulur.)

İKİNCİ UŞAK — *(Soldan girer ve çevresine konuşur)* Zavallı hanımım. Böyle gelin. Korkmayın. Görüyorsunuz ya, ne Baron var, ne ceset. Ah! Kocanız uzakta olmalı şimdi. Hem de sapaşağlam, inanın bana. *(Seyirciye)* Ne iş! Bir şeylerden kuşkulanmıyor değildim, ama hiçbir şey söylemek istemiyorum; hiç mi hiç! Bütün ömrümce, o balo gecesini unutamayacağım. O gece, şatoda kalabalık vardı!

(Sağ taraftan çıkarken, uzaktan uzağa vals duyulur. Sağdan çıkar.)

BARONNE DE Z — *(Soldan girer ve hüznünlüdür, sahneyi geçer)* Tek mutlu günüm böyle oldu. Yalnızlık ve gizler içinde geçti gitti. Bütün ömrümce bu balo gecesini unatamayacağım. O gece, şatoda kalabalık vardı.

(Sağdan çıkar, uzaktan uzağa valsın sesi duyulur.)

PERDE

YALNIZ ONLAR BİLİR

KIŞILAR

HECTOR : otuz beş yaşında.

SIMONE : otuz yaşında.

JUSTIN : yirmi sekiz yaşında.

JANINE : yirmi bir yaşında.

SUNUCU

Sahne bir kentsoylunun salonunda geçer. Bir kanape, koltuklar, üzeri kâğıtlar ve çeşitli eşyalarla dolu bir sekreter masası. Dipte bir kapı ve bir pencere.

SUNUCU — *(Perdenin önünde)* Adını kendisine olan saygımız nedeni ile anmayacağımız ünlü bir XIX. yüzyıl tiyatro yazarının yapıtları arasında, ölümden sonra, şimdi seyredeceğiniz bu komedi bulunmuştur.

Bu büyük yazar, çoğu zaman seyirciler gerçek nedenlerini anlayamadıkları oyunları seyretmek durumunda kalırlar, derdi. Bu dram sanatına özgü bir eksiklik nedeni ile midir? Gerçek yaşamda olduğu gibi, sahnede de ötekilerin yaşantısı bize kendi gizlerini vermemeyi sürdürdüğü için mi? Yoksa kişiler —özellikle "gerçekçi" denilen dramlarda— seyircilerin değil de kendi işleri ile

uğraşmayı daha gerekli sandıkları için mi? Kuşkusuz bu esef verici bir saygı eksikliği anlamına gelir.

Son olarak, acaba bunun nedeni, ayrıcalıklı durumlarından yararlanarak yazarların bizi acı bir gizemlilik içinde bırakmak istemelerinden midir? Bütün bunlar, "Yalnız Onlar Bilir"i seyrederken ve anlamaya çalışırken, kendi kendimize soracağımız sorulardır.

(Sunucu kaybolur. Perde açılır.

Hector ile Simone sahnenin ortasında şiddetli bir tartışma içindedir. Hector sinirli bir şekilde dolaşır. Simone kötü bir bakışla onu izler. Pencerenin perdeleri yarı çekilmiştir. Sahne karanlıktadır.)

HECTOR — Beni kolay kolay alt edemezsin; bunu böylece bilmiş ol.

SIMONE — Konuş dur bakalım.

HECTOR — Konuştuğumdan daha çabuk, ne olacağını göreceksin.

SIMONE — Bahse girerim.

HECTOR — Görüşürüz.

SIMONE — *(Omuzlarını silker)* Senin yerinde olsam hemen vazgeçerim.

HECTOR — Vazgeçmek mi? Ben mi? Bütün olanlardan sonra? Asla, duyuyor musun, asla! Üstelik bunu salık veren de sensin, öyle mi? Teşekkür ederim, çok teşekkür ederim.

SIMONE — Sana son kez uyarıda bulunuyorum. Yanlış yolda gidiyorsun. Canın yanacak. Canın yanacak, görürsün bak.

HECTOR — Sen de şundan emin ol ki bu iş burada kalmayacak. Çok basit olurdu o zaman, çok basit. Yok canım, olacak iş değil. Sana bir şey söyleyeyim mi? Bu işte sen yoksun, sen... hiçbir şeysin bu işte. Senin yapacağın nedir biliyor musun? Susmak.

SIMONE — Hayır susmayacağımı. Haklı olduğumu biliyorum ve senin de gerçeği görmeni istiyorum. Bana sakın güven...

HECTOR — (*Kızgın*) Susacak mısın sen?

SIMONE — (*Sürdürerek*) Beni susturabileceğini de sanma. Bunda benim de rolüm var, senin olduğu kadar.

HECTOR — Yanlış. Ne yapacağımı biliyorum.

SIMONE — Bir şey bildiğin yok. Oysa benim bir görevim var, anlıyor musun? Sana bilgi vermek görevi. Hiçbir şey karanlıkta kalsın istemiyorum.

HECTOR — Ne bileneceğini ben biliyorum.

SIMONE — (*Omuzlarını silker*) Hep böyle söylersin. Acıyorum sana. Bu vardığımız noktada ne yapmayı düşünüyorsun? Tekrar ediyorum sana: hiçbir şeyden haberin yok, ama hiçbir şeyden.

HECTOR — Aldandığın da o. Ben sana ne bileneceğini biliyorum diyorsam, ne bileneceğini biliyorum demektir. Elbette senin gibi değil. Sanılır ki sen...

SIMONE — (*Islık çalar bir sesle*) Bitir, bitir sözünü rica ederim.

HECTOR — Hayır, söylemeyeceğim; bu çok aptalca.

SIMONE — (*Alaylı*) Aptalca olduğunu söyleyen sensin.

HECTOR — (*Ansızın kızgın ve bir karar alarak*) Artık yeter. Seninle hiçbir yere varılmaz.

SIMONE — Evet, olanaksız olan hiçbir yere varmak olanağı yoktur. İsterse hoşuna gitmesin, hiç değilse bundan eminim. (*Hector kapıya doğru gider*) Oraya gitmiyorsun herhalde?

HECTOR — (*Eli kapının tokmağında*) Sana verilecek bir hesabım yok.

SIMONE — (*Dışarı çıkmasına engel olur*) Elbette var. Bir açıklama istiyorum. Ve hemen! Nereye gidiyorsun?

HECTOR — Canım nereye isterse.

(*Sert bir hareketle iter.*)

SIMONE — Şimdi de kaba kuvvet! Terbiyesiz adam. Serseri. Katil. (*Hector yanıt vermeden çıkar ve arkasından kapıyı şiddetle kapatır. Simone yalnız kalır, sabnede telaşla gezinir, biraz sakinleşir*) Sakin olalım. Sakin olalım. Sinirlenmekte yarar yok. Düşünelim: iki yoldan biri. Ya birinci çözüm yolunu seçecek... ya da ikincisini. Birincisinden gayet ağır sonuçlar çıkar... İkincisinden de öyle... Evet, sakıncalar ve faydalar eşit. Gene de... İçimden bir ses bana diyor ki... ama belki bu salt bir imge... Giderse... Ama hayır bu olanaksız... (*Kapı çalınır. Simone açar. Justin girer. Simone ansızın çok candan*) Ah, Justin tam zamanında geldiniz. Ben de sizi bekliyordum.

JUSTIN — (*Şaşırmış, gülümseyerek*) Ama... pek uğramak niyetinde değildim.

SIMONE — Demek istiyorum ki... Gelirsiniz belki, di-yordum. (*Yakınlıkla*) Buraya benim yanıma oturun. Bana öğüt verin: Müthiş bir şaşkınlık içindeyim.

(*Simone kanepeye oturur.*)

JUSTIN — (*Simone'un yanına oturduktan sonra*) Nasıl geçti?

SIMONE — Ne iyi ne kötü. Daha çok kötü. Hem sonra... burada değil.

JUSTIN — Yani gitti, öyle mi? Tahmin etmiştim. Aslında yapacak başka bir seçimi yoktu.

SIMONE — Evet, ama bu geri gelmeyecek demek değil.

JUSTIN — Geri gelmek de bir seçim. (*Çekingen, alçak sesle*) Ya... orada?

SIMONE — (*Omuzlarını silker*) Orada? Hiçbir bilgim yok. Birbirlerine gidip geliyorlar, büyük kararlar alıyorlar, ama son anda tereddüt geçiriyorlar. Sonuç olarak iş ortada kalıyor. Bir şey yapmaya niyetleri olduğunu sanmıyorum.

JUSTIN — Hiç değişmeyecekler. Oysa ben onlara dik-

katli davranmalarını öğüt vermiştim. Oralı olma-
dılar.

SIMONE — Sevgili dostum. Hayal kuruyorsunuz. Bu adamlara karşı nasıl davranılacağını anlamaya başlıyorum. Bakın, bana kimseye söylemeyeceğinize söz verin size bir şey göstereyim. İşin ne olduğunu anlarsınız. Ama kimseye söylemeyeceksiniz.

JUSTIN — Elbette.

SIMONE — Söz veriyor musunuz?

JUSTIN — Rica ederim. Hiç kimseye, ama hiç kimseye söylemeyeceğim. Giz saklayabileceğimden kuşkusuz mu var?

SIMONE — Doğru. Özür dilerim. Bana çok yardımcı oluyorsunuz. Sizinle açıkça konuşabiliyor. (*Kal-kar. sekreterin çekmecelerinden birinden bir mektup alır ve geri gelip Justin'in yanına oturur. Mektubu Justin'e uzatır*) Alın, okuyun. (*Justin mektubu okur ve çarpılmış gibi olur. Simone, Justin'in yüzünden izlenimini okumaya çalışır*) Nasıl? Ne diyorsunuz buna? İnanılır gibi değil, değil mi?

JUSTIN — Olanaksız. Her şey bu noktaya nasıl gelir? Gözlerime inanamıyorum.

SIMONE — Niçin sizden kimseye söylemenizi istemediğimi anladınız mı şimdi? Böyle bir şeyi kimse bilmemeli.

JUSTIN — Kuşkusuz. Kimse. Sizin ve benim bilmemiz bile fazla.

SIMONE — Siz, ben, bir de mektubu yazan.

JUSTIN — (*Kızgınlıkla*) O yok mu o, bir elime geçirsem. Hem sonra yalnız o da değil. Diğer ikisi de var. (*Güç bir duruma karşı koymak ister gibi*) Sonra... bildiğiniz kişi de var.

SIMONE — (*İç çeker*) O da var... biliyorum. Hem de nasıl. (*Heyecanla*) Justin, sevgili Justin... bu iş bizi nereye götürecektir?

JUSTIN — (*Yaklaşarak*) Simone, burada yanınızda oldukça sizi terk etmeyeceğimi biliyorsunuz. (*Elini tutar. Simone duygulu. elini çekmez. Justin sür-*

dürür) Bir ışık, bir umut ışığı oldukça her şeyin eskiye dönmesi için savaşıcağım.

SIMONE — (*Üzgün*) Sevgili Justin! Geçmiş, geçmişte kaldı!

(*Ağlar.*)

JUSTIN — (*Kararlı*) Ama geçmiş, gelecek de olabilir. (*Teselli eder*) Ağlamayın, ağlamayın... Bu durumlara sokmayın kendinizi. Ne işe yarar? Size yanınızdayım, diyorum.

(*Yavaşça elini okşar.*)

SIMONE — (*Göz yaşlarını siler*) Doğru. İnanmam için hep söyle bunu bana.

JUSTIN — Görüyorsun ya, buradayım işte.

SIMONE — Ne iyi, böyle kal.

JUSTIN — (*Simone'un elini bırakarak*) Benim yanınızda olduğumu bildiğinize göre, artık ben gideyim!

SIMONE — Hemen mi? Daha birbirimize her şeyi söylemedik.

JUSTIN — Söylemedik. Ama size baktıkça sizin sandığınızdan çok daha şey bildiğimi anlıyorum.

SIMONE — Belki de.

JUSTIN — Evet. Beni neyin buraya getirdiğini anlıyorsunuz. Niçin eyleme geçmediğimi anlıyorsunuz ve niçin gitmem gerektiğini de anlıyorsunuz.

SIMONE — Doğru. Unutuyordum. Ama bana güçlü olacağınıza söz veriyorsunuz, değil mi?

JUSTIN — Güçlü olacağım... sizin için.

SIMONE — Başkaları için de öyle olmanız gerek. O kadın için özellikle. Ama tedbiri de elden bırakmayın.

JUSTIN — Tedbirsiz davranmayacağım; söz veririm. Güçlü ve tedbirli olacağım.

SIMONE — Öyle ise içim rahat. Gidebilirsiniz.

(*İkisi birden ayağa kalkarlar. Simone Justin'i kapıya kadar geçirir.*)

JUSTIN — *(Ciddi)* Simone... gitmeden.

(Eliyle apartmanın bir bölümünü işaret eder gibi yapar.)

SIMONE — *(Aynı oyun)* İzin veriyorum. Gidin oraya. Yolu biliyorsunuz.

JUSTIN — Teşekkür ederim.

(Uzun uzun elini öper ve çıkar. Simone gidip kanapeye oturur ve biraz hayal kurar. Bir süre sonra kapı açılır. Janine sabırlı bir halde girer. Güç yürür. Simone onu görünce sıçrar.)

SIMONE — Kalktın mı? Delisin sen.

JANINE — *(Donuk bir sesle)* Niye yaptın bunu?

SIMONE — Önce bana yanıt ver. Niçin kalktın? Doktorun söylediğini...

JANINE — *(Müthiş bir dinginlik içinde)* Niçin yaptın bunu?

SIMONE — Çünkü gerekli idi.

JANINE — Beni öldürebileceğinizi bilmiyor musunuz?

SIMONE — Salt senin sağlığını düşündüm.

JANINE — Benim sağlığım. Benim sağlığım yalnız bedenim demek değil.

SIMONE — Önce beden... gerisi arkadan gelir.

JANINE — *(Alaycı)* Çok düşüncelisin!

SIMONE — Sonra... hoşunuza gideceğini tahmin ettim.

JANINE — *(İskemlenin üzerine kendisini bırakarak)* Sana beni öldürebilirdin, diyorum. Demek onu bana yollayan gerçekten sensin.

SIMONE — Seni görmesi gerekti.

JANINE — Hadi canım. Onu düşündün sen. İtiraf et, itiraf et. Şimdi rahat gidebilir o. Ama ben bu anı ile kalıyorum.

SIMONE — Salt bir anı ise değişen bir şey yok demektir; o anı sende sen onu görmeden önce de vardı.

JANINE — *(Sert)* Sözcüklerle oynama. Yalnız değiliz. Karşı karşıya, kaçamaksız, açıkça konuşabiliriz. En sonunda, en sonunda öğreneceğim demek. Öleceğim belki, ama gizem ortadan kalkacak.

SIMONE — Hiçbir şey öğrenemeyeceksin.

JANINE — Sana belki öleceğim diyorum, ama hiç değilse ölmeden senin gizini almış olacağım. Kopa-racağım onu senden. Ah, ne sıkıntılı bir yer burası. Laf, hep laf, ya gerçek? Gerçek Simone, bütün gerçeği bilmek istiyorum.

SIMONE — Giz de gerçek de yok; ne senin için ne benim için. Hiçbir şey bilmiyorum, söyledim sana. Zavallı çılgın. Ben bir şey anlamıyorum ki, senin anlamana çalışayım.

JANINE — *(Güçlülükle kalkarak)* Pekâlâ öyleyse, ben ne yapacağımı biliyorum.

(Güçlülükle kapıya doğru yürür.)

SIMONE — *(Bir hamlede yerinden kalkarak)* Hayır, bunu yapmayacaksın!

JANINE — *(Umutsuzluğun verdiği dinginlikle)* Ne yapacağımı biliyor musun ki? Benim de bir gizim var.

SIMONE — Bilmiyorum, ama tahmin ediyorum. Bu, hayır; anlıyor musun hayır. Yaşadığım sürece karşı koyacağım.

*(İki kadın bir an düşmanca birbirlerine bak-
karlar.)*

JANINE — Pekâlâ öyle ise elimde bir çözüm yolu daha var. *(Bütün enerjisini toplayarak sekreterin masasına yürür ve Simone kendisine engel olamadan bir tabanca çıkarır. Kimseye nişan almadan ama tabancayı patlamaya hazır tutarak)* Ne inandırma ne tatlılıkla senin sırrını öğrenemiyorsam o zaman şunu bil ki, ikimizden biri burayı terk etmeden öteki ölmüş olacak.

SIMONE — *(Janine'in üstüne atlar, silahı elinden al-*

maya çalışır) Sen delisin. Bırak o silahı elinden.
Derhal.

(Telefon çalar. Bir an donmuş gibi birbirlerine bakarlar.)

JANINE — Belki odur.

SIMONE — *(Sinirli bir gülümseme ile)* Ya da kadın.

(Simone telefona gider. alır ve üzgün bir tavırla dinler.)

SIMONE — Evet. Alo. Evet, benim. *(Alçak sesle Janine'e)* Evet, o. Alo, ne istiyorsun benden? Nasıl? Ne dedin? *(Yüzü ansızın, sevinçli bir bayretle aydınlanır)* Doğru mu duyuyorum? Her şey... yoluna girdi mi, diyorsun? *(Janine'e)* Hemen o tabancayı yerine koy. *(Janine tabancayı sekreterin çekmesine koyar)* İnanılır gibi değil. Alo. Evet. Hayır. Komisyoncunun yüzünden, öyle mi? Olur şey değil. *(Eliyle telefonu kapatır. Alçak sesle Janine'e)* Komisyoncunun yüzündenmiş. *(Telefona)* Öyleyse hemen gel. Bekliyoruz. Evet. Janine de burada. Yanımda. Nasıl? Evet, canı sıkılıyordu. Biraz yataktan kalkmasına izin verdim. Hayır, çocuk iyi. Çabuk ol.

(Telefonu kapatır; kalkar gidip Janine'i öper.)

SIMONE — Sevgili Janine! Her şey yoluna girdi. İki kişi birden buraya geliyor.

JANINE — *(Sevinçten nerede ise ağlayacak bir halde kendisini kanapeye atar)* Peki öyleyse... biz niçin?

SIMONE — Sus. Sus. Bunların hepsi yakında birer kötü anı olacak. Hadi onlara kötü görünmemek için biraz makyaj yap; öylesine solgunsun ki. *(Çantasını uzatır)* Çabuk ol, şimdi gelirler.

(Janine acele ile yanaklarını ve dudaklarını boyar. Simone sinirli bir şekilde gidip gel-

mekte, bazı eşyaların yerini değiştirmektedir: pencereye gidip perdeleri açar. Gün ışığı odayı doldurur.

Kapı çalınır. Simone açar. Birbiri ardından içeriye Hector ve Justin girerler. İkisi de neselidir. Justin'in elinde bir buket çiçek, Hector'un elinde bir paket vardır.)

HECTOR — *(Heyecanla Simone'un kollarına atılarak)* Sevgili Simone, yavrım... Kim işlerin birdenbire böyle biteceğini söyleyebilirdi? *(Paketi verir)*
Al bak, işte getirdim.

SIMONE — Nasıl buldun onu?

HECTOR — Sonra söylerim.

JUSTIN — *(Buketi Janine'e sunar)* Sizin için Janine...
(Yumuşak) Size hiçbir şey anımsatmıyor mu bu?

JANINE — *(Buketi alır, heyecanla)* Elbette anımsatıyor.

JUSTIN — *(Janine'i sağa doğru çekerek)* Bu giz bizim Janine. Gelin, onlar anlamazlar.

HECTOR — *(Simone'u sola doğru çekerek)* Gel. Onlara söylemeye gerek yok. Belki bir gün anlarlar.

PERDE

SÖZCÜĞE SÖZCÜK

KİŞİLER

MADAM

BAYAN PERLEMİNOUZE

BAY PERLEMİNOUZE

OKUYAN

HİZMETÇİ

OKUYAN — *(Kapalı perdenin önünde yürüyerek)*

1900'lere doğru -bütün çağların en tuhafı budur- kentleri saran bir salgın hastalık özellikle varlıklı sınıfları etkisi altına almıştı. Bu hastalığa yakalananlar genellikle sözcükleri, sanki bunları bir torbadan rastgele çekiyorlarmış gibi, birbirine karıştırıyorlardı.

İşin garip tarafı görünürde birbirini tutmaz sözler söylemelerine karşın bu hastaların akılları başlarında idi. Salgının en şiddetli döneminde bile sosyete konuşmaları bütün hızı ile sürüyordu. Kısacası hastalığa uğrayan tek organ "Sözcükler" olmuştu.

Ne yazık ki bazı bilginlerin kuşku ile karşıladıkları bu tarihsel olay için söylenebilecekler şunlardır:

- Genellikle konuştuğumuzda hiçbir şey söylemeyiz.
- Tesadüfen söyleyecek bir sözümüz olduğu zaman bile onu binlerce değişik biçimde söylemek olanağımız vardır.
- Sözde delilere deli denmesinin nedeni ne söylediklerinin anlaşılmasındandır.
- Çok zaman insanlar arasındaki ilişkilerde beden hareketleri, ses tonlarındaki değişiklikler ve yüz deyimlenmeleri sözlerden daha çok şey söyler.
- Sözcüklerin bizim onlara vermek lütfunda bulduklarımızdan başka anlamları vardır.
- Biz hep birlikte köpeğin çılgınlığına kişneme, atinkine havlama demeye karar verecek olursak yarın bütün köpekler kişneyecek ve bütün atlar havlayacaktır.
- Bu tür bazı gerçekleri şu küçük sahne üzerinde bize doğrulamaları için şimdiki işi oyuncuların yeteneklerine bırakıyoruz:

(OKUYAN çekilir. Perde açılır. Sahne 1900'lerin bir salonunu andırır: yeşil bitkiler, eski perdeler, kumaş kaplama eşyalar, kuyruklu bir piyano vb. Perde açıldığında, Madam yalnızdır. Uzun bir koltukta oturmaktadır. Uzaktan kapının çalındığı duyulur.)

HİZMETÇİ — *(Girer)* Madam, Bayan Perleminouze geldi.

MADAM — Hay Allah. Üzüm salkımlı; çabuk içeri şişsin.

(Hizmetçi çıkar, madam ziyaretçisini beklerken piyanoya oturur ve çalar. Bir müzik kutusu sesi çıkar, hizmetçi Bayan Perleminouze ile içeri girer.)

HİZMETÇİ — (Haber verir) Perleminouze Kontesi.

MADAM — (Piyanoyu kapatır ve konuğuna doğru yürür) Sevgili, sevgili saçığım, ne kadar delik, ne kadar çakıl taşı var ki sizin hamurunuzun tadına bakamadım.

MME. PERLEMINOUZE — (Duygulanmış) Evet, çok yazık sevgili dostum. Ben de bu sıralarda çok bulanıktım. Üç küçük serçem, birbiri ardına limonlandı. Yedinin başını hep değirmenlere koşmak, gezgincileri bulmak ya da iskemle arayarak, kuzularımın iç kaynamalarını denetlemek, onlara cimbız ve fırtınalar vermekle geçirdim. Kendime ayırabileceğim bir sigaram olmadı.

MADAM — Sevgili dostum. Oysa benim hiç kaşıntım tutmadı.

MME. PERLEMINOUZE — Ne iyi. Sizin hesabınıza peklendim. Bütün bu yakıtınız meyan köklerinden sonra, doğrusu şöyle sırtüstü yoğurtlanmak hakkınızdı. Kurbağa ayından köstebeğin ortasına değin ne "water-proof"da ne de Nezle ormanlarında görebildik sizi. Bunun için gerçekten gargaranızı sürdürmüş olmanız gerek

MADAM — (İç çekerek) Doğru. Ah, ne boya! Islanmadan içine girme olanağı yok.

MME. PERLEMINOUZE — (Sır sorar gibi) Bu arada hiç pralinli çikolata yemediniz mi?

MADAM — Hiç.

MME. PERLEMINOUZE — Yele teli bile yok mu?

MADAM — Yok. Beni çizik çizik bırakan o dalgaya attığından bu yana tekrar çimlenmeye bile gerek görmedim.

MME. PERLEMINOUZE — Ben de öyle yaptım. Dört,

beş belki altı kez, birkaç hareket darbesi ile kazıdım. Ama bacayı hiç temizlemedi. Benim sevgili küçük ıhlamurum! (*Hayalci ve teşvikçi*) Ben sizin yerinizde olsam başka bir fener bulurdum.

MADAM — Olanaksız, çakozlamadığınız anlaşılıyor. Benim üzerimde örtüsü var. Onun sineği, onun güvesi, onun yabanördeğiym ben. O benim kasam, o benim düdüğüm. O olmadan ne sıkıştırabilir, ne inleyebilirim; hiç onu hapsedemeyeceğim. (*Sesini değiştirerek*) Suyum titriyor, bir kadeh dahlgalandırabilirim; bir çan sicimi mi, iki parmak toto mu?

MME. PERLEMINOUZE — (*Kabul eder*) Teşekkür ederim, büyük bir güneşle.

MADAM — (*Zili çalar ama karşılık veren olmaz; kal-kar çağırır*) Irma. Irma neredesin?.. Ah bu gazel; bir ağaç gövdesi kadar okkalı, özür dilerim, mahkemeye gidip bu ayakkabıyı tamir etmeliyim. Sanki bir maden kuyusu kazıyorum.

(*Mme de Perleminouze yalnız kalır ve esnemeğe başlar. Yüzüne pudra, dudaklarına boya sürer. Aynada kendisini seyrederek. Tekrar esner, çevresine bakınır, piyanoyu görür.*)

MME. PERLEMINOUZE — Şuna bak. Koca bir konser timsahı. (*Piyanoyu oturur, kapağı açar ve bakar*) Evet bu da moda dalgaların en son dedikodusu. Bakalım işte bu çok "to be or not to be."

(*1990'lerden kalma bir şarkı söylerken sözcükleri değiştirir. Örneğin "Parisli kızların ayakları küçücük, ayakları küçücük" yerine "Eyfel Kulesinin köpekleri küçücük, köpekleri küçücük" gibi.*

O sırada kapı açılır ve kapının aralığından başında silindir şapkası gözünde tek camı ile Bay Perleminouze'in başı belirir. Kapıyı arkasından kaparken şaşırılmış görünür.)

- M. DE PERLEMINOUZE — Dehşet! Bizim zıkkım!
- MME. DE PERLEMINOUZE — (*Şarkı söylemeyi bırakır*) Dehşet... Benim inek! (*Hışım*) Adalgonse..... ne? Siz.... burada? Nasıl aşınız engeli?
- M. DE PERLEMINOUZE — (*Kapıyı gösterir*) Hendekten geçtim.
- MME. DE PERLEMINOUZE — Hep buralarda havalmı gezersiniz?
- M. DE PERLEMINOUZE — Hayır. Hayır güzelim; benim muz ağacım, bizonum... Şey... Çarpıntım sizin için olsun istedim. Onun için havalıyım.
- MME. DE PERLEMINOUZE — Yeter. Her şeyi çaktım. Demek o kadının ördeği ve güvercini olan düdük sizdiniz. Evet, siz şimdi de inek dili ve sosis almaya, ayak numarası yapmaya gelmişsiniz. Oysa ben zavallı küçük serçelerimin gagalarından salyangoz dilimlerini geçirmek için yırtıyorum. (*Sesi ağlamaklı.*) Siz nesiniz biliyor musunuz?

(*Madam olanlardan habersiz içeri girer.*)

- MADAM — (*Çevresine emirler yağdırmaya son vererek*) İrna, artık kırpılcı değil mi? İki adet dolman, şile bezine sarılacak; karışık tüysüz iki kazak; paşa üstüne bir maşrapa güvercin ve frenli ateşte pişmiş iki boğazlık flaster! (*Kontu görür. dışı*) Dehşet! Benim fener!

(*Gene de istifini bozamaz. Konta doğru gider şaşkınlığını gidermek için neşe ve nezaketini arttırarak.*)

- MADAM — Nasıl? Siz burada mısınız Sevgili Kont? Ne güzel bir lale; zıkkımınızı arttırmaya mı geldiniz? Neden böyle havalısınız?
- KONT — (*Rahat davranmaya çalışarak*) Evet. Uyku saatimden sonra garajlarda turluyordum ki, kendi kendime: İrene herhalde un çuvalındadır şimdi, dedim. Her ikiniz ile de hırıldayayım, dedim.
- MADAM — Sevgili Kont. (*Silindir şapkayı işaret eder*)

Adaylık simgenizi çıkarn. Şuraya koyun. (*Ömüne bir koltuk iter*) Bu oturmalığa da çökün. Geyikleşmiş olmalısınız!

KONT — (*Oturarak*) Evet, gerçekten geyikleştim. Sosun acısı bir türlü gitmedi, titredik, ödedik, gene titredik gene ödedik, kar yağarken dolu dolu okşandık. Bu çorbayı neredle bakırlaştıracağız bakalım!

MME. DE PERLEMINOUZE — (*Kokuyu sezinlediğini belli etmeye çalışır*) Sevgili dostum. Benim ineğim sizin güzel biçki tezgâhlarınızda kendisini pek kereste hissetti.... Öğütebilir miyim acaba?

MADAM — (*Gülerek*) Elbette. Elbette. Rica ederim.

MME. DE PERLEMINOUZE — (*Birden ciddileşir ve madama dikkatli bakar*) Gerçekten öyle değil mi? Sanki kurbağalarını yemeğe buraya geliyor. Hep havada, ayak tabanı kulak arkasında, sanırsınız kendi köyünde.

MADAM — (*Zoraki bir aşırı gülme ile*) Yemeğinizi pişireceğiniz tencere hazır. Ne mandal... Ama canım, kont öyle bir çiçek, bir glayöl (*sözcüklerini arar*) öyle "Eversharp" öylesine orta masasına yapışık ki, benim zavallı küçük su torbamla ne de mütevazı soğanlı etimle yetinmeyecek gibi.

KONT — (*Çok nazik*) Bu soğanlı et benim için her zaman dikenlerle dolu bir önlük olacak, sevgili dostum.

MADAM — Yemlik torbası! Ama onun dişlerinin arasında başka şişeler de var. (*Sataşarak*) Öyle değil mi Kont?

KONT — (*Kekeleyerek, çok sıkılmış*) Ne... ne pişirmek istiyorsunuz?

MADAM — Nasıl? Söylendiğine göre sık sık General Mitropulos'un eşi ile birlikte görülüyor ve onun, bir ortaçağ palmiyesi gibi cepkenini kökleme istiyormuşsunuz?

KONT — (*Kendisini savunarak, onurlu*) Kanımı emin, kanımı emin.